BOZI A LIDÉ

PG
5038
F8A17
1895
dil 31

ORNÉ VYDÁNÍ
BÁSNICKÝCH SPISŮ
JAROSLAVA VRCHLICKÉHO

Purchased for the

LIBRARY *of the*

UNIVERSITY OF TORONTO

from the

KATHLEEN MADILL BEQUEST

BOZI A LIDÉ.

DALŠÍ ZLOMKY EPOPEJE.

BÁSNĚ

JAROSLAVA VRCHLICKÉHO.

(1891—1894.)

TISKEM A NÁKLADEM J. OTTY
V PRAZE.

VEŠKERÁ PRÁVA VYHRAZENA.

PG
5038
F8 A17
1895
cl. 3

LIBRARY
SEP 22 1966
UNIVERSITY OF ILLINOIS

1126970

MILOSTIVÉ PANÍ, PANÍ

KARLE BEZDÍČKOVÉ

V UPŘÍMNÉM A ODDANÉM PŘÁTELSTVÍ

PŘIPISUJI TUTO KNIHU

J. V.

I.

LAMECH.

(Sen biblický.)

L a m e ch.

Sen biblický.

„I řekl Lamech ženám svým Adě a Sille: Slyšte hlas můj, ženy Lamechovy! Poslouchejte řeči mé, žet jsem zabil muže k ráně své a mládence k zsinalosti své. Jestliže sedminásobně pomstěno bude pro Kaina, tedy pro Lamecha sedmdesátkrát sedmkrát."

Genesis.

L a m e ch

(před kouřícím se oltářem).

Ó Jahvé otců! Zdali od mé tváře
svou odvrátil's, čím jsem to zasloužil?
Vzlet duše své jsem živil jen z Tvé záře,
jen Tebe zřel v dne jasu, v jitra páře,
v Tvé rozkazy jen němý stín jsem byl.

Oč horší jsem než otec Methusalem?
Tys k vůli němu dílo zkázy své,
že stár byl, zastavil, ba dojat málem
tys nechal dříti jej v stínu palem;
proč mne tak stíháš, proč mne soud Tvůj rve?

Hleď, oběť má jest jistě spravedlivá.
Co mohu, dám, svůj skot, svých polí plod;
kéž zornice Tvá vlídně se tam dívá,
kde modrý kouř se vlní, vznáší, splývá
do stínů sykomor a v páry vod.

Sám rci ó Bože, věčný Pane světa,
co z naší duše, z Tvojí může být?
Zas v našich dětech plnou silou zkvetá,
v nich sebe zřím i Tebe — plnokvětá,
se růže pyšní tak zříc ve blankyt.

Tys dal mi klid a úkoj a z mé Ady
vznik' dobrý Jabal, pastýřův všech král,
v svém stanu živ, co jemu zla jsou spády,
on přímý, hrdý nezná běd ni zrady,
ve středu stád svých živ jsa klidně dál.

Tys dal mi něhu vzbouřeného citu,
jenž hledá ohlas v sladké písni strun,
to Jubal, v slunce žehu, v luny svitu
on duší svou se vznese ku blankytu,
na křídlech písně až Tvůj stihne trůn.

Tys dal mi sílu vzdoru a z mé Silly
vstal Tubalkain, ten kovářů všech děd,
spjal hmotu slepou v jarmo svojí síly,
skul rádlo, meč a štít i zuby píly,
čímž člověk v práci se i odboj zved'.

Já, Pane, žil, mé dílo vykonáno,
co ve mně bylo, vše jsem světu dal.
A náhle lůno ženy požehnáno,
bez vůle mé mi nové dítě dáno,
kdo jeho otcem marně já se ptal.

Já hrdlil ženu, utek' v poušť, se vztekal,
já písek hryz a volal o pomoc,
já u vrat chaty denně svůdce čekal,
já stínu svého se jak psanec lekal,
vše marno — kolem tma a poušť a noc.

Já zůstal netknut Silly zjevem děvím,
však dítě bylo tu, má Noemi,
já prosil ženu, ona řekla: »Nevím,
co chceš se ptej a ráda vše ti zjevím,
jen, prosím, taj můj nervi z duše mi!«

Taj tedy je tu! Víš Ty o něm, Bože?
Ty mlčíš v mraku, v blescích utajen,
já pouze vidím zprzněné své lože
a pocuchané pardalí v něm kože
a cizincem můj zprzněn čistý sen.

Já denně čekal v mraku, při měsíci,
až bledý stín se do mé dráhy vplet',
byl štíhlý, rusovlasý, bledolící
a křídlatý a hrdý, vítězící,
jak právě byl by z Tvého nebe slet'.

A já se zeptal: »Bože můj, nač žijem,
by cizinec nám číši od úst krad',
tu číši, z které po dne vedru pijem?«
A já ho, Bože, zdrtil pádným kyjem,
a před mou tváří bledý jun ten pad'.

Nic nepomohla mu ta hvězdná křídla,
v své krvi ležel tu jak prachu syn,
jak Abel před Kainem, krev zvolna stydla...
Ó věčně zamknutá vy taje zřídla,
kdy otevře vás lidstvu Hospodin?

Já zabil jej, jak Abela Kain zabil.
Kdo zabil jej, byl zabit sedmkrát.
Ký luzný lásky sen jej, Bože, svábil
pod těžký mlat můj? Bože, já ho zabil,
kdo pomstí jej, ó sám rci, kolikrát!

Však hořkosti pln, nenávisti, žluče,
když malou Noemi zřím v kolébce,
proč soucitu, ba lásky anděl tluče
na brány srdce, proč své do náruče
to dítě beru, proč ret zašepce

to slovo »dítě?« — Proč vše posvěceno
tím citem, o němž vím, že není mým?
Proč věčná pochybnost má být mé věno?
Proč k Sille nemohu víc říci: »Ženo!«?
Je vinna? Není? Ne! Já nevěřím!

Dí stará zvěst, že dcery Adamovy
se stýkaly kdys s Tvými anděly...
Byl jeden z nich to? Kdo mi pravdu poví?
Byl's Ty to sám? — Ó rouhavými slovy
když urážím Tě, Bože, Mstiteli,

pak bleskem svým, jenž poslouchá Tě hbitě,
ten oltář rozmetej, jej spal, mne znič!
Jen to mi zjev, čí Noemi jest dítě?
Proč Silla moje zhasla okamžitě,
jak porodila ji? Zde pro vždy vztyč

Svůj věčný zákon spravedlnosti, práva!
Já vzývám Tě jak otcové, ó slyš!
Zdrť, rozval hranici mou, chytni tráva,
mou oběť rozmetej, ať tvoje sláva
jest zjevna světu! Vzbuď se, jestli spíš!«

* *
*

Tak Lamech volal. — Marně, nebe jasné
se neztemnilo — tichý večer kol,
dým stoupal z oběti, zář jejíž hasne
se hroužíc v stíny noci tmavořasné,
a nehnul keř se ani trávy stvol.

Tu Lamech vstal a v chatu svou se vrátil,
tam Jabal k střiži znamenal svůj brav,
a Jubal v struny bil, jež západ zlatil,
nad výhní svojí Tubalkain se katil
v kov třískaje, jenž rubíny plál žhav.

A na kolébce Noemi se smála
jak růže svěží v děcka sladkých snech . . .
Hruď Lamecha tu drsným vztekem vzplála —
Však co vše platné? Jahve něm jak skála. —
A Lamech ztichl a k Adě mlčky lehl.

II.

SETKÁNÍ.

Setkání.

Zda Babel to byl nebo Ninive
mně těžko říci, v dumě truchlivé
jsem viděl město východní, se tmící.
Kam dosáhl jsem kolem zřítelnicí,
vše byla poušť a zmar a prázdnota
a nikde, nikde známky života!
Sup lačný jen se v temném vzduchu houpal,
po schodišti, jež v šerých spirálách
se táhlo v slunce tryskající nach,
kdos velký, hrozný tiše, zvolna stoupal.
Po stranách jeho neúprosné drahy
trup nejeden se stmíval polonahý,
změť ženských vlasů s kmeta sivou bradou
zde leželo to pokáceno řadou,
jak pod sekáče neznámého kosou,
půl krví zbroceno, půl jitra rosou.
A dole u schodiště mezi stíny
se choulil v prachu příšerný zjev jiný
jak v smutku schýlen.

Ti dva setkali se
zde, kde nebylo šakalu ni kryse,
oč brousiti zub. Jitra ve sousvětlí
se oba příšerné ty stíny střetly
ve mrtvých městě, v němých mrtvol sboru.

»Kdo jsi? Co chceš?« —
— »Já andělem jsem Moru
a tobě jsem jen upravoval cestu!«
však druhý sotva zvedl sivou hlavu.
»Jdi dále, nech si lacinou tu slávu,
i bez tebe bych došel k tomu městu,
jež zpustošil's. jsem Smrt, jsem žití jarmo!
V můj úřad zde tys přimíchal se darmo,
to všecko přišlo by též — ale časem.
Tys násilí, já právo!« —
Pausa malá,
po schodišti Smrt s a m a vstupovala,
co druhý znik' rostoucím slunce jasem.

III.

NOE A SATAN.

Talmudská legenda.

Noe a Satan.

(Talmudská legenda.)

Pot na čele a na líci
stál Noe ve své vinici
a ryl a kopal celý den,
však půda tvrdší nad křemen.
Stín vedle něho náhle stál.
»Co, starče, děláš?« se ho ptal,
»Kmen pěstuji zde, pane, rév,
to stojí pot a pije krev
a malá za to odměna,
ta stráň je tvrdá, kamenná,
jsou zrnka malá, bez vzhledu
a šťáva z nich jest bez medu.«
Stín zmizel, brzy přišel zas,
kde nad prací se Noe třás',
čímš rudým polil kořen rév,
to cosi rudé byla krev,
krev beránka, jenž na stráni
se pás' ve vonném kořání.
Hoj, toho roku velký ples
se nad stan patriarchův snes',
neb hojná byla úroda
a víno sladká lahoda
a po něm hlava — čistý vzduch,
a po něm srdce — boží duch!

*

*

A minul rok a minul den,
zas Noe v práci pohřížen
stál na své tvrdé vinici,
pot na čele a na líci.
A stín zas vedle něho stál
a totéž se jak loni ptal,
a zmizel zas a přišel v ráz,
kde nad prací se Noe třás',
čímž rudým polil kořen révy
a toto rudé byla krev,
krev lva, jejž v blízké poušti chyť',
a s níž se vrátil, blesku kmit.
Hoj! toho roku slávy ryk
od stanů až v poušť spící vnik',
byl' zahnán drzý nepřítel,
a každý pohár v ruce měl,
neb velká byla úroda,
a z vína tryskla svoboda,
měl každý sílu jako lev
a tuto sílu čerpal z révy.

*

A po roce v své vinici,
pot na čele, pot na lící,
zas Noe dlel, své révy dbal
a stín zas vedle něho stál
a ptal se, zmizel, přišel zas,
kde nad prací se Noe třás',
a v tvrdou, nezkypřenou prsť
mok temnorudé šťávy chrst'
a co to chrst' na kořen révy,
to byla chlipné svině krev,
již nedaleko stanů chyť'
a s ní se vrátil v blesku kmit,

a zmizel opět jeho stín,
ba znikl někam do hlubin.
Hoj, toho roku pod stány
všem ženám řízy strhány,
až v pustý checht a řev a smích
sám opit patriarcha ztich'
vlastnímu synu v škleb a hřích.

*

Když Noe vstal, tu zle se kál
a o všem pilně rozjímal.
I ptal se, kdo mu krev tu nosil,
čí krví svoji révu rosil?
Po dvakrát služby andělů
mu jistě byly v údělu,
leč po třetí, to pochopil,
s tou svinskou krví Satan byl.

IV

KDO VINEN?

Byl bohat Simeon jak druhdy Booz,
a starší muž byl tváří vrásčitých
a vousu bílého jak vodopád.
Leč růže lásky stejně rozmarná
jak paní její, věčná Ašera,
si leckdy ledovce skráň vyvolí,
kam zapustí svůj nesmrtelný květ.
Tak Simeon. Ač stál již na prahu,
kde člověk stává dle slov žalmisty,
vzplál láskou k chudé dívce Deboře
a pravil k ní: »Co mám, rád tobě dám,
svá pole, louky, sady, pastviny,
dům s plochou střechou, kde lze v měsíčných
se dívat tichých nocích ku hvězdám,
a srdce své, zkad vždycky lze ti pít
klid, úkoj tuch a sladkou blaženost.
Chceš mojí být a pro vždy ženou mou?
Jsem starý, vím, a ty jsi mladičká,
však směle vyslov svoje podmínky
a uzříš, ve mně že se nezklameš.«

— »Tři, pravím, dny mi k rozmyšlení dej!«
zrak cudný k zemi klopíc pravila
Debora tiše. Hlavou přisvědčil
a čtvrtého dne opět před ní stál,
zrak, tahy tváře — jedna otázka

A ona děla cudně klopíc zrak:
»Vzplá vášeň h n e d, však d l o u h ý život jest
a na to třeba vždycky pomýšlet.
Já vše ti dám: květ svojí mladosti,
i celou duši svoji, plnou snů,
i lůno své, v němž hojných synů žeň,
i budoucnost, jež celá v tobě spí,
jen jediné mi musíš slíbiti
při kostech matky mé, to pouze jen!« —

V tom zamlkla se. Tváře její nach
se tavil v oheň, oči sklopila
a ňadra dmula se jí divoce.

On, celý zmaten, ptal se: »Rci, co chceš,
dím napřed ano!« — Tak ji v tom rád měl,
tak chtěl ji v tomto zmatku zváti svou.

A ona děla: »Sotva známe se,
já mohu jiná, než si myslíš, být,
jsem žena jen, tož slabá třtina jsem;
já mohu proti tobě hřešiti
a zapomníti louky, pole tvá,
dům bohatý a stáda přehojná . . .«

»I srdce mé?« on ptal se udiven.

— »Ba i tvé srdce!« — klidně pravila.

To mohlo dost mu býti výstrahou.
Však vášní k ní se právě necítil,
za každou cenu chtěl ji zváti svou
a proto dál ji nechal domluvit.

»To stane-li se, co se státi muž',«
to s klidem děla, jakby lhostejnou
zvěst vykládala, cizí srdcím jich,
»ty právo budeš mít, mne zavrhnout
dle vůle své, však jedno prosím jen
ať stane se již, co se státi má,
ty nepodáš mi zapuzení list.
Ty sešlapeš mne, ty se vysměješ
mým slzám, vzdechům i mým úzkostem,
ty vztáhneš třeba na mne ruku svou,
ty kopneš v bok, jenž syny tvoje nes',
však nepodáš mi zapuzení list!
Jak psanec, jak pes stokrát skopaný
na prahu domu tvého budu spát,
své viny vědoma, jí litujíc,
a proklínajíc hlasně vášeň svou,
ty necháš mne tam k ránu ležeti,
ty nezvedneš mne, ruky nedáš mi
ni pohledu, mé tělo překročíš,
ty novou ženu sobě přivedeš,
a mlčeti já budu v bolesti,
ty přede mnou ji zlíbáš, jak chceš sám,
však nepodáš mi nikdy onen list!
To pouze chci.« —
A on řek': »Nepodám!«
A k sobě v srdci: »Nejlíp vidím v tom,
jak miluje mne,« pozved' oko k ní
a patře k nebi kšticí potřásal
a opakoval klidně: »Nepodám!«

A Jahvé slyšel to i palem sbor,
v jichž stínu si ta slova měnili
i hvězdy slyšely to v azuru.

A ženou vzal ji podle vůle své
a miloval ji podle libosti
a byli šťastní roků několik

Tu často, když jí dřímal po boku,
nad spící růží když se ukláněl,
sám bdící žárlivě ji ostříhal
(máť staří špatný spánek), myslil si:
Nač myslila to, drahá, zbytečné
sny jaké spřádala a vidiny,
co myslila si as? Mne neznala,
teď jasno vše, jak můž' ten přijít den?
A usmál se v svém tichém blaženství
a polibkem ji zbuditi se bál.

A léta prchala jak jarní květ
a rádi měli se, pak snili jen,
leč ona stále byla neplodná.
On zamyšlený často sedával
a mrzut byl, proč, ona tušila,
však nebála se, měla jeho slib
a věděla, on slovo nezruší.
Tak lidské štěstí dlouho netrvá.
Kdys šedý kmet jí ležel na ňadrech
zpit lásky snem i vína požitkem,
kol vetchých prstů její černý vlas
si navlékal a pravil jako v snu:
»Jak dobře ohradila's, Deboro,
se pro budoucnost! Ty jsi paní má,
vše dělat můžeš zde, co libo ti,
a bezpečně víš, podle úmluvy,
že zapuzení list ti nepodám.

Hleď, odcházím již zítra na sever,
chci skoupit bravu stádo veliké
od synů hor, jsou ovšem pohani,
já nezasednu nikdy za jich stůl
a číše jejich ret můj netkne se,
však velký obchod s nimi uzavru.
As měsíc zdržím se tam celičký
a člověka ti pošlu ob čas vždy,
jenž stáda přižene a pozdravy
a vzkazy moje vše ti vyřídí.
Buď vlídná k němu a jej pohosti,
než pro druhé zas stádo opustí
náš dům, v němž nyní sama paní jsi!

A ona usmála se jako v snu
řkouc: »Ve všem tvoji vůli vykonám
až do slova a proto s Bohem jdi!« —

I odešel a sama zůstala,
a dnové míjeli tak zdlouhavě,
tak jednotvární v běhu zdánlivém,
stesk divný vkrádal se jí do srdce,
v němž ozýval se brzy svůdný hlas.
On slovo dal a věrný bude mu,
však jemu lehko slovo dodržet,
jeť právě nasycen a dosti stár,
Však hůře s ní. Jí bylo třicet let,
vše plálo v ní a zrálo zázračně
a krásná byla v plném rozpuku
jak rozžhavená růže Saronská
pod slunce paprsky, jímž vášeň jest.
Tak první týden prchl v toužení
a čista byla posud v samotě
jak lilie polní, ale rosy lesk

se ztrácel pomalu jí v kalíšku
a slunce žeh jen neúprosný vládˈ
a velel: Miluj!

Šlo již k večeru
a první hvězdy tryskly oblohou
pod hřebce Noci drsným kopytem,
jak tmou by šlehly jiskry létavé.
Muž mladý před ní stál, jak cedr byl,
a hovořil k ní v klidu velícím.
»Sto býků vedu, které manžel tvůj
od synů hor za chytré slovo své
a zlata chřest si získal lacině,
je přijmi, paní, a mně nocleh dej,
bych zítra pro sto nové vrátil se.«

Jak mladý bůh on před ní klidně stál,
svým zrakem jeho paže hltala
i athletické svaly, hlavou jí
se mihla bleskem slova manžela:
»Já člověka ti pošlu ob čas vždy,
jenž stáda přižene a pozdravy
a vzkazy moje vše ti vyřídí.
Buď vlídná k němu a jej pohosti,
než pro druhé zas stádo opustí
náš dům« ... To všecko hlavou létlo jí,
i kynula mu vážně na souhlas,
a spočítala stádo, k večeři
pak pozvala jej v tamarisků stín.

A jedli v onen večer pospolu
a z jedné číše pili veselí,
a v jednom loži spali do rána

Pro nové stádo býků druhý den
on odešel a ona zůstala,
v svém srdci klidna, vůli manžela
přec splnila — vždyť nařídil jí tak.
Dny prošly zas a choť se navrátil,
sám vedl stádo nové, veselý
jí pozdravil a sedli k večeři,
ku které sezval všecku čeleď svou,
a pohár kolem kroužil kypící
a cymbál zněl, a všichni smáli se
a připíjeli k zdaru manželům,
a ona k němu tulila se zas
a stejně jako před tím, s důvěrou
než za obchodem do hor odešel.
A sotva čeleď opustila síň,
on k ní se sklonil s bradou šedivou
a pravil klidně: »Drahá ženo má,
zda nestýskalo se ti k večeru,
kdy ve vodách se zhlíží luny srp,
v květ motýl zapadá a včela v úl,
kdy k brodu nakloněná stáda má
vstříc hvězdám bučela a měsíci?«
Tu probírajíc šedý jeho vous
svou rukou nad sloň svúdnou bělejší,
mu děla šeptem: »Dobře bylo mi,
tvé plnila jsem všecky rozkazy.«
On sjížděje kol boků její níž
svou rukou žilnatou, děl klidně též:
»Tak's poslechla mne, za vše děkuji,
víš, z cesty choť vždy něco přinese
na památku,« — a sáhl za sebe
a zvolna vytáh' velký ovčí měch
a tiše, vítězně se usmíval.

— »Co máš v tom měchu?«

— »Hádej!«

— »Perly snad?«

— »Tys uhádla, dvě vzácné perly mám,
a boj mne stály, šlo tu o život,
však pro tebe je všecko málo, věř!«

»Však perly dvě přec nevyplní měch,
ty máš tam víc, ó jak jsi dobrotiv!«

— »Ne více, nežli byla's poslušna!«

— »Co ještě tam?«

— »Nuž hádej!«

Usmál se,
v měch spustiv svoji ruku žilnatou.

— »Ty dráždíš mne, co jen tam může být?«

On v stálém smíchu klidně pravil k ní:
»Ty perly vroubeny jsou rubíny!«

— »Jdi, ty mne rozčiluješ,« pravila.

— »Tak sama sáhni si v ten ovčí měch
a přesvědč se!« —

A ona sáhla tam,
cos studeného prsty potkaly
a vytáhla dvě oči zkalené
v rubínech ssedlé krve . . .

Tváří v tvář
na sebe zřeli . . .

Ona zalkala
a zdrcena mu klesla ku nohám
a hořce plakala a jeden vzdech
jen z hrudi dral se jí: »Vše pro tebe
vše pro tebe se stalo — rozumíš?«
On čelo jako nebe před bouří
měl svraštěné, na její bídu zře
a pravil: »Platí slovo člověka, I
já všecko vím, já všecko předzvídal,
však věren slibu svému zůstanu,
já zapuzení list ti nepodám.
Jak řekl jsem, já slovu dostojím.
Však mstitelem jest velký Jahvé sám,
ty vlhké perly s krve rubíny
jsou teprv pravý dar můj svatební,
jak náušnice nos je napořád,
mně překážeti nikdy nebudou,
tím bezpečna buď, jedno velím jen,
jich nikdy neodložíš! . . .«

— Odešel.
Noc kolem byla. Strašná, dlouhá noc,
jak celý život její budoucí.

V.

ZKUŠENOSTI VICVAMITRY.

Zkušenosti Vicvamitry.

Byl Vicvamitra plný dobroty
a plný soucitu a ohledů,
ni brouku neublížil ani květu,
což teprv člověku! — Však co to platno?
Zlý osud nad ním visel tajemně,
že nejlepší, co smýšlel a co chtěl,
vše viděl křivě národ, křivě soudil,
že dobrého zval tvrdým tyranem,
a laskavého lstivým despotou,
a soucitného bídným pokrytcem.

Ba nejen národ, vlastní jeho choť
též nevěřila jeho věrnosti,
jej měla stále v podezření zlém,
ač cudný byl jak lotosový květ
na vodní tůni břehům vzdálené.
Choť zrádcem zvala jej, ač milerád
vše pro ni udělal a pro ni snes',
co skytla jeho říše bohatá.
Nic platno. Nevěrný byl v její očích,
nechť své by proto stokrát vyplakal.

Zlý smutek z toho padl na krále
i trudil se a neměl pokoje,
na loži svém se v bdění převaloval,
a jítřil se a krušil výčitkami,
však marnými; lid vedl stále svou
a svou též vedla stále královna.
Tak pod tím hořem, které nezasloužil,
vadl Vicvamitra jak list v jeseni
a zahradami svého paláce
i chodbami se ploužil jako stín.

Tu přišel k němu starý Narada,
ten braman, obyvatel pralesů,
ctný s dlouhou bradou věkem zbělelou.
Byl moudrý velmi. Králův smutek zřel,
jen málo slyšel z jeho zpovědi,
své obě ruce skřížil na prsou
a ukloniv se takto hovořil:

»Můj dobrý králi, já ti radu dám.
Svou obrať povahu a zvítězíš;
buď tvrdý k lidem, kopni žebráka,
když s hnisem v cestu se ti namane,
a těla otroků svých přejížděj,
když sklánějí se nice před tebou,
svých vozů kolesy, svou zavři dlaň
před sirotami, zlým buď despotou,
jímž tebe prohlašují, pokrytcem
buď nejen lidu, buď i choti své,
když chtí tě takým. Tisíc bajader
si k loži spoutej, můžeš to, jsi král!

Kde září květ, jej urvi barbarsky,
kde trpí kdos, jej zašlap, ať si mře,
ba nevinných pod slonů těžké nohy
schyl denně hlavy a čím víc, tím líp,
a věř mi, krajem brzy rozletí
se hlahol slávy tvojí: Velký král!
Děs dračí v patách jeho průvodu,
smrt sedí v pláště jeho záhybech,
a v důlku dlaně jeho sedí moc!
A na kolena budou padati,
kde ukáže se jen tvůj palankin,
a žena tvoje ráda v loži svém
si tigra královského uvítá.
Tak zachovej se, budeš spokojen,
to rada moje!« —

Chtěl již odejít,
a obrátil se ještě na prahu
a viděl krále. S hlavou skloněnou
zde seděl jako hříšník největší
a slzy tekly jemu do vousů
přes bledé tváře, ret se slabě třás':

»Já děkuji ti, dobrý Narado,
tvou radu vede jistě zkušenost
a znalost lidí, jistě pravá jest
a k cíli vedla by — však odpusť mi,
já nedovedu jiný být, než jsem.
Spíš trpěti chci všecko zneuznání
od národa i ženy, v bolestech
se hrobu dočkat, záhy zšedivěv,
než býti zlým, když v jádru dobrý jsem.

Já nedovedu to, mně odpusť již,
že stěžovati vůbec jsem si moh'.
Má každý právě nésti osud svůj,
když nemůž' změniti svou povahu.«

Chtěl Narada již překročiti práh,
však vida v slzách takto svého krále,
se vrátil k němu. Chvěl se jeho hlas
»Já zle ti radil, teď to nahlížím!
Trp ještě více, zůstaň dobrým však,
to vrchol všeho, šťastný budeš při tom
v svém neštěstí . . .«

A k nohám klesl jemu
a oba starci spolu plakali . . .

VI.

IOLAS.

Iolas.

Pustého moře na pobřeží,
kde divokých vln bouřil šum,
si usedl plný těžkých dum
kmet Iolas, v dálku zřel,
jak vlny dmou se, na příč běží,
jak duní a se věží,
jak břeh se zvolna tměl.

I zalkal z hloubi duše svojí,
vzpjav k nebi chvějící se páž:
»Ó bozi, jste-li lidstva stráž,
proč opuštěn jsem teď?
Co mohu stařec v hrozném boji
v běd různých roji?
Jsem jako v moři smeť.

Vše smysly jako zrádné krysy,
kdy loď má v bouři utonout,
mne opouštějí, každý oud
chví chabostí se mdlý,
ten nejsem, jenž jsem býval kdysi,
mé tváře rysy
jsou papyrus, jenž tlí.

Ó cítím, krutý trest je stáří,
to svrchovaná běda běd,
s přeludem zašlých mladých let,
s výčitkou vzpomínek.
Ó kde jsi, mládí, jas tvůj září
jak výsměch samotáři
v čas, kde víc nejsem rek!

Chtěl hlavu svou bych roztříštiti
o skálu skrz pěn kouř a dým,
však běda! na krok nevidím,
chtěl v hruď bych vrazit meč,
však selže dlaň v tom, co se řítí,
mně břemenem tak žití
a zrády pouze léč!« ...

Tak úpěl, náhle k němu s výše
se sklonil velký světlý stín;
sjel s nebe, vystoup' ze hlubin?
Jak přelud blíž se nes',
kmet hlavu vzpjal, rtem pohnul tiše:
»Tvůj pohled úkoj dýše,
znám tě, ty's Herakles!

Smrt nedáš mi — ó díky vroucí!
hleď, skláním v pokoře svůj týl« ...
»Ne — život jsi ty zasloužil,
jej nesu ti,« stín děl.
»Či myslíš, v nebes září skvoucí
tvé služby lásky žhoucí
že snad jsem zapomněl?

Zda pamatuješ, druhu milý,
náš s hydrou zápas společný?
Či myslíš, že jsem nevděčný?
Můj tebou celý zdar,
já srážel, vím, pln božské síly
kdys hlavy hydře — však v též chvíli
ty házel jsi je v žár.

Nebýti tebe, starý brachu,
byl z každé hlavy nový zmok;
já ťal a hlava s šíje v skok . . .
Než mohla vzrůsti v ráz,
tvou paží hozena v lvím vzmachu
se splaskla v ohně nachu
jak list, jejž sžehl mráz.

Stít hlavu hydře — všecko není,
však zničiti ji pro vždycky,
to velký čin a nadlidský,
ty's čin můj dovršil,
ten nepropadne zapomnění!
V dík ať se opět pění
krev jará v spleť tvých žil!

Vstaň zase v nový život smavý,
v sil nových plesej přerodu,
měj mládí, radost, svobodu,
ciť příboj žití zas!« —
Děl tiše, dotk' se jeho hlavy,
dal údům, smyslům zdraví,
sluch uším, očím jas.

Pustého moře na předhoří,
kde divokých vln bouřil šum,
vstal náhle Iolas z těžkých dum
zdráv, bujný, čilý vstal,
vstříc plesný pozdrav jásal zoři:
břeh ohněm hoří
kde Herakla stín stál . . .

VII.

SMRT CHIRONOVA.

Smrt Chironova.

Až sem ku nejvyššímu tesu plochych skal,
jež trčí v blankyt jako hradu cimbuří,
jsem bolestné se v muce svojí dovlékl.
Já čekal dlouho, zdali nebe nakloní
se k muce mé, já darmo čekal do noci,
v hloub, k výši zmdlévajícím těkal okem svým —
leč Heraklův šíp hlodá stejně jako dřív.

Vím, nemilou se pouze stalo náhodou,
že v ránu pad' jsem jemu, nevěděl on též,
že Lernejské krev hydry zaschla na něm, jed
že léta v ní tam stajen dřímá otravný,
jenž vzbuzen dotknutím s mou teplou krví vzplá
ve staré síle své, jež sije zničení.

Ó kdybych zvěří byl neb jenom člověkem,
jak rád bych trpěl všecko v onom vědomí,
že časem smrt přec skončí bědnou muku mou!
Ó jakým bych ji vítal plesným paianem!
Však běda hrozná, třikrát běda, titan jsem,
mně Nesmrtelnost hrozná dána za podíl,
té otrok svíjeti se budu po věky!

A nikde, nikde, kam zrak padne pátravý,
mi vykoupení ani kynout memůže,
já musím stále trpět zítra jako dnes,
řvát, lkát, se kroutit, svíjet bolestí
a klnout bohům, fatu, kosmu napořád,
či v němém, otupělém odříkání ret
bezmocně hrýzti mohu — trpět musím dál!

To Nesmrtelnosti jest děsné krutý dar,
to věno Olympických, jejichž synem jsem,
oč na tom člověk lepší, oč je tupá zvěř!«

Tak v hrozné bolesti své Chiron naříkal
ve žlutý písek skály zarývaje tvář,
zkad valily se slzy těžké, bohaté
v změť bláta splývajíce jemu u kopyt.
A ohavný jak jed mu zuřil v útrobách,
zveď k blankytové výši tupý kolem zrak
a zhleď tam černý bod, jenž stále rostˇ a rostˇ
tím, jak se blížil k němu.

Oči vytřeštil.
Cos jako naděj v hrudi jemu kmitlo se,
že Zev snad svého orla k němu posílá,
že k vůli němu změnil věčný Fata řád,
že ustrnul se nad ním v lásce otcovské.
Však běda nová, záhy z toho procitˇ snu,
to nebyl orel Zevův, třeba křídla měl,
však u nohou ta křídla vzduchem chvěla se,
hůl okřídlená rovněž s hlavy přikrývkou,
to Hermes, nesmrtelných věrný posel byl.

Již před ním stál a v letem rozpálenou tvář
si okřídlenou holí sladký vánek vál.

»Slyš, Chirone, já v luhu u stád spočíval,
zřel, jak se pasou v slední záři Hélia,
s těžkými vemeny v své chůzi houravé,
na syrinx dvojitou jsem rukou umnou hrál.
Tak dobře bylo mi v té chvíli oddechu!
Však věčná není radost ani Nebeských;
v mou tichou radost náhle černý padl stín,
já hlavu vzpjal, jež v dumě dolů schýlena
jak chytala by duši tónů křídlatých,
a Heraklea viděl stát jsem před sebou.

Stál v tichém smutku tady opřen o svůj kyj,
jímž kácel v prach a bahno temna potvory,
na pleci nesa kůži Nemejského lva
hvězd plnou, skvrn to temně purpurných,
byl smutný v tváři své jak poražený bůh,
když toto klidnou řečí on mi zvěstoval:

»Já stymfalidské ptáky střílel z kuše své,«
— a v jeho hlasu divá bolest chvěla se —
»já všecky šípy vybral z toulce svého již
a kolik šípů bylo, tolik ptáků zlých
se skácelo v svém letu k noze vítězné.
Na posledního ptáka poslední zbyl šíp,
ten, vím to, Lernejské byl krví Hydry syt,
já zapomněl jej umýt těžkém po boji,
v svém toulci nosil jsem jej jako zálohu,
já na tetivu klidně jej položil a zmačk'

a střelil po ptáku. V tom losem neblahým
mi v cestu Chiron vběhl, božský kentaur ten,
a místo bahen ptáka já jej zasáhnul.
On musí trpět nyní, otráven byl šíp,
však umříti mu nelze, nesmrtelný jest.
Mně líto muky bratra, líto ze srdce,
mne netěšilo více nové vítězství,
já cítil křivdu těžkou, kterou bez viny
jsem spáchal na mudrci, samotáři hor.
Já vím, co bolest jesti, zvlášť když bez konce
Já nespal celou noc, já rval si kštice své,
jak sám bych nesl v hrudi šíp ten otravný.
Já viděl jeho muku, stokrát hroznější,
že bez konce má býti! V těchto myšlenkách
mi stará dávná věštba v pamět připadla.
Víš, dobrý posle bohů, sám jsi při tom byl,
nejednou prostředníkem byť i bezmocným,
že na Kavkazu skále smělý titan lká,
pod Zeva okřídleným že se svíjí psem,
jenž hlodá játra jemu znova rostoucí.
On jak ty nesmrtelný stejně trpět má
až k době, v které zjeví se z Nesmrtelných kdos,
jenž oběti jest schopen, velké, nesmírné,
se vzdáti Nesmrtnosti daru za něj rád,
do stínů Hadu vstoupit mrtvý, lidský stín,
a odříkat se kvasů v síních mramorných
u zlatých stolů, růží též se odříkat
ve kštici ambrosické, pohár nektarem
v přípitcích Otci všech kdy šumně přetéká.
Vím, z Nesmrtelných každý titanův zřel žal
i muku hroznou, v taji každý cítil s ním
a mnohý odvahu měl, soucit vyslovit,
však žádný síly neměl, by se daru vzdal,
té Nesmrtnosti vaší, kterou bohy jste,

již zjištěno má každý žití pro věky!
Tak nechali jej trpět v ledu, na skále,
ve výši mezi nebem, mezi propastí,
rvát játra jemu orlem, snášet Zeva hněv,
jej v Tartar pohrobiti s horou, na níž mřel,
jej zpátky pozvednouti v Skythských vánic mráz,
jej ostny probodati, jež tká led a sníh,
a nikdo, nikdo schopen nebyl oběti,
dát za výměnu blaho, které nyní zná,
za taj, kterého nezná, poněvadž jest bůh.
Tu napadlo mne k tobě obrátit svůj krok,
jdi k Chironovi, který trpí mukou zlou,
neb vždycky ten, kdo trpí, soucitu má víc
než ten, kdo pouze bolest zná dle pověsti.
Jdi, věrný bohů posle, k Chironovi spěš,
zda nechtěl v muce své by sebe v oběť dát,
za Promethea vstoupit v Hadu vlhký stín
a umřít jako člověk, on by dál moh' žít!«

Snad právě v chvíli této zhoubný šípu jed
nejvíce zuřil v žilách ctného kentaura,
že z prachu zvedl hlavu, obě ruce vztáh'
a nohy Hermesovy objal zimničně,
že v zraku místo slzí starý oheň vřel
tož odvahy a síly, těchy, naděje
a odhodlání, bradou, v které slzí třpyt
se třás' jak v hustém mechu rosa bohatá,
se dotknul díků holdem Hermesových noh
a zaštkal vítězící: »Ano, já to chci!«

Však věrný posel bohů nohou zpátky stoup',
již kentaurův ret žhavý v slzách celoval,
a z úst mu Olympických tato tekla řeč:

»Zda víš, co dáváš, víš-li, co chceš za to brát?
Ó uvaž, bohům rovný! Misky váhy té
zda rovny sobě v soudu tvém jsou předčasném?
Co nesmrtelnost zovem, jaký je to dar?
Toť koruna je všeho, po té pídí se
svou písní pěvec každý, malíř štětcem svým
a sochař dlátem, ač je teprv oné stín,
jež sladkým věnem bohů nesmrtelných jest.
Zda Heraklova tobě stačí nabídka?
Jest lepší netrpět a splynout v šer a stín,
či lepší trpět všecko, nesmrtelný v tom?
Zda víš, co je to mříti, zhynout pro vždycky?
Být stínem mezi stíny, matným přeludem
bez vůle, snahy, citu, tuchy, myšlenky
jen živých postrach němý, bajka, zvěst a nic?
Já, který vodím duše lehkým žezlem svým,
ti mohu říci nejlíp pravdu o smrti
a varovat tě záhy, věru lepšího
si nemoh' ani posla vybrat Herakles.
Já vím, co smrt je, každý z lidí smrtelných
jak vyhybá se jí a jak jest z duše rád,
když okřídlená moje pata mihne se
kol střechy jeho domu v chatu souseda.
Já rovněž stínů život v nivách Hadu znám,
na loukách asfodelů v divném sousvětlí
jak spějí smutné stíny prchavé jak dým
kol trůnu, u chmurného chotě v hoři svém
kde truchlí bledolící Persefony tvář.
To dobře uvaž, prosím. Dosti možná jest,
že Lernejské jed hydry též se vyzuří
a usne bolest tvá jak děcko v lůžku svém,
jež matkou potrestáno srdceryvně štká.
Věk lidský nic je pouhé proti bohům nám,
to uvaž, velemoudrý, já tě varoval.« —

Však od noh Hermesových božské ruce své
nepustil Chiron více v slzách radosti
a jako velký paian z úst mu kosmatých
se nesl k hvězdnatému nebi řeči proud:

»Já, nesmrtelní, nevím, v jakém bludu jste!
Co nesmrtelnost jest vám, jakým přeludem!
Já s přírodou jenž v shodě žil jsem řadu let,
a ta je božská rovněž, jiné ponětí
mám o tom vratkém daru, jímž jste zpiti vy!
Co krásných nad mou hlavou táhlo plesných jar,
trs hyacintů vonný, krokus ve vlasech,
co ve mateřství tuše s klínem Cerery
let zralých spělo kolem s věnci klasů svých,
co s vlajícími thyrsy revou, břečtanem
kol v bachantické vřavě táhlo jesení
před zrakem mým — a všecky přešly, zanikly.
Já viděl mnohý žlutý zmírající list
se tulit k ňadrům země s tichým povzdechem
a nebyl, věř to, nářek, byla prosba spíš
o pokoj, spočinutí v klíně mateřském
po dnech zlých veder, plných bouří, vichřice.
Vše naposled se znaví stejným životem,
vše naposledy touží dojít k poklidu
a obejmouti nic, jež věční, hrůzou vám.
Já stoleté zřel ptáky, bydlitele hor,
lvy stoleté se hřívou sšedivělou v sníh,
jak málomomocni v chorém stáří vítali
smrt jako vykoupení nesčetných svých běd.
Věř, vyplnit svůj úkol tady, všecko jest
a pak se vzdáti s klidem všeho osudu
a proto člověka los vždy jsem velebil,
ať malý je svou silou, umem, rozhledem,
ať nesečtené bědy cestou životem

mu balvany vždy kupí nové útrapy,
ať oklamá jej všecko, dítě, žena, druh
a jeho skvělé tužby činů mužných zmar,
ať všecko rozplyne se před ním v nic a dým,
to jedno zůstává mu, onen věčný klid,
to ticho svaté Hadu, asfodelů luh
a stínů družta věrná v slavném mlčení.
To krásný je přec osud s živly rváti se
a vědět, jaký věčný po tom boji klid,
svým zhrdat sokem, třeba chvíli vítěz byl,
a vědět, jednou s ním že stejný je tvůj los:
ten věčný, hlubý oddech v Hadu končinách.
Nač stále vléci s sebou odvěký ten spor,
jenž nazývá se život, který bez cíle?
To vnadidlo je věčné, staré přírody,
že v mládí každičkému lehký zdá se boj,
však lety roste stále, z pléce na pléci
jej překládat se snažíš, tuhé břemeno,
až v posled klesáš pod ním — co pak chceš než mír?
Ó díky tobě, díky! Nemoh' lepší dát
mi Herakles než mír tou sladkou výměnou,
já přijímám ji z duše ochoten a rád.
Jsem znaven dlouhým žitím, časů proměnou
a ku prospěchu více nejsem člověku
v svém stáří, sobě rovným předmět úsměvu
a soucitu snad nejvýš, za to Prometheus
co velkých může služeb lidstvu prokázat,
když s bohy smířen stane se otcem lidí všech
a k daru ohně přidá jiných darů žeň,
kterými zjasní pustý život efemer.
Rád ustupuji jemu, rada Herakla
mi sladkým povelem je, bohů pokynem,
já žehnám šípu jeho, na němž hydry krev
se stala spásou pro mne. Jdi, jdu za tebou!«

A z prachu zvedl těžko pracující hruď,
jež rovna skále, v boky vzpjal se ohromný
jak v dávné síle svojí. Bolest necítil.
A bezdnem nebes modrých skolébaných v Noc
dva stíny vznášely se lehce. Hermesa
tknut holí okřídlenou Chiron stal se stín,
na víčkách cítil chlad jen, Lethy krůpěje,
tíž údů zmizela mu v sladké bezvládě
a srdcem chvěl se vzdech mu slasti nejvyšší:
»Jak šťastnými jsou lidé, mohou umírat!«

VIII.

CIRCE.

Circe.

Sluj pod skalami leží,
je hluboká a svěží,
je koberců asijských plna,
jí táhne opojná vůně . . .
U břehů kvetoucích stůně
příboje dunící vlna.

Tam na předhoří stála,
v své božské kráse plála
dne, noci Kirka dcera;
tam různé vařila býlí,
jimž reků zkrotí se síly,
tam kouzla spřádala stará.

A co jich jelo kolem
tím slaným, vlnivým polem,
zde zastavil se každý,
pil z číše opojných vděků,
jak hleď by v Lethejskou řeku,
mok sladký samovraždy.

Na rouchách byssusových
pak v lásky bojích nových
zmdlel k ránu v teplé něze,
pad' v nové pak objímání
a nevěděl opilý ani,
že Charon v člunu jej veze.

Tam na předhoří stála,
v své božské kráse plála
a Odysseus též přistal.
Zlou cestou po moři schvácen
byl záhy v objetí ztracen
dvou loktů, los jež mu schystal.

Sluj pod skalami leží,
je hluboká a svěží
je koberců asijských plna;
na mechu lože je hladké...
Je údů přimknutí sladké
a sladší ňader je vlna.

Dny míjely a noci,
bez vlády ležel a moci.
lev v klínu jejím byl dítě;
plnými doušky pil něhu
z úst plamenů a z boků sněhu,
zapředen v kouzelné sítě.

»Jak venku vichr bouří!
Z vln divoce se kouří!
My ňadra na ňadrech šťastni!

Zda slyšíš, vichr jak šílí?
V tes tříská, úpí a kvílí?
Co dumáš? — Obličej zjasni!«

»Jak venku vichr bouří!
Z vln divoce se kouří!
Zde vzduch tak opojně parný!
Řev slyším proudů, skřek dravců
a divoké pcvely plavců,
tep vesel jednotvárný!«

»Zpět v moře těkáš sněním?
Přehluším políbením
ty bludné a svůdné zlé hlasy,
ulíbám v tobě cest pudy,
obepnu tělo tvé údy,
lví hlavu tvou otočím vlasy!«

»Já dumám, vílo má bílá,
Ty's královskou chotí kdys byla,
co s chotěm tvým se stalo?
Já dumám, líbal tě Skylla,
jej v obludu proměnila
tvá láska — let je to málo.

Dnes miláčkem tvým posud,
ký zítra bude můj osud?
Ty's otrávila krále!
Milenec, jenž přišel za ním,
je netvor teď, hlasným jenž lkáním
do vln řve, vyje v svém žale.

Ty's zaklela mé druhy
v sen zvířat těsný a tuhý,
tam vedle dav jich dýchá . . .
ten medvěd je, vlk a ten čuně . . .
Mně zdá se, opojná vůně
i mne tu v čár udýchá zticha!«

»Ty blouzníš,« ona zase,
jak zora usmívá se,
»umdléváš v sladkém boji!
Pij!« — Pohár podala mu.
Pil . . . Klesl v síť sladkých klamů . . .
Nad mořem měsíc stojí.

Sluj pod skalami leží,
je hluboká a svěží,
je asijských koberců plna . . .
Od boků nymfy se zvedá
rek Odysseus, loď svou hledá,
je vítr přízniv i vlna.

Tam kde se vlny rojí,
tam v božské kráse své stojí
a nahýma rukama lomí,
zpět volá jej a láká . . .
Loď letí letem ptáka . . .
Naň darmo Zeva zve hromy.

»Pil's přece z mojí číše
tu něhu, ohněm jež dýše,
stůj! Vrať se! — Králi! Choti!

Ty nejsi z hlíny stvořen,
rci, jaký měl's zázračný kořen,
jenž kouzla má vše krotí?

Ó jmenuj kořen té síly,
jenž zmoh' mé čáry, mé býlí!...
Vln tmavá třásla se lícha...
On přes ně vrhl ji v dáli:
»Kořen, jejž čár neošálí,
má mužná byla pýcha!«

Sluj pod skalami leží,
je hluboká a svěží,
je asijských koberců plna,
tam Circe šílí, se vzteká
a na novou oběť čeká,
již přinese zítra jí vlna...

IX.

STRACH.

*

Strach.

Řež titanů a bohů strašlivá
již byla u konce. Na mračný trůn
sed' otec světla, vítěz velebný;
pláň Thessalie celou přehlížel,
kde mrtvých těl se hory kupily,
kde prchajících zbytky poslední
jak mraků chumáč, které bičuje
na západ vichr, unikaly v šer.
Byl spokojen a jestli v myšlenkách
svou ambrosickou zatřás' kadeří,
to dozvuk byl jen hromů tichnoucích,
v němž jako ve snu zatřásla se zem.
Vše přehlížel, vše počítal a snil.
Vše viděl, jednoho jen neviděl,
jenž unik' z této řeže zoufalé,
po jejímž boluplném výsledku
v tmu děti Gaiy byly spoutány
v svor démantný a uvrženy v sluj
a navalena na ně spousta hor.
To Japetus byl, raněn bleskem v plec,
jenž ze strany pad' v prvním útoku,
však bitvy spleť když dál se šinula,
sám zůstal polomrtev na pláni.

Pak přišel k sobě. Plaše rozhled' se
a chytnul stín, jenž z blízkých hvozdů naň
se hrnul, za svou záclonu a plášť,
jal prchati se, tak že Hélios,
ten vševidoucí v službách Kronovce,
jej nestihnul svým zrakem plamenným,
neb oře denní jízdou zemdlené
již dávno v chladnou svedl mořskou síň,
by po dnu parném s nimi spočinul.
I prchal Japet v hvozdů šerou noc,
svou ránu necítil víc na pleci,
jak okřídlené obě paty měl.
Chtěl prchnouti v dál, v Thule nejzazší,
kde samých bohů vláda zaniká,
kde pouze vládnou šero, mha a stín;
chtěl prchnout před zlým hněvem vítěze
i před svých bratří žalným osudem.
I utíkal. Skal mračných náhle leb
jej zastavila, kráčel v stínu jich
sám roven stínu. Slyšel vzlyk a sten
a duté rány, v svor démantných pout
v tmu jeho bratry přibíjely tam
dvě kruté nadpozemské obryně,
tož Moc a Síla. K skalám věčnosti
je přibíjely. Zněly rány ty
jak mocné srdce země údery
a hrůzyplné jako soudu hlas.
I rozeznával v tichu večerním
svých bratrů děsný kvil a žalný pláč.
Lkal Oceanus jako moře proud,
jejž hněte chladnou pěstí severák,
řval Hyperion divě, zoufale,
že viděl v duchu pěnu jeho úst
i žíly vzpjaté, kterak kladivu

se brání v hrudi mocně sklenuté.
Štkal Ofion, syn něhy a syn snův,
co Olymbrus něm hlodal černou zem
v svém vzdoru velký, jako v pádu svém.
Vše Japetus to slyšel, rozpoznal
a srdce dvojím směrem rozděliv
půl bratrům a půl budoucnosti své,
dál prchal za skal šeré útesy.
Již za ním svět, stál v hluché poušti sám.
I rozhleď se, jak pusto do kola!
Ni hvězdy na bezmrakém nebi. Nach
na západě jen hořel, hlubokou
jak ránu kdos by mečem obrovským
ťal v čelo titanovo odkryté.
Pak šer a šeď a mlha. Lesní zeď
na jednu temnou čáru splývala
a proti němu v dálce záhadné
kdes moře spalo, on je neviděl,
jen cítil jeho nesmrtelný dech,
jak na rtech sbíral se mu v hořkou sůl.

Byl v skutku sám. Co teď mu bozi jsou?
Co Zévův hněv? Co střely Hélia?
Sám, docela sám. Mohl ulehnout
a oddati se klidu. Rozhleď se
a lože vyhledat si zamýšlel.
Však neklid schvátil jeho útrobu,
cos jako osten ostře bodavý
jej hnalo odsud. Náhle pocítil,
že prázdno kolem, nebe šedivé
mu hledí v nitro očí tisícem,
jej sleduje a za ním dívá se,
jej prozradit chce Héliu, a v ráz

dal na útěk se nový, k lesům prch'
k těm černým na obzoru mrákotném.
Již pojaly jej ve svůj černý klín,
jich kmeny, kterým z brady visel vous,
jak sloupy chrámů rostly do výše
a kolem bylo ticho jen a šer:
ni brouk se nemih' suchým lupením,
ni motýl nelít' vzduchem bez světla,
ni pták si netik' v šeru smrákavém.
Na těžkých větvích ticho viselo
a stíny jako černé prapory
se klonily ku siré zemi v hloub.
On nerozeznal kvítek jetele
od tymianu, trávu od mechu
Dál prchal hvozdem. Teď bez dechu stál,
neb mezi kmeny, které mohutně
se vzpínaly a byly bez listí
jak sloupy, které nebe držely,
by k zemi nekleslo, on v stínech zřel
na suchém listí sedět divný zjev.
Zde ve podivném seděl sousvětlí,
jež z hustých snětí sem se vkrádalo
co světla polárního odlesk mdlý.
Tvor neznámý, měl ústa do kořen
a jektal zuby, pěstí v ňadrech ryl,
šat jeho stín byl v stíny splývaje.
Chtěl minout jej, jak přelud, jejž tká Noc,
však sotva hnul se, zřel jej před sebou,
byl všady, všecka místa vyplnil,
jak mlha táh' se, všady proniknul,
a nehybný jak tuhá skála v tom.
I křiknul naň: Zpět couvni, přelude!
On němý stál. — Mně z cesty nepůjdeš?
I vyrval z hlíny jedli s kořeny

a hnal se po něm, přelud jakby couv',
však zvolna jal se rozplývati v mhu
a Japet cítil, jak jej obmýká,
jak poutá jeho paže, bedra, krok,
jak zastavuje v žilách jemu krev,
jak náhle sedí velký jako bůh
ve srdci jeho, kterak svírá jej
ve smíchu v svoji pěsti železné
I zašeptal: Kdo jsi? — A ze srdce
mu odpovědí znělo:

— Já jsem Strach!

A titan zdrcen klesl v sirý mech.
Cos nového jej v pouta sevřelo,
ten pocit neznal. Zrakem těkavým
po luhu zkvetlém když se druhdy pás',
neb hvězdný tanec v nebes hlubině
když provázel svou vřelou účastí,
když hromů chrapot v skalách doznával
se míse v doupňákovy písně stesk,
když poledne se neslo nad krajem
a v skalách bradatý se smával Pan
a v čilimníku zkvetlých zlaté mze
rty milenců se našly v sladkém snu,
co syrinx pastýřova kvílela
kdes v myrtách ztracené jak echo nymf,
ten pocit neznal, dosud bezpečný
a v zdravém citu pevné jistoty
šel mezi divy světa celého
vždy volný, klidný, doma v něm a pán.
Teď poprv cítil osten tísně zlé,
vždy znova v něm se hlásil nezdolný,
jak hora nehybný, jak moře v tmách

bez konce děsný, pod ním tuhnuly
mu všecky údy, jazyk ztopořen
bez řeči zvuku v podnebí mu bil.
Vstal pracně, ptal se: Co je to ten Strach?
Kol bylo ticho, žádná odpověď,
i lesy jakby zadržely dech
před tímto bohem posud neznámým,
a Japet cítil, z bohů největší
že tento jest a cítil, stínem svým
jak právě nyní zde jej zahrnul,
že zahrne též jednou vítěze
na Olympu, že bohy přežije,
jak černý stín že všady pronikne,
kde kolem krouží pohár rozkoše,
že stopí svět v svůj neobsáhlý šer,
žluč vkape do číší a v mísy jed,
všech očí ztlumí blesk, všech ňader smích,
a jako božství všeho poslední
na lemu vyhaslého kráteru
že usedne nad pustou zemí kdys.
Tak hrozný teď jej ve svém srdci měl.
Strach, před kým, před čím? Ale byl tu Strach
a padal z mračných nebes, padal s hvězd
a dýchal z hloubi lesa, z klínu trav,
byl tady hrozný, zuby jektaje
a otvíraje ústa do kořen
a stahuje chřtán v křeči zoufalé:
Strach, neznámý bůh světa poslední!

A titan kles' a v mech svou zaryl tvář,
jak uniknout by sám chtěl před sebou.
Však strach byl v něm a visel na větvích
a v měsíci se šklebil, příšerný,

jenž nad bradla se vyhoup' lysých hor
a kráčel hvozdem tichým jako duch,
po jehož slzách v suchém lupení
víc stopy nezbude, než hlemýždí
pouť nechá stříbra v mechu brunátném.

X.

EROS A MOIRA.

Eros a Moira.

Maxu Pirnerovi.

Přijměte, milý priteli, tyto verše, které vznikly pod dojmem Vašeho obrazu. Budu šťasten, když chudá tato transkripce hlubokého Vašeho díla nezradí Váš ideal.

J. V.

Vždy Olymp nevřel smíchem homerickým
Též občas vráska lehla v čelo Věčným,
jak příští katastrofy černá předzvěst
by vrhnula stín v orgie a plesy.
V té chvíli jednou viděl mladý Eros,
jak matka jeho v trudném zamyšlení
v dlaň svírá úzké, úbělové čelo,
kam psala starost mlčelivým písmem.
Hoch z cypřišových snítek právě řezal
si ostré šípy v lidí hruď i bohů —
v své práci ustal, nemoh' odvrátiti
zrak od té smutné, zamyšlené tváře.
To nebyla již Venuše, máť plesů
a radostí a úsměvů, jež srdce
všem obrací, jež růžovou svou patou
v smích zdeptá řád a povinnost a zákon,
jež v holubiček bílých čilém roji
v škeblovém voze k Olympu se vrací,

když dala pít z poháru lásky sladké
všem milujícím. Smutnou tuto bytost
on neznal, zvyklý posud žertům, tancům,
hrám Gracií; i pustil luk a šípy,
k ní přidružil se, objal ji a hladil
po zlatých vlasech, jak jen dítě umí
a šeptal: »Pověz: Co tě, matko, trápí?«
i zvedla k němu zamyšlené oči,
v nichž stála bolest: »Čas her přešel, dítě,
i plesů nebeských; jeť přísný Osud
a dlužno jemu pohlednouti ve tvář
i Nesmrtelným nám.«

— »A čím je hrozný?«

»Svou lhostejností, dítě, neúprosným
své hrůzy majestátem.«

— »Lze jej spatřit?«

»Sleť k zemi dolů, projdi široké kraje,
raň tisícerá srdce šípem lásky
a bohat zkušeností zajdi potom,
kde slední Thule srázné skály spíná
kol dunícího strašlivého moře.
Tam skály přelez, močály se přebroď
a volej v mlhy, jež tam jako příkrov
se olověný strou od rána v noc,
že slunce jako oko Kyklopovo
mdlé, zkrvavělé šilhá jejich clonou.
Tam najdeš jej v podobě děsné Moiry
té nejstarší; na skále tupě civí,
ve vyvalených očích děs a hrůzu
a ztrnutí... tam uzříš, co jsem řekla,

jak zoufalou je pravdou. Hleď, můj hochu!«
A sáhla za sebe a podala mu
haluzku, na níž planá růže s květy
se granátových jablek objímala.
»Hleď, to je obraz šťastné, lidské lásky,
buď plaché jen a lehce přelétavé
jak lístky planých růží, které vánek
roznáší hravě po stráních a cestách.
Kdo najde stopu jich? A přece voní,
byť chvilku, jimi vzduch jarního jitra.
Buď plodné, která zůstat má a trvat
a nésti plod jak jabloň granatová.
Tu snítku vem a potom ještě jedno!«
A sáhla do svých zlatých, světlých vlasů,
kam zdálo se, že spát šlo na noc slunce,
a vínek trnový z nich vytáhnula
pln ostrých ostnů. »I to vezmi, dítě,
to rovněž lásky věno, — žel, že často
dřív dostaví se, než ty květy růží,
než plné plody granátových jablek.
I toto vezmi, jdi a najdi Moiru,
ji pros, ať zbaví tebe věnce z trní,
ji pros, ať věčným učiní květ lásky!
Pak uvidíš, zda nemám práva k smutku
při pomyšlení, jaké strašné božství
na konci světa čeká. Nač tam čeká,
i bohům je to hrozné domysliti!«

A Eros květnou haluz vzal i z hloží
vzal vínek, sletěl s nebe k zemi dolů
a květnými spěl doly, stanul v hájích,
nahlížel v chaty rolníků a lovců,
kraj tichý prošel i hlučící města

a poznal lásku v jejím pravém jádru,
tu, kterou bez rozmyslu hravě před tím
do srdcí pouštěl z chlapeckého luku.
I poznal lásku, ať květ planých růží,
jež na rozmaru lehkých těká křídlech,
ať hořící to jab'ko granátové
v své stálosti, a poznal obou hoře
a cestou dlouhou byl mu stále těžší
ten vínek trnový a z hocha, který
znal posud smích jen, žert a něhu lásky,
se vážný jun stal, jenž poznával jasně,
že láska je, byť nejšťastnější — hořem.

Tak přišel v posled až na konec světa,
kde Thule poslední své skály spíná
kol dunícího, strašlivého moře.
Přes balvany se pachtil dva dny celé,
dne třetího v mlh říši věčnou vkročil,
kde válela se šedivá až k zemi
jen stěží propouštějíc šilhající
a na krev rudé slunce. Šikmé tesy
skal kupily se zelenavým spoře
obrostlé mechem, v kterém kalná rosa
jak slzy třásla se, pak i to slunce
se ztratilo a zbyla pouze mlha
visící v cárech od nebe až k zemi.
Na skupině skal pod ztemnělým nebem
zřel Eros Moiru. Kyklopická žena!
Část dolní těla kryla chudou rouškou,
jak hustší mlhy by tam spadl závoj,
část šíje s hrudí vychrtlou a nahou,
jak šlehům vichřic by a dešťů zvykla.
Ve vlasech dlouhá bělela se křídla,
nad hlavou skrádal se jí mdlý svit matný,

jak vycházel by za ní chorý měsíc.
Však nejstrašnější byly na ní oči,
v těch utkvěl všecken děs a všecka bolest
prazničení: do dálky tupě zřely
jak v propast, v níž by vlny byly věky,
otázka číhala v nich, na niž darmo
hruď mudrců i pěvců ždála odvet
od chvíle té, kdy člověk myslit začal.
Tak seděla dceř Temnoty a Noci,
Moir nejstarší, ta, která vlákno žití
z dna prabytosti souká k smutné přízi.

Již pouhý objev nebeského juna
v té poušti skalisk, strží, mlh a roklin
by jiné srdce zveselil a pohnul,
snad k slzám dojal! Ale strašná Moira
jak sfinga dlela bez hnutí a ruchu,
ni bílým křídlem nezachvěla v hlavě,
ni had se nehnul, jenž u její nohou
dlel na kameni.

Zastavil se Eros
a zdiven patřil na ten hrozný přízrak,
na matku vzpomněl si a začal chápat,
na lásku vzpomněl si a začal mluvit:
»Ó chmurné božství, od věků jež stráží
zde sedíš věkům, jak mi tebe líto,
neb neznáš lásky, již já siju světem,
kol rozdávám ji přeochotnou dlaní.
Bys věděla, ty velká, přísná, svatá,
jak sladká láska jest a co v ní kouzla!
Ó pohleď jenom na ty růžné květy
na snítce hlohu, viz ta granátová

zde poupata! Co něhy ve pohledech,
co ohně v polibcích, co mléka teče
ve hvězdných nocí tichém vzpomínání!
Co blaha, štěstí leží na rtech ženy,
co mezi poupaty spí jejích prsů,
co v pažích k sobě svírajících páže!
To kdybys věděla, ó děsná Parko,
ty přála bysi květům věčnou stálost
i věčnost plodům lásky: zastavila
bys vichrů let, který je střásá v kořist
pochmurné jeseně! To, strašná ženo,
bys jistě učinila a svět kolem
by rájem byl a sadem v stálém květu!
Jeť sladkost nesmírná ve blahu lásky,
jeť olympických nektar s ambrosií
v polibků dešti, v pevném stisku ramen,
jeť Olymp v srdcí harmonickém tepu.
Ó slyš mé prosby, učiň věčnou lásku!«

Však děsná Moira bez hnutí a ruchu
na skále seděla, zrak ztopen v propast,
jak před ní v mlhách nový svět by vstával
a ona bděla nad ním. Ani křídlem
v svých kšticích nepohnula ani brvou
v kamenné tváři, na níž nikdy Soucit
se neusmál, kam nezbloudila Radost.

I postoup' Eros blíž a pozved' ruku,
v níž tížil vínek trnový dlaň jeho,
a zalkal znovu do noci a mlhy:

»Když nehne tebou smrtelníků radost,
když cizí tobě úsměv šťastných tváří,

když lhostejna ti rozkoš milujících,
když doma pouze u tebe je bolest:
Pak vezmi všecku bolest lásky k sobě,
již podávám ti v trnovém tom vínku.
A věř mi, velké bolesti jsou lásky,
ba větší ještě nežli plesy její!
Co slzí v nocích bezesenných stéká
na podušky, až zvlhnou v hořkém pláči,
co vzdechů z hlubin ňader se tu vznáší
ku bezcitnému nebi, jaké hoře
tu vrývá nehty hluboko až v prsa
a brázdí hlubou vráskou tvář i čelo!
Co pelyňku a žluče odříkání
do číší padá, kterých sotva ústa
se jednou dotkla ve požitku slasti!
Co myšlenek, jak listí v podjeseni,
jež zmítá vítr, víří chorou lebkou,
co štírů pochyb zahnízdí se v ňadrech,
co žárlivosti sršánů hrud' bode!
A potom smrt a hliněné ty urny
s popelem mrtvých, jenž se se neoživí
ni krvavými slzami, ni ztrátou
vlastního rozumu! Co trapné nudy,
kdy přijde zas miláček věrných srdcí,
co počítání chvilek tu a hodin,
co bezcenná ta prázdná komedie
s tím světem ostatním, jenž lásce cizí?
To všecko uvaž, strašlivé ty božství,
a vyznej, tato muka, hoře lásky,
že u tebe v té nehostinné poušti
svůj mají pravý a původní domov,
je k sobě vezmi, je k svým ňadrům přitul,
ty zvyklá děsu, hrůze, tmám a noci,
je pochopíš — ne člověk milující!«

Tak Eros lkal a jeho milý úsměv
se topil v slzách jako nymfa v zdroji,
jež mizí nejdřív svitem oblých boků,
ovalem ramen pak, pak sněžnou šíjí,
pak zlatým vlasem, až v sled tůň ji zhltí.
Však děsná Moira bez hnutí a ruchu
na skále seděla, zrak ztopen v propast,
jak na nové by myslila zlo, kterým
má utkat smrtelníky nebo bohy
a strnulé v bod jeden zakotvené
a duchové ty její oči zřely
vždy před sebe v tragické lhostejnosti.
Ni křídlem nezachvěla v hadích kšticích,
ni had se nehnul modravý, jenž zvolna
slez' v kotouči jí s Medusího štítu
a před ní leh' si na zbrázděné skály
jak symbol škodolibé nehybnosti.

A tento ponurý klid s majestátem
té lhostejnosti pravil: »Já jsem všecko.
Co bozi jsou mi a co jsou mi lidé?
Co země mi, co okean je starý?
Co nebe strže, co v nich valné světy?
Co lásky ples a lásky hoře? — Ničím.

Zřím stejně v světů vznik a světu rozvrat,
kde za nimi mé nové jitro vstává,
tož jitro chaosu, tma, noc a ticho,
zmar, nic, to nejmocnější všeho božství!«

To všecko vyčet' Eros z těchto očí,
jež dívaly se do mlhy a do tmy
s tmou mlha samy. Viděl to a chápal

své matky bolest, v hořké resignaci
chtěl aspoň přendati si břímě svoje,
však neměl síly. Musí tedy láska
za krátké štěstí stokrát více strádat
a trpěti a vždy k ní jako k všemu
týž stejný bude, lhostejný vždy Osud.

To pochopil, sed' na skálu a plakal.

XI.

IODAMIE.

Iodamie.

Minervy kněžko, nechoď v chrám,
bohyně zrádu strojí tam,
pln stínu, děsu každý kout,
ký taj tam toužíš proniknout?

Noc plna hrůzy, těžká jest,
jsou dračí oči plameny hvězd;
Minervy, vzpomeň, co hostí štít,
i ve dne před ním dlužno zrak skrýt!

Had svíjí se v koutě, vlhká zeď
se hýbá jak rty v odpověď,
mech slizký na stupních — v něm krev
pobitých junů, rdoušených děv.

Minervy kněžko, na dnu měj dost,
chrám patří v noci stínům jak hvozd,
ty's dítě světla, písně a strun,
nejeden pro tebe zapláče jun!

Darmo zněl vlídný, výstražný hlas,
nestopen v mraku luny mdlý jas,
chodbami vůně mdlá myrt vlá,
stíny a plísní kněžka v chrám šla.

Viděla? . . . Sotva se Hélios vznes',
pověst jde krajem, hrůza a děs,
lid, který vnik' v šer svatyně v chvat,
zřel proti sobě dvě sochy stát . . .

XII.

ARISTAEOS.

Aristaeos.

O poledni bylo, v slunci spaly lesy,
v zlaté spaly páře dál až po obzor,
jak zrcadla bohů granitové tesy
trčely z nich, štíty blesky zdraných hor.

Na úpatí skály, u vchodu své sluje
Aristaeos seděl, zdravý, mladý hoch,
k Héliu se díval, kterak nebem pluje,
k zemi, do růžova kde se barvil hloh.

Zamyšlen se díval, oblaky jak táhly
nekonečným nebem, bílé labutě,
na bodlák, jejž stěží skal tes živil zprahlý
a jenž do nachova hořel nehnutě.

A co tak se díval, šustlo cosi v keři,
hoch se ohled', viděl dvojích očí plam
zpod kosmaté brvy, jež se mračně šeří,
myslil zprvu, hra to smyslů, přelud, klam.

Viděl však dva rohy, křivé, zakroucené,
viděl silné páže i huňatý prs,
kozí nohy křížem rosou operlené,
již střás' na ně zlatý čilimníku trs.

Uprchnout chtěl v sluji, ale marná snaha!
Noha vbita v půdu, zrak upjatý v keř,
cos jej k zjevu vábí a on přece váhá,
neví, zda to člověk, neví, zda to zvěř.

Posavad byl zvyklý luzné zjevy vídat
vzdušných hamadryad, nymf a oread,
které měly rozkaz, jeho lože hlídat,
lesní mech mu nosit, kdykoliv měl hlad;

Kolébat jej písní v sny a pohádkami,
zjevit se a zmizet průhledný jak stín,
ty a sluj a lesy — celý svět mu známý;
více neznal Gaie a Uranův syn.

Zas to v keři znělo, haluz zaprasknula,
k němu sklonila se hlava kosmatá,
jako v taktu hudby v posuňku se snula,
divně usmívavá, divně dojatá,

A z úst plných šklebů podivně to znělo,
jako proudí voda, jako šumí hvozd,
jak lká v podjeseni útlé břízy tělo,
když odletí s větví poslední jí drozd:

»Nelekej se, neboj, velké Gaie synu,
nesmrtelných vůlí já jsem k tobě slán,
kosmická směs divná, soujem záře, stínu,
přírody hlas živý, já jsem velký Pan!

Já jsem velká duše přírody a světa,
hmota s hvězdnou září, cit a vášně chtíč,
mnou vše trvá, žije, plamená a zkvétá,
tajů bytí, mření v ruce držím klíč.

Já jsem poslán k tobě, úloha tvá velká,
prvním učitelem tobě já mám být,
čím štká cedr v bouři a čím bzučí včelka,
že jest zákon jeden blesky v skalách vryt.

Ze života radost hlásati mám tobě,
abys ocenit moh' různý zjevů tvar,
koloběh ten věčný v roku každé době,
v žilách země spící odvěkých sil var.

Aby jako svorné luzné tanečnice
táhly před tebou vždy roční počasy,
vesna pletouc thyrsy květů ve své kštice,
léto kladouc ruku plné na vlasy;

S kořistí svých plodů jeseň plnoňadrá,
s hvozdem jak pantheří kůže strakatým
pod kožichem sněhu tajíc zrní, jádra
zima s vlasem vlavým, jíním bohatým.

Neb tvé doby člověk to je pouhé dítě,
přírodě jest na klín slepý postaven,
zjevy žití stíhá plaše, roztržitě,
neví, co je zdání, neví, co je sen.

Slyší vichr v hvozdech, v skalách hromu echa,
vidí hořet západ, kvésti thymian,
jak by očí neměl, divů rájem spěchá,
hmotou svého těla k hmotě upoután.

Potřeby jen svoje lačným okem měří,
zisk svůj vyhledává, kamkoli jen šláp',
vidí ryby v řece, maliny jen v keři,
nezří perly na dně, květů nezří slap.

Zří svých ovcí vlnu, mláďata svých bravů,
včely svojich kmenů hltně počítá;
nechápe však duše všeho taj a slávu,
která z květů stejně jak z hvězd prokmitá.

Jde jak zamyšlený o svůj život v péči
nádherným tím kosmu zářným divadlem,
neví, život jiný, velebnější, větší,
že tu plá a svítí věčným zrcadlem.

Onen život hmoty, jehož já jsem duší,
onen život krásy, myšlenek a snů,
jímž i v staré skále srdce jakés buší,
když ji západ halí do svých plamenů!

Onen život, z jehož výhně sálající
on jest malou jiskrou vytrysknutou v svět
se svou duší malou, bědnou, zoufající,
jež v ten velký plápol časem vletí zpět.

A tu pravím tobě, jaký úkol bozi
svěřili tvé dlani: Vésti člověka,
ukázat mu všecko, co mu vnadí, hrozí,
co jej v boji divých živlů poleká,

Že se pro něj děje, aby povznes' výše
čelo z bláta svého k diademu hvězd,
přírody že všady plný stůl i číše
jemu vrchovatě podávána jest.

Od požitku hmoty ku požitku ducha
myslící že duši krok jest jediný,
že jsou kvasem oka, že jsou kvasem ucha
lesy, hory, pláně, moří hlubiny!

Že jest blud, v ty divy jen se tupě hroužit,
že máš duši světa vycítiti z všech,
s ní máš svoji snoubit, s ní se pojit, toužit,
obrodit se v rose, v květech, v plamenech!

Že když v jedné dlani podáš hladovému
kypící a plné klasy Cerery,
vedle sladké krmě ukázat máš jemu
podzemních všech hlubin dílny veškery.

*

Že když vezmeš plné, vonné plástvy medu,
zářící a sladké jako ženy vlas,
za včelou máš spěti v jeteliště středu,
v čilimník kde sedá, v jitrocelu klas.

Že má k tobě mluvit všecko, co tu letí,
co se míhá, plazí, víří ve vzduchu,
po vodě co pluje, co spí v šeru snětí,
co se spíjí v léta žárném výbuchu.

Že má jitro bledé v kšticích zory vínek,
že má rudý západ s vlečkou stínů svých
být ti celým mořem svatých upomínek,
že máš čerpat svěžest, sílu, radost z nich.

A to všecko, hochu, na srdce ti kladu,
čas je, povstaň z dumy, synu Uranův!
Od kolébky prahu až ke stínům Hadu
člověka veď žitím přeludův a snův!

Vzchop se rychle k práci! Opásej svá bedra!
Nemáš ani zdání, jak je velká zem,
příroda jak všady nádherná a štědrá
a jak člověk malý, bídný v zisku všem.

Konec tvému dětství! Nebudeš víc živen
mlékem niv a lesů, medem Oread!
K práci! Z duše vlastní těžiti hleď hřiven,
vždyť jsi nesmrtelný, vždyť jsi věčně mlád!

K pouti! Všady člověk na tebe již čeká,
nauky své símě ty mu v ňadra hoď,
ať se třese země, živlů změť se vztéká,
vystav první město, zbuduj první loď!

Proklesť hvozdy dráhu, táhni brázdy polem,
s pastýři a lovci v pustinách se sdruž,
uč je soucit míti s jelenem i volem,
pouze k dobru oštěp tasiti i nůž.

Zabluď v hlučná města, vřavě jich a ruchu
pravý cíl a cesty, pravé směry dej,
básníku mluv k srdci, tyranu mluv k uchu,
všech pozvedni k slunci z prachu obličej!

A všem v jejich práci, nesnází a potu
do srdce vlij lásku k velké přírodě,
lásku ku člověku, lásku ku životu,
kterou celý vesmír trvá ve shodě,

Kterou všecko svěží, co tu hřmí i leží,
kterou lidský život není sen a dým,
vstaň, svět čeká, vraz tam, komoň bez otěží,
člověkem buď celým, ze všech nejlepším!«

Chtěl hoch odpovídat, v bázni pozved' zraky,
před ním skála pouze, zlatý čilimník,
ale nad ním v stromech táhly černé mraky,
vichrů divý náraz, kraj se zatměl v mžik.

Ve skalách to znělo, hřmělo ve hlubinách,
ve stromech byl praskot, sykot, ševel, hvizd,
nekonečný povzdech jen se vlnil v třtinách
smíšen s hlasy vln a brázd a křů a hnizd.

Veliký hvozd jako jedna stěna celý,
po níž mračen příval jako stíny táh',
a v těch stínů změti jeden větší, ztmělý
nohou deptal zemi, hlavou k nebi sáh'.

V huku starých lesů, v šumu vodopádů
a s hrdliček smíchem, s řevem lvů a lvic
hoch zřel ve vrcholu stromů Pana bradu
třásti se a chvěti, mizet víc a víc.

Viděl jiným okem, jinou duší chápal,
kamenu zřel v jádro, patřil v srdce skal,
cítil, nesmrtelný že jest jeho zápal,
silný k velikému svému dílu vstal!

XIII.

EPIMETHEUS.

Epimetheus.

Nechť nesmrtelných pěvců valné řady,
těch, kteří byli i těch, kteří přijdou,
za reka svého vyvolili bratra,
jenž ohně svatou jiskru slunci ukrad'
a pykal za to na Kavkazu lebi,
pak osvobozen Heraklovou střelou
se lidstva otcem stal a dobrodějem,
typ velký vzdoru, odboje a síly
a moudré rozvahy, jež napřed myslí:
já, epigon, za velikých jda stopou,
dnes tebe volím k látce písně svojí,
snad právě proto, že's povržen všemi.
Neb velké sluší velkým: ku menšímu
já menší obracím se, božský soucit
a jakás vnitřní příbuznost mne nutí,
za tebou jíti křivou stezkou mythu,
dle svého tvoje objasniti skutky
a ukázat, že nebyl's o nic lepší,
však horší také ne, než každý člověk.
Rek nejsi v smyslu staré poetiky
jak bratr tvůj; jsi prostý člověk pouze;
dost často chybil's — nikdy ale zloba
tvých kroků nesvedla, jen lidská křehkost,
odvěké dědictví to staré hlíny,
jež tíží nás od Adama až do dnes.

Ó velký stíne kmeta, jehož lebku
kdys orel za skalisko považoval,
o které zloupenou chtěl rozbit želvu,
ty odpustíš, že sahám drzou rukou
v kruh zvěstí tvých, ty odpustíš též, Monti,
a Goethe, Shelley usmějí se asi
nad smělostí mou. Lehce jest se smáti
těm, kteří vavřín drží pevnou rukou
na čelech pro věčnost.

Tak cvrček zpívá
a vede svou ve hustém, nízkém drnu,
co orel bodem v oblaku se ztrácí,
on myslí, vyhrál jsem, neb slyší sebe!

Zřím tebe, jak po dlouhé pouti světem
jsi s bratrem Prometheem zastavil se
pod Kavkazem, kdy od potopy vlhká
se třásla země zimomřivá v slunci.
Kraj luzný byl a přespanilý kolem,
sta zdrojů ve šumících vodopádech
se dralo z ňader nebetyčných skalin
u věčné hymně, ve panenském sněhu
se štíty horstva kryly, dole zeleň
jen výskala svou svěžestí a krásou.

»Zde zůstanem!« si řekli oba bratři
a zůstali. Ty, hrdino mé písně,
jsi chatu zroubil na pokraji hvozdu,
jenž plný starých, odvěkých byl cedrů,
kde zdroje zpívaly a pily laně,
kde každý druhý kmen byl úlem medu
a každý keř byl hvozdem ptačích písní.

Tvůj bratr výš spěl, lákala jej holá
a lysá skála s chudou pouze klečí,
nad kterou sup či orel mih' se letem,
jak oblaku stín sedrán bouří v cáry
nad bystření spěl, hromných ech jež plna.
Ty dole stajen na prahu své chaty
jsi pozoroval klidně zlatou včelu,
jak jitrocel i tymian ji láká,
zřel's vážku, na křídlech jež oči nosí,
zřel's ptáka, jenž si k hnízdu stéblo snáší,
zřel's kozu, čilimník jež okusuje,
a k sobě děl's, nad mléka hrnci klidný:
»Je krásný svět a příjemné jest žití!«
A kol tvé chaty když se mihnul kentaur,
tu kýv's mu v pozdrav, každý faun zde znal tě
a Oready s Dryad ryčnou chasou
ti do snů hrály bělostí svých údů
a tuchou požitků, jež — v snech tak luzny —
jed hořký zanechají smrtelníkům.
Tu často, dne když přešlo parné vedro
a velký, žlutý měsíc z mlh se zvedal,
co netopýr bil křivolakým letem
o černé trámoví tvé nízké chaty,
ku hvězdám snivý zrak ty obraceje
děl's k sobě, v očích všecky zjevy jitra
i poledne, tu živou scenerii
nesměrné přírody: »Co na své skále
tam asi dělá bratr Prometheus?
On, blázen, o bohy se pouze stará
a o věčnost, mně tato hrouda stačí
a v posled oba jedno zvíme přece:
nic, které zhltí svorně v svoji náruč
nás oba dva.« — A skoro měl jsi pravdu.
Tak v nocích lunyplných, v nocích tmavých

jsi pohledem i dumou často zbloudil
výš k samotáři ledovců a mlžin.
»Co zbádat chce? — Přelstíti snad chce Zeva?
To dětinství, já neznám jiné péče,
než ráno najít mléka plný hrnec
a o poledni sladký sen, když slunce
nad chatou zastaví svůj žhavý povoz,
a večer světlošek rej v ztmělém keři
a v zdrojů pěně páži neb hruď nymfy
se koupající, to v mé stačí dumy.« —
Tak žil jsi klidný a já skoro ptám se:
Kdo větší mudrc byl, ty neb tvůj bratr?

Na Promethea zatím žárlil Zeus,
že lidstvu z bláta pomoci chce k světlu,
rod nový že v své dílně z hlíny tvoří,
jenž lepší, nežli pravěku ty děti,
by vědom byl si vlastní důstojnosti
a příbuznosti s bohy. Chtěl jej lapit
i vyslal Merkura. Na božská záda
mu vložil těžké břímě různých darů
a schopností a sil a sterých výhod,
kterými ze zvěře se stává člověk,
a rozkaz dal, by tyto všecky dary
vždy Danajské, neb co bůh přeje lidem,
je danajské vždy. A tak letěl Merkur
kol chaty tvé jak hvězda padající
se míhal jeho okřídlený sandál
nad střechou tvou: pod čilimníkem leže
ty's právě pozoroval, kterak hlemýžď
se pachtí travou a jak po jeteli
tká stříbro slin svých. Prometheus chytrý
však zcela krátce odbyl posla bohů

a s rachotem přirazil těžké dvéře
své chaty za ním. Unavený Merkur
se rozhled' krajem, byla noc a mdloba
na božská jeho skláněla se víčka
jak černokřídlý, řasný, velký motýl.
Co dělati? Má vrátiti se k Zevu?
Tu uzřel v stínu pinií a cedrů
tvou chatu, zaměřil k ní hbitým letem,
na okno zatlouk', a ty důvěřivý
jsi otevřel a přijal posla bohů.
»Přej nocleh mi!« — »Rád ze srdce, zde lehni,
však odlož vak dřív!« — Ochotně jsi přispěl
mu sundat jej. — »Tak podivně je těžký,
rci, co v něm tajíš? — »Síly, dary, vlohy
pro lidské plémě: Zevu, otci světla,
se zželelo nad velkou bídou tvorstva,
chce pomoci mu: myslil, že tvůj bratr,
jenž stále dutou třtinou výš se dívá
na hvězdné dráhy, převezme ten úkol,
ty dary rozdat spravedlivě tvorstvu.
Však on je blázen, nechce slyšet o tom
a snadné přec to. Já se nesmím vrátit
zpět s vakem tím, ó bídu moji uvaž,
buď vlídný tak, mne přespati nech tady,
vem za to vak a rozdej všecko tvorstvu,
by v moci sil a vloh a ctností mohlo
se lepším stát, jak si to Zeus přeje.« —

Tu, Japeta a Klymeny ó synu,
v své dojímavé prostotě ty's podleh'
té nástraze a druhého dne z rána,
když za skřivanem zmizel v nebi Merkur,
stál's před svou chatou. Kosmatý lev s družkou

se vracel v brloh svůj, ty's dal mu sílu,
o polednách zřel's v stromě veveřici,
jež moudrým okem k tobě pozírala,
dal's křepkost jí a hbitost v jaré údy,
pak sletěl holub snivě vrkající
na římsu tvou, ty vdechnul jsi mu lásku
a touhu nenasytnou, lišce chytrost
a ovci dal jsi trpělivost věnem,
zřel's včely chvat ku otevřeným květům
a dal's jí píli, kterou rozdělila
si s mravencem, jenž namanul se kolem,
dal's koze chlípnost, drozdu dal jsi píseň
a bobru důmysl, svá stavět města
pod vlnami a oklamati lovce,
dal's barvu housence, by k zelenému
se listu stulila, být nepoznána,
a žábě tvar lupenu uvadlého,
dal's bezstarostnost cikadě, jež denně
na krbu tvém se šťastná ozývala,
třpyt smaltu motýlu dal's štědrou dlaní,
dal's moudrost koni, opatrnost mezku,
jíž v stezkách skalnatých si cestu hledá,
dal's vosám návod k stavbě voštin ve zdích,
dal's orlu vzlet a výsměch dal jsi kosu.
Tak's rozdal všecko, sebe zapomněl jsi
a v sobě člověka.

Byl velký hřích tvůj?
Ty dobrý, v přírodě živ neviděl jsi,
oč toho mozek má být lepším právě,
byl's rád, když prázdný vak byl všechněch ctností,
jak tušil bys, u zvířat n ě c o platí,
však u lidí jsou jabkem Eridiným
vždy nových svárů, zápasů a půtek.

A lidstvo dál se mohlo válet v bahně
dle libosti a to vhod bylo Zevu,
své učinil a smál se v radě bohů,
jak splnil, co měl a jak těžil z toho,
neb zvíře nikdy neuškodí bohu,
to můž' jen člověk — jako Prometheus.
A minul čas a zase u tvé chaty
stál posel bohů. Opět nechtěl o něm
nic vědět bratr tvůj; sám nebyl tenkrát,
zjev luzný, ženy zjev stál těsně při něm,
ta byla nahá jako z mořské pěny
by podruhé se byla vynořila
máť Venuše, ta rozkoš lidí, bohů.
»Tvůj moudrý bratr,« pravil chytrý Merkur,
»i touto povrh', kterou za nevěstu
mu vyvolil a určil Otec světla
a nesmrtelní kterou obdařili
všech nejlepších svých darů pestrou směsí,
jí půvab na skráň vlila Afrodita,
um v hlavu Pallas, Ares odvážlivost
a Zeus život skoro nesmrtelný,
hleď, jak jest krásná!« —

A v tom právě měsíc
z mlh vynořil se báječný a plný
a ty jsi viděl zlato dlouhých kštic
a ty jsi viděl páže liliové
a prsů vlny i poupata na nich
i plné boky, štíhlý pás a nohy,
jak lilie dvě v temnu zkvétající.
Tu zázrakem hned ožily v tvé duši
nymf vděky sotva letem zahlédnuté
na břehu smavých lučin při koupání.
To všecko mohl's a směl zváti svojím,

to před tebou zde zosobněno stálo:
ta něha, půvab, krása, světlo, barvy
na jednu bytost přenešeno divem,
jež sluje žena! — Ty jsi neodolal
a vztáhl's ruku po ní. Merkur smál se
a věnem skříň ti nechal Pandořinu,
zkad tryskla, sotva otevřel's ji, zvědav,
hned nemoc, péče, strach a protivenství,
trud, lítost, stud a hanba, nejistota.
kvil štěstí ztraceného, hořká moudrost,
vztek zaslepený, obojakost, faleš,
lup, žhářství, krádež, smilstvo, zrada, vražda,
vše, do dneška co jesti hrůzou lidstvu.
Byl's tenkrát vinným, bratře Prometheův?
Jak mohl's vědět, hořká tato vása,
tak sličná v tvarech boků svých i páží,
že tají zlo a zhoubu? — Zřel's jen krásu,
ta svedla tě, tak's přivedl zlo na zem,
byl's chvíli šťastný ve objetí klamu,
však i v tom bludu byl jsi celý člověk
a nešťastný. Co mohlo stát se po tom?

Tak připoutal jsi tenkrát k boku svému
pro celý život přelud stkaný Zevem
a obdařený hojně lstí všech bohů,
jenž sluje žena; pozdě litoval jsi
a pozdě pykal v noci přemítaje
a výčitkami trudě se jak všichni
my po tobě, když pozdě bycha honit.
Co teď? Měl's vábný, vytoužený přelud,
tož objímal's jej v bezradostném loži
a v křehkosti své čistě lidské zplodil
jsi nejdřív Výmluvu na vlastní slabost
a horší Lítost pak.

Tvůj bratr zatím
v své dílně seděl, zkoušel tvořit lidí
rod lepší, vyšší, málem rovný bohům,
co dole ty jsi kráčel prašným žitím
zlo nesa všední, každodenní, malé
s tím srovnáno, jež velký on pak trpěl.
Však přece zlo, to denní zlo nás malých,
boj o chleba, o dětí šaty, o píď
té půdy, na níž stojíš a kde dýcháš,
boj s ženou, která stále jiné choutky
v svém živí věčně nezkojeném srdci,
jíž bojem jedině jest plachý rozmar
a cetka na šatu a na kadeři,
boj se sousedem úskočný a dravý,
o mezník s tebou rve se, o píď země,
kde roste hluchý klas jen, metelice,
boj s malichernou závistí a záštím,
jež otravuje všecku krev i mízu
a činí zvěří nás anebo dřevy.

On, bratr tvůj, rván zatím živlů šlehy
a orlem žrán — oč tebe vznešenější,
ty ubohý, jenž oblétán much stádem
a střečků bzučením kol nezemdlených,
tož rojem starostí a všedních klopot!
On s čelem rozbrázděným klínem blesku
a s celou horou zhroucen v černý Tartar,
ty malichernou a hamižnou vráskou
skráň maje zrytou jen a skácen s trůnu
své důstojnosti v službě malé ženy
v jho nízkých starostí a denních strastí
Tak různý los vám kynul.

Osvobozen
když Heraklem, jenž bohu roven povstal

a po Asie boku triumfálný
spěl v středu nymf a faunů jásajících
a lidí radostných, jimž nová doba
se vznesla práce, úkoje a síly,
u chaty tvé se zastavil a klepal
na dvéře tvé, ty otevřel jsi jemu
a vyšel vstříc, však nepoznal víc tebe.
Stál před ním stařík malý, unavenost
mu zryla krásné tahy obličeje,
vous nepěstěn i vlas v chumáčích splýval
přes čelo zryté vráskami, zrak vyhas',
krev klopotně se vlekla žil všech spletí,
hlas šeptal jen a ruce jen se chvěly.
On z živlů války a z obětí děsu,
on z Erynií hadochvějných kučer,
zpod polibků psa Zeva jen se vymknul
jak Héros zářivý a jak den mladý
z jha těžkých mračen po bouřlivé noci,
pln síly, svěžesti, tuch, snahy, skutků:
ty schvácený a umdlen maličkostmi,
dnů jednotvárných unavený sledem,
jež rostly v roky, nocí dlouhých nudou
byl's zdeptán v prach, on v příští doby patřil,
ty's pouze čekal ticho a klid smrti.
A ona tebou druhdy vytoužená,
ta žena obdařená všemi bohy,
dnes věchet byla starých žil a hnátů,
zkad zloba z krvavých jen plála zraků
vždy v nové srážky hotova a sváry.
Tak oba v náruč padli jste si, bratři,
a plakali jste, velký titan světla
tvé zlíbal vrásky předčasné a k srdci
tě přivinul a v hloubi duše ptal se:
»Kdo větším z nás a kdo z nás trpěl více?«

Za mizícím zrak vztáhna, v dálku páže,
ty's volal v hoři, kam se přimíchala
(i to je lidské) krůpěj zneuznání
a hořkosti, již ztracený vždy život
nám k stáří na dnu číše zanechává:
»Ó táhni dále, velký, bohům rovný,
říš novou zdělej pokroku a světla,
spěj po údolích jako nesmrtelní,
k jichž boku nyní sedneš, nech mne v stínu
mých starých běd, mé malicherné nudy,
mých všedních klopot, jednou též se skončí!
Však rod náš obou půjde vedle sebe
v svém každý dědictví, snad naposledy
se otcové teď objali, leč děti
víc znát se nebudou, spíš hořkou žlučí
a jedem naplní se jejich srdce.
Být nemůž' každý velkým, nesmrtelným
a moudrým, prozíravým; blesky nebes,
věř, nejsou mukou nejhorší, když sílu
má titana hruď, z jejich světlé lázně
se vzepne nesklána — spíš osvěžena.
Však malý, drobný hmyz všech všedních klopot
je horší trest a cíl náš v posled jeden,
nést, co nám dáno, ty svou gloriolu,
já tíseň svou a prach znavených údů!«

Tak volal jsi při zmírajícím světle,
jež na Kavkazských obrů ledné štíty
své slední růže házelo, při zvuku
kdes fléten hasnoucích, v jichž lichocení
on šťastnější a vítěz dále kráčel
do nové doby, které stal se otcem.
Ty's dlouhou chvíli mlčky hleděl za ním,

pak vešel's v chatu, bouch' za sebou dveřmi
a zůstal's o samotě malou chvíli,
než velkolepé zjevy hvězdné noci
zas překazil ti nový povyk ženy,
jež divoce ti začla vytýkati,
proč bratr šťastnější a roven bohům,
proč ty's tak malý a tak nízko v prachu
A slovo dalo slovo zas a všecka
tě zahrnula stará bída žití
a beznaděj a tupé odříkání,
jež dostaví se vždycky naposledy,
když není síly, ukončit vše rázem,
jen přemítat kdy zbývá, jen se trudit
a s okem zakaleným dlouhým pláčem
zas vítat jitro... bozi — kolikáté?

XIV.

ACHILLES NA SKÝRU.

Achilles na Skýru.

Jak láká proudů líbezný šum
ve vrbách, ve třtinách skryt!
Proč halíc čelo ve stínech dum
ty nechceš s námi jít,
ó Pyrrho! v stromů kryt?
Tvé družky v řece vlahé
koupají údy nahé,
věř, sladký je to cit!

Vše marno! Sama opodál tam
ve hlubokém smutku svém dlí;
rci, drásá tě bolest, hlodá tě klam,
ublížil člověk ti zlý?
Ó nech, vše časem stlí!
Na údy naše nahé
proud stříká vody vlahé,
svit slunce padá mdlý.

Ach, přece s námi hrávala's dřív
v obloučky, diskus a míč...
ba s námi z jarních trhala's niv
krokus a petrklíč!
Proč doby ty jsou pryč?
Jak sladko v lázni vlahé,
ty nevíš, údy nahé
ký divný jímá chtíč!

O skálu šedou opřena tam
zří do dálky, co vidí as?
Ven z vody, dívky, není to klam,
to trouby zazněl hlas,
v něm jitra břesk i jas!
Ven rychle z vody vlahé,
své skryjte údy nahé
i taje božských krás!

Hlas trouby ječí vítězně blíž!
Ó Pyrrho, dej se též v chvat!
Hlas trouby výská, slyš jej, ó slyš!
Již v Lykomedův hrad
fanfarou plesnou vpad'.
Ach, s bohem vlny vlahé!
My skryly údy nahé —
však ona — rve svůj šat.

Co děláš, Pyrrho? Prchněme v dál!
Trub rykem chví se již les!
Trub rykem echo hlaholí skal
šat slední s Pyrrhy kles'.
Dav dívek zmizel kdes...
Zdar moře vlny vlahé!
Ve kráse stál tu nahé
muž — Achilles!

XV.

PYGMALION.

Pygmalion.

Dav zemi s bohem okřídlenou patou
se v zlaté síně Olympických vznes'
křídlatý Hermes.

»Co nového dole?«
se Otec světla ptal, k rtům nesa pohár.
Hru v zpěvné struny zastavily Musy
a kolem Hermesa se shlukli bozi
i Gracie i Hory naslouchaly:

»V své dílně právě sochař Pygmalion
— děl posel bohů — sochu dokončil.«
»To jistě mou!« děl samolibě Zeus.
»Mou!« myslila si pyšná Héra též.
»Mou!« hrdý Ares. Skoro každý z bohů
na sebe hádal v svojí zpupnosti.
Div dobrý Hermes odpovídat stačil,
až v posled velké nudné zklamání
se dostavilo v obličeje všech.
Jen vlastní sen své duše v hlínu vtělil,
to přece drzost, proč ne bohů tvář?
Své obraznosti povel poslouchal,
v svém srdci vlastní našel ideál,
ne v žádném z nás. To přece urážka,
již ztrestáš Otče!

— »Ano, ztrestám ji!«
děl světa pán i nebes zuřivě.
»Tam nedošlo to, aby smrtelník
moh' v sobě najít pramen nadšení
a tvůrčí jiskru křesat z duše své.«

Kol mrtvé ticho bylo v Olympu.

— »Jak spokojen jest sochař s dílem svým?«
Zev tázal se.

— »To těžko, Otče, říci,
kdo může čísti v duši člověka?
Mrak sídlil na čele mu, unaven,
když dokonáno dílo, v lože kles',
spí tvrdě teď.«

— »Nu, to mi právě vhod.«

A Pygmalion snil. Zev k Afroditě
se naklonil a mocnou brvou hnul,
jíž hnutím svět se třásl v základech,
cos šeptal jí, ta usmála se jen
a přikývnula v souhlas rusou hlavou,
a z klína bohyně se první vznes'
z družiny její luzný Himeros;
a Hermes v pokyn boha za ním spěl
do dílny sochaře, kde tento spal,
u jeho stanul hlavy stínem kryt
po celou noc; když zaplál Hélios
zpět navrátil se nohou okřídlenou,
tu Olympickým podal stručnou zvěst.

»Než růžoprstá Eos strhnula
háv stínů šedých, v kterých jitro spí,
vstal mladý Pygmalion z lože v ráz
jak jelen lovcem z mechu zburcován.
Před dílo ruky své se postavil
a dlouho na ně hleděl, usmál se,
jak půvabem zřel celé dýšící
a neskonalé něhy luzným věkem.
Tak nezřel je ve chvíli tvoření,
jak před ním stálo v kráse zářící,
zřel s oblibou na souzvuk linií,
rys páží, boků, prsů, hlavy sklon,
to hudba byla, kterou netušil.
v snech nejsmělejších! Hrdě zajásal,
pak umným prstem sochu ohmatal,
tam světlo ztlumil a tam zladil stín
a spokojen ze stran všech prohlížel
sen duše svojí v kámen vtělený.
Na schnoucí hlínu, již zas navlhčil,
pak hodil plachtu, v snění usmál se,
zamk' dílnu svou a vyšel do města.
Sed' v krčmě k poháru a dumal sám
v své duši blažen. Sotva první šero
na město padlo, pohár opustil,
jenž netknut nektarem jej darmo lákal,
a k nejkrásnější zašel heteře,
jež ráda před ním strhla slední šat.
Jí nedotk' se a jen se dlouho díval
svým srovnávaje zrakem zkušeným
vše vnady její s vděky svého díla,
jak v duši stálo před ním. Pak šel domů
se stále usmívaje, věděl již,
že dílo ruky jeho krásnější
jest nad přírody dílo nádherné,
a v blažícím tom uleh' vědomí.« —

Zev naklonil se opět k Afroditě
a ona opět hlavou kynula,
a Eros, druhý z její družiny,
let' v dílnu sochaře a Merkur za ním,
a v stejnou chvíli druhého dne zas
tak nesmrtelným Hermes zvěstoval:

— »Hvězd ještě věčných nebem táhnul sbor,
kdy opustil své lože Pygmalion,
spát nemoh' víc a v šeru dílny své
strh' z díla svého všecky závoje
a při měsíci lačně pozoroval,
ba hltal krásu vlastní tvorby své,
a sotva z kopyt ořů Hélia
svit první šleh' mu v dílnu, klečel již
před sochou svou, jak v tiché modlitbě
k ní ruce vzpínal. On ji miluje
Den celý s ní byl a s ní hovořil,
s ní mazlil se jak s drahou bytostí,
jí z města přines' fíky nejsladší
a melouny a růží celé klíny
ku drobounkým jí nožkám vysypal,
kol rozestavil zlaté poháry,
na trojnožích pak vznítil kadidlo
a klekl před ní v tichém zbožňování,
až usnul tak, smích blaha na ústech.«

Jak pohádce kol naslouchali bozi
a Zev se opět sklonil k Afroditě,
ta kynula zas s tichým úsměvem,
v němž zakmitla se zmije závisti,
a třetí z hrozné její družiny

sjel s klína Pothos jí a letěl v svět,
jak oblaků stín Hermes za ním tih'.

A minul den a v tutéž chvíli zas
děl Hermes bohům zpět se navrátiv:
»On šílí již, svou sochu objímá,
k ní tulí se, jako by živa byla,
jí tiskne ňadra, útlý hladí bok,
tvář jeho výheň, oko sopka jest,
na celém těle chví se zimničně,
ji volá a pak v její mlčení
k ní padne a se svíjí v bolestech,
až slzy horké jako olovo,
když v Hefaista dílně roztaveno
po kapkách splývá zvolna bohatých,
mu brázdí tvář a v ňadra padají.
‚Žij!' volá k ní. ‚Měj duši, socho, přec!
Což nevdych' svou jsem tobě? Kameni
buď ženou, královnou, buď bohyní!
Sem na mé srdce a v mé objetí,
ty dítě snů mých zaplaň, pohni se!
Vy oči otevřete víčka svá,
kde ráje spí ve vlhkém moři blesků,
vy ňadra, tiché spící labutě,
se rozhrajte již v sladkém rhytmu touhy,
vy prsty uvolněte tíhu svou,
v mých vlasech hrajte, boků amfory
se zachvějte pod mými polibky,
já mistr váš, váš bůh a milenec!
Já k žití volám vás, já stvořil vás!'
Však darmo. Socha nehnula se, den
tak celý prch', on znaven zápasem
a páže objímáním stálým mdlé

kol boků jejích spustil v malomoci,
rtem suchým hlínu suchou deptaje,
až usnul tak. Mně líto ubožáka,
dél nemohl jsem zříti v jeho muku
a tady jsem, mou slyšeli jste zvěst.« —

Zev usmál se a klidně k Afroditě,
jež sama již se k němu skláněla
chtíc posledního z hrozné druže své,
tož Hymenea, seslat ku zemi,
děl vztáhna ruku hromovládnou: »Ne!
Přec nepošleme v sled mu splnění
všech tužeb jeho? Na třech dosti měj
z tvé družiny a to buď jeho trest!
Jdi, Hermesi, zvěst brzy o něm dej!«

Všech zraky toužebně se vzpínaly
ku poslu bohů, když se objevil
na prahu zlatých síní Olympu,
byl bled jak strach a mluvit nemohl,
jen chvěl se děsem.

— »Co jsi viděl? Mluv!
Však Hermes mlčel... Bohů celý sbor
vpad' Zevu v slovo: »Co se stalo, mluv?!
Co dělá Pygmalion?« —

— »Sešílel.«

XVI.

KREUSA.

SCÉNA ANTICKÁ.

KREUSA.

Scéna antická.

Osoby:

Kreusa. Jason Medea.

Scena na pobřeží moře, v pozadí palác Jasonův. Kreusa vystoupí z vrat paláce v hlubokém zamyšlení. Kloní se k večeru, červánek roste, odlesk jeho hraje na stavbě, stromech i vlnách.

Kreusa.

Ó dome se sloupy v Korinthu zářícím!
Jak mohla jsem kdys jen v rozmaru dětinském
tvůj opustiti práh, tvé z kovu veřeje!
Tam plynul život můj, zdroj nezkalen a čist
v hrách družek milených a v otce pěstotě,
tam sladké tkaly sny mi Hory ve spánek,
jak rychloletým křídlem přelétly mou skráň!
Ó dome otcovský, ty kouzlo nad kouzla,
proč vrací obraz tvůj se stále víc a víc
v mé duše vidiny, ó dome starobný!
Tam život byl, zde pouze života je stín. —
Ó kletý budiž den, kdy cizí dobrodruh,
ač krásný tváří byl i těla postavou,
vás uzřel, sloupy mé, a překročil ten práh,
za kterým v jistotě můj panenský věk snil!

Jak bylo by to dnes, ten přede mnou jest den
z mlh těžkých setkaný, z mlh pozdní jeseně,
v nichž táhnou jeřábi v jih šikem trojklaným,
v nichž teskně umírá červánek poslední.
On přišel, bohatýr, a první byl to muž,
jejž oko vidělo, ač dívčí často sny
mu podobného dávno sobě kreslily.
Sed' otce u krbu, jak dávno byl by zde
před léty sedával a řeč mu plynula
jak medu stružka zlatá z plástů lesních včel.
A mnoho vyprávěl, snad bájil při tom víc,
neb dívčí obraznost vše chápat nemohla:
on divy povídal o zemích dalekých,
co zkusil, prožil tam; Chironův schovanec
však tuhé svaly měl, jak žula vzdornou hruď.
O dobrodružstvích zlých, o řadě podniků
tkal báje svojí nit, o plavbě po moři
na lodi báječné, již Orfeus hudbou ved'
po vlnách purpurných kol tesů Kavkazu.
O draku mluvil pak i o tom, v jeho sluj
jak divným kouzlem vnik' a zhubil netvora.
Však jedno zamlčel, co běda! slyším teď,
k d o pomoh' jemu lstí a vtipným důmyslem,
o tom se přesvědčit jsem času měla dost.
Byl zlý a falešný, jak všichni muži jsou,
však hada ňader svých pod kvítím hovoru
skrýt doved' bezpečně. Já s dechem stajeným
na jeho sladkých rtech jsem zpita visela
jak vosa v červenci na fíku zrajícím.
Já pila jeho řeč tak divně líbeznou,
mé oči jeden žár a krev má jeden žeh,
já vše to prožila a procítila s ním.
A třikrát nezapřáh' své oře Helios
ve vítězný svůj vůz z dna moře splašiv je.

kde v stájích chaluhy, trav mořských dřímaly,
on o mou ruku řek' a otec přikývnul.
A já též svolila, víc ženě nezbývá
než stále poslouchat, ať chce anebo ne.
Já tenkrát chtěla jsem, má celá vina v tom.
Však běda! v první noc na loži cedrovém
nad chotě schýlena já spáti nemohla,
on hluboce však spal po krátké rozkoši,
již urval v boji, v němž jsem ráda podlehla.
A jak jsem skláněla se k ňadrům kosmatým,
tluk srdce dýchajíc, jež hudbou znělo mi;
mně jméno znělo v sluch — ne, bozi, jméno mé!
Leč cizí, podivné, tak jako Medea!
A on se usmál v tom a ruka žilnatá
se ve snu natáhla po hroznech prsů mých,
já ucouvla jsem však, tak v hvozdě před zmijí
mdlý chodec ucouvne, v tom spočinout co chtěl
na mechu hedbávném, kde kvete hyacint.
Zpět klesla ruka zas a rty jen šeptaly
to jméno osudné. Já s lože skočila,
a z jizby vyšla ven, vám věčné hvězdy lkát
svůj osud žalostný! On miloval již dřív,
to všední u mužů, však horší tisíckrát,
on posud miloval tu ženu neznámou,
proč tedy klamal mne? Šer matný jitra vzplál.
Ó byl to smutný den, den jako po vraždě,
neb já jsem vraždila v den tento lásku svou!
Ó byl to smutný den, jak celý život můj,
od strašné chvíle té jen mlha, noc a stín!
On sladký, měkký byl, až něhou protivný,
já jeho polibkům se chladně vzpírala,
cos tušil... mlčel však a já mlčela též.
A divně pochmurné dny naše splývaly,
jak vlákna pavučin se táhnou od stropu,

jak těžký zimní déšť s oblaků šedivých.
Však v šeru těchto dnů i nocí pustějších
to žehlo jako blesk: Kdo je ta Medea?
Snad mrtva dávno již se plouží charý stín
po nivách Erebu, kde kvete asfodel,
a já se s fantomem jen prázdným potýkám?
Ó vědět jistotu! Však žena nebo stín
moc posud velkou má, neb z přediva svých dum
on sotva povznáší svou bohatýrskou skráň.
Cos kuje v mysli své, kam vniknout nemohu,
ač věru nad síly se často namáhám.
Dny celé mimo dům on tráví ve hvozdech
za kancem sveřepým či divým medvědem,
dost možná záminkou a zatím chodí k ní,
již neznám... jméno znám a to již proklínám!
Ó bozi, vladaři, vy s výší Olympu,
kde věčný domov váš, chci ráda zapálit
vám hekatomby žár, jenž hvězdy zahanbí,
ten odhalte mi taj, neb raději vezměte
květ mého života před časem uvadlý!
Ó noci pochmurná, jež v stínech kráčíš sem
jak zdraná žebračka, svůj na mne vrhni stín,
ať v bezdnu utonu svých bezúčelných dum!

(Opře hlavu o dlaň a dívá se do stále rostoucích červánků. Z levé strany vejde Medea; jest shrbena jako stařena, jde o berli, hlavu i obličej má v hnědý šat zahalené. Stane, rozhledne se kol, spatří Kreusu a couvne.)

Medea.

To tedy ona jest! A pro tu mladou laň
moh' Jason zapudit mne lvici s lvíčaty?
Ve vlasech spuštěných jí hraje červánek
po tvářích bledičkých... Je divný mužů vkus
a těžko chápati jej ženám nejednou.

To loutka pro děti! — Však přišel pomsty čas,
ó Kreuso, odpykáš svůj malicherný vděk,
dřív než si pomyslíš...

(Postoupí a osloví Kreusu hlasitěji.)

Zdar, paní, s tebou buď!

Kreusa

(vyrušena z myšlenek).

Stín jakýs... Kdo to jest?... Zřím cizí ženu zde...
Co přeješ si, co chceš?

Medea.

Jsem chudá žebračka,
jdu prosit o nocleh...

Kreusa.

Jdi v palác, sluhové
tě vším již opatří. To Jasona jest dům
a nesmí nikdo říci: Nehostinný jest!

Medea.

A jeho žena ty's?

Kreusa.

Co na tom divného?
Před tváří bohů všech i Helia tou jsem.

Medea.

A to mi právě vhod. Já nechci zadarmo
od tebe přístřeší.

Kreusa.

Jdi, já nic nežádám!

Medea.

To není ode mne, co mám ti odevzdat.

Kreusa.

Ty něco máš mi dát, ó mluv, co, od koho?

Medea.

Ve hvozdech hlubokých jsem přes den bloudila,
kde sbírám kořínky, květ bylin léčivých,
tu Jason potkal mne —

Kreusa.

Co Jason? Rci, můj choť?

Medea.

Co na tom divného? Tam honil s chasou svou
a lidé nezbední smích tropili a žert
si z bídné stařeny, mne povalili v mech
a našli za ňadry mi tento starý šperk.
To dávná památka je z mojí rodiny,
ve slunci poledním se míhal jako had...
A Jason hned jej chyt'... To bude pro Kreusu!
děl vítězně — co chceš, ti, babo, zaň dám rád!

Kreusa.

On o mně hovořil? On na mne vzpomínal?
Ó ukaž, kde jej máš!

Medea

vytáhne ze zařadři náhrdelník a drží jej proti červánkům).

To věru vzácný šperk!
Jak oheň zlato plá, jak slzy perly v něm!
Na mladé šíji tvé plát bude dvojnásob!
A statný Jason děl: Nás honba zdrží as,
jdi napřed, odevzdej šperk paní jménem mým
a za odměnu tam si nocleh vyžádej!

(Podává jí šperk.)

Kreusa

(jej zvědavě prohlíží).

To věru krásný šperk! (Víc pro sebe.) Však vzácnější je tím,
že poslán od něho! — Má tedy v mysli mne!
I v honby rozkoši přec na mne vzpomíná...
To staré zlato jest, jak živý oheň plá
a perly měsíčné v něm hrají duhami!

Medea.

Jej dovol, paní má, ti na šíj zavěsit.

(Pomáhá jí šperk otočiti kol hrdla.)

Však co ta říza zde? Ta tlumí jeho lesk,
na nahou patří šíj, tam lépe vynikne.

(Kreusa váhá, Medea jí strhne šat a ovine náhrdelník kolem šije.)

Tam svítí mnohem líp a hraje v barvách všech
a ohněm nejvíce ve sněžných liliích
tvých dívčích ňader plá...

Kreusa

(těžce oddychuje.)

Však pálí, zdá se mi,
ach, ano, pálí zle... Ó jaký čár to v něm,
jej strhni, ženo, pryč!

Medea.

Ne, vtisknu jej tam hloub.
Ať pálí, pálí, plá... však dobře sluší ti,
a radost bude mít, až navrátí se, choť.

Kreusa.

Ten řetěz divě pálí, v maso vrývá se,
jeť zmijí každý plíšek — shoď jej, ženo, pryč!...
Ó prosím tě, jej shoď! Jej strhni s šíje mé,
to živý oheň jest!

Medea.

Jak živý oheň plá,
máš pravdu, přezáří i mroucí červánek!

Kreusa

(v bolesti stále rostoucí).

Ó pálí, pálí, plá... Jej strhni, poroučím!...
Ó běda!... Kdo jsi ty?... To zlá jest nástraha!
Tě Jason neposlal a nemoh' poslati
s tím darem z podsvětí, jej strhni!...

Medea.

Sama zkus
jej strhnout s šíje své...

Kreusa

(v strašných bolestech).

On vrývá se tam hloub!
Ó běda!... Oheň, samý oheň vidím kol!
Ty články šperku jsou ohnivé jazyky...
mou vyssávají pleť jak chumáč hadů zlých...
Má tuhne krev... Mně hučí v uších... Jako noc
se klade černý stín mně na oči... a mráz
po zádech běží mi!... Ó Jasone, tvůj dar
je darem Danaid... A kdo jsi ty?...
Ó pomoc! Pomoc! Sem!... Já hynu, umírám!

(Vejde Jason.)

Ó pospěš, Jasone! — Viz, já to nesnesu!

(Strhne si s divou silou šperk s hrdla a vrhne jej otevřenými vraty do vnitř paláce, pak klesá podpírajíc se o sloupoví.)

Jason.

Co slyším, paní má?

(Shlédne Medeu, která stojí klidně a dívá se na smrtelný zápas Kreusy.)

A kdo jsi ty, ó mluv!

Medea

(odhodí berlu, vzpřímí se, shodí s hlavy hnědý šat, který ale zadrží kol svých boků).

A ty se můžeš ptáti? Já jsem Medea!

Kreusa.

To jméno?... Ona tedy?... Ona... Jasone!
tu, kterou vzýval jsi i v prvním lásky snu?
To ona... Umírám... Zřím všady oheň, krev!

Jason

(k Medei).

Co, ženo, tady chceš? Vše mezi námi již
jest skončeno ... ó jdi! —

Medea.

Však všecko přece ne!

(Z paláce vyšlehne oheň a sloup hustého dýmu.)

Jen obrať se a viz dům v troskách hořících,
kam s šíje svojí šperk tvá žena hodila,
a tady, barbare, své obě děti viz!

(Rozhalí docela své roucho svrchní, vytáhne z něho dvě zavražděné děti Jasonovy a mrští jimi o sloupy paláce, jenž stojí v plamenech.)

To moje pomsta jest!

Kreusa.

Ó běda ... umírám!

(Zemře.)

Jason.

Mé děti mrtvé ... Mrtvé tebou ... v ohni dům ...
a v umírání choť ...

Medea.

Teď víš, co láska jest!

(Odchází s hlavou vzpřímenou, Jason klesá ohlížeje se po dětech svých k mrtvole Kreusy.)

XVII.

ERYPHILA.

Ne, nikdy člověk nemá zkoušet bohů;
já znám to, mohu o tom vyprávěti:
Ku válce proti Thebám volal Adrast
i slyšeli hlas jeho na západu
i slyšeli hlas jeho na severu
a přišli všichni, přišli v plné zbroji.
Sám svého hlasu hlasatel on přišel
v dům chotě mého. Dům na bílých sloupech
čni v cypřiších pod věčně modrým nebem.
Sám přijel tam a sotva slezl s koně
a udeřil v štít, nad vraty jenž visí,
já vyšla vstříc mu, sestra jeho věrná,
jej objala a vedla do nádvoří,
pít dala jeho žíznivému koni.
»Kde, sestro, je choť tvůj Amfiaraos?«
— Žel, bratře, těžko o tom ti dát zprávu.
Po boku mém on ležel dnešní noci
jak léta zvyknul v sladké něze lásky,
v tom z lože vstal a vytřeštil své zraky
a v ticho jizby dýchající mírem
jal křičeti se: »Běda, běda Thebám!« —
Já povstala a celou silou ženy
jej chtěla přinutiti v lože zpátky,
on rval si vous a křičel ustavičně:
»Ó běda, běda, třikrát běda Thebám!«

Pak s lože skočil, zahalil se v chiton
a prchal z jizby, víc než polonahá
a prostovlasá já se zvedla za ním,
»Ó mluv, co říci chceš, mluv, co se děje!
On sotva na mne vytřeštil své oči
vzpjal ruku v pose velitelské k nebi
a zrakem, který v hloubku tmy se nořil,
křik' po třetí:

»Ó běda, běda Thebám!
Já nechci podílu mít v tomto boji,
já klidně v míru umýt chci své ruce,
já vidím konec strašný, hrůzyplný,
já nepozvednu meče ani štítu,
neb vše jest marné, zhynou všickni, všickni!
Ba ani ty mne nezadržíš, ženo,
zřím hrozný osud, není vyváznutí,
já nechci vědět o tom, nechci slyšet,
já klnu tvému daru, Apolline,
znát budoucnost, v běh zříti příštích věcí.
Já nechci, nechci! Pro mne Danajskými
jsou dary tvé, — je nech si, zpět vem, bože!«

A slzy horké do vousů mu tekly
co u jeho já svíjela se nohou;
‚Mluv, jakou křečí Smyntheiský tě schvátil?
Kým bludem, jakou slepotou tě ranil?
Ó promluv, čím on podvázal tvé smysly?'

Tu v zmatku on rval sobě vous i vlasy
a zalkal velkým pláčem, který vichrem
se rozleh' v domě, jako fena vyje,
jíž vzali mláďata.

»Ó běda, běda!
Vždy věštby dar jest neštěstím jen lidem,
dost na tom, že je samo Fatum slepé,
nač vševědoucí, rcete, má být člověk?
Co může stihnout a co může vědět?
Nic jeho vznik a poslední jest konec;
v to malé nic jest s celým spoután světem,
jejž zve svým »já«, v té chmuře jest mu dobře,
on zvykne si tam, jak v svém domku hlemýžď,
on chápe to, co jeho smysly stihnou,
on věří to, kam dosáhne svou rukou,
a bláh je v citu, že to tak, ne jinak.
Den každý, v kterém vstává z lože svého,
jest zlatý plod na větvi budoucnosti,
jej bez poskvrny utrhnout — cíl žití!
On ze dne ke dni takto žije v štěstí,
neb je-li štěstí, jest jen v tomto klidu,
jenž netouží víc najda v sobě všecko.
Ba z chvíle k chvíli a čím užší obzor
jest jeho dne a menší jeho péče,
tím šťastnější jest ve svém nitru celý.
Jsou zmarem obzory mu nekonečné
a zhoubou vědět víc, než může snésti
a kletbou nejhorší mu dar jest bohů,
zřít napřed hrozné budoucnosti skutky!« —

Tak zoufající přede mnou se svíjel
a než jsem byla s to, jej zadržeti,
a hodit plášť na ramena svá nahá
a za ním jít, již zmizel v tmavé noci.
Vous jeho věštecký vlál, burný ručej
do černé noci, mihnul se a zmizel
a jako vichrů pláč zahýká v skalách,

tak chodbou znělo i jizbami domu:
»Já nechci, nechci, nechci proti Thebám
zřím jejich zmar, ó běda jim, ó běda!«

— Stál jako hromem zachvácený Adrast:
pak zvolna z mého objetí se vymknul,
řka klidně: Sestro, zde je všecko marné,
mám chotě tvého příliš zapotřebí,
on musí s námi jíti proti Thebám
jak v mládí svém kdys Kalydonské honby
byl účastník, jak druhdy zlatý ručej
vous jeho větrem vlál na cestu Arga,
(stál vedle Orfea, jej posud vidím,)
on musí s námi!

— Kam odešel, nevím.

— Jej najít musíš!

Děl to krátce, suše,
jak mluví vladař, odporu jenž nezná.
— Jej přinutíš, by s námi jel, on musí! —

A sedl na kůň, uzdou trh' a prachem
se zahaliv v dál hřímal jak sám Ares.

Co zbývalo mi? Hledat svého chotě:
Jak Demeter kdys při pochodní žáru
po svahu Enny hledala svou dceru
a lkala větrům v plen svou velkou bolest,

(co ona zatím ku kosmatým ňadrům
se Dita v plaché přitulila bázni
jak bledé poupě šípku k černé skále),
já vyšla v pole, lada, mezi lesy,
a lkala všady: ‚Kde jsi? Promluv choti!
Jen ozvi se a promluv! Zoufám, hynu!
Ó nenech v bídě mne a o samotě,
ó vrať se, přijď!‘ — Vše marné moje nářky,
hvozd černý mlčky trčel v mhavé nebe,
jen havranů sbor krákal odpovědí
v mé »Choti, kde jsi?« — němy byly lesy!

Já znala jedno místo v hloubi hvozdů,
kde nebetyčné kupily se skály
jak černé štíty obrů vzpjaté k nebi,
jak Erynií zrcadla, v nichž ježí
své hadochvějné kštice, nežli na pouť
se dají za svou obětí. Tam ticho
mech jakby tajemství znal plachých kroků,
jež tknuly se ho v přeletu, a řeřáb
tkal krvavé své slzy do jehličí
jak kapky krve od poslední vraždy.
Ve vlhkých úžlabinách netýkavka
se třásla plachá, jak svědomí ženy,
jež vědoma si viny, s rudým tercem
jed v řasách tajíc číhala tam houba,
plz kalné stříbro táh' tam po lupení
jak slzí sled a v troskách skal tam zela
jak jícen propast pochmurná a hlubá
i o poledni plna černých stínů.
Tam zašla jsem a tam se volat jala:
»Amphiarae, v hloubi země skrytý,
zda slyšíš mne? Ó slyš mne, choti, králi!«

*

Já volala tak ráno, o polednách
a večer v hvězdnou noc i mlhovitou,
však echa jenom posměvačný ohlas
mi vracel stesk můj, »králi!« znělo z dáli.

Tam čekala jsem sirá do půlnoci,
prach na noze, krev od ostřice jehel
a v srdci stud a těžké zahanbení
šla domů jsem, cestou mi sýček skučel
a v pláči šla jsem. Ve tmě u mých dveří
stál Polyneikes, byl jak mladé slunce,
jež z vln se zvedlo lázně v jarní zoři
a smál se, smál a blýskal čímsi po tmě,
jak hádě stkvělo se to šupinami,
na kterých tisíc duh se v světle láme.
Já znala pás ten, byl mým dávným chtíčem,
jej mít, jej opásat si kolem beder,
můj dávný sen!

— Kde jest Amfiaraos?
— To bozi vědí, v odpověď jsem řekla.
Však poshov k zítřku jen, chci zkusit všecko,
dnes mdlá jsem hledáním a dlouhým pláčem.
V dům zatím vejdi, odlož zbraň a pohov
si u krbu, pak o tom promluvíme.
Však dříve ukryj pás ten, jenž mne bodá
a divně dráždí —

Usmál se, pás ukryl
za ňadra svoje.

Sedl k mému stolu,
a jedl se mnou, často číš svou zvedal
a mluvil moudře. Já mu naslouchala

a za řeči jsem sedla blíže k němu
a nevím jak; co oči mé i ústa
na jeho visely a jen se schvěly,
on ruku svou měl náhle v ruce mojí
a druhou na mých ňadrech, šat se smekl
bez vůle mé, já sáhla k jeho srdci
a na prsech mu jak had spící zablesk'
se osudný pás, já se nezdržela,
Amphiarae, co ty v hvozdů tiši
v skal hloubi ukryt v budoucnosti losy
své věštecké jsi ponořoval oko.
Co hvězd té noci táhlo klenbou nebes!
Oh, tolik sprchlo polibků nám na rty.
— Ty najdeš krále! za každým on vzdychla.
— Co jest mi král? Já držím pouze tebe!
— Však najdeš jej! — Hned zítra? — Ano, zítra!
A líbal zas a polibků mých ručej
s rtů na rty jeho spěl jak nebem hvězdy.
Tak na ňadrech jsem Polyneika spala
a sladší sen to byl a líbeznější
než spánek býval na věštcově hrudi
vždy náhle prorývaný věštcb hromy.
Sen bezpečný a klidný jak sen zvěře.

A ráno vstala jsem. Já dcerku měla,
to dítě sedmileté, radost moje
a králův miláček. Ji vzbudila jsem,
řkouc: »Dítě, vstaň, půjdeme na jahody!«

A vyšly jsme, košíčky na svých rukách
a Polyneikes z dáli šel a šli jsme
až v černý hvozd, v ty opuštěné skály.

Den chmurný byl, jak oko kyklopovo
mhou slunce jen se stěží prodíralo
až k víčkům zkrvavené, sosny spaly
a nezpívaly jak to jejich zvykem,
jen havran jediný se mrakem vznášel
jak těžký sen by prchal z ňader země.
My tiše šli a mlčky, po jahodách
zrak pátral mezi listím ostružiny.
Ó rostlo jich tam jako žhavých jisker
do listí vějířů se skrývajících!
Ó rostlo jich tam jako poupat šípků
na keři v jarní tuše na skal boku!
Ó rostlo jich tam jako tuhých poupat
na prsech, Hellado, tvých žen a dívek!

A trhali jsme tiše, dál šli spolu
až k sluje otvoru, jež v skalách tměla
se jak vchod k Erebu. Já dceru svoji
(král miloval ji, jako žití svoje)
dřív naučila, co má tady říci,
a učelivé dítě pochopilo
a křiklo náhle: »Zdali pláč můj slyšíš,
Amphiarae, skrytý v skalin hloubi?
Zda slyšíš mne, já dcera tebe volám.
Ty neslyšíš? — Ó slyš mne, otče, králi!«

A ohlas: Otče, králi! volal z dáli.

Tak zavolala třikrát — ticho ... ticho ...
Jen zdáli znělo echem »Králi ... králi!«
Já s Polyneikem za výběžkem skály
se tajila, on v objetí mne držel,
(té sladké noci poslední to dozvuk,

v němž v chvíli napjetí a nebezpečí
jsem všecku rozkoš lásky dvakrát pila,
ač naposled, neb chvěla jsem se hrůzou).
A bylo ticho. Skály v polokruhu
jak achatová zrcadla se tměly
a slunce žhnulo o poledni právě,
pták usnul v keři, motýl usnul v květu,
šperk safírový z hrdla léta, vážka,
jak zabodnuta stála v zlatém vzduchu
a syrinx, mnohohlasá dcera lesů,
s rtů Pana unavených sjela sama,
pád její slyšela jsem v tiši skalin.
Tu náhle v skalách, jak se často stává,
štěrk odloupne se a po svahu jejich
se řítí dál, ty slyšíš jej, on padá
čím blíže k nohám tvým tím více duní
a roste v hlahol, zbudí spící tesy,
ty souzvukem mu náhle přizvukuji
a brzy je to hromu burácení,
jež nečekal's, — ruch povstal v temné sluji
a rostl stále, hučel, hřměl a dunčl,
pak nabyl kroků tvar, zněl pravidelný
až v jícnu sluje ve skal černém rámci
se zjevil obraz — děsný mého chotě.
Jej vidět budu ještě v chvíli smrti!
Amphiaraos tam stál v pološeru,
za několik těch nocí sešedivěl
a kmetem byl, mně zdálo se, je slepý
jak Teiresias, neb před sebou hmatal,
vztáh' ruku vpřed a hlasem Erynií
děl slavnostně:

— To hlas je mého děcka!
Za tímto musím. Poznávám, jsem zrazen.

Ty dítě, voláš mne — však co vy chcete
za skalou tam? Ó tulte se jen k sobě,
já všecko vím, neb já i ve tmách vidím,
(však tvému daru klnu, Apolline!)
Nač voláte mne lstí? Já nechci mluvit
a nebudu, však bude Fatum za mne!
Já nechtěl účastnit se vašich bojů,
neb marné jsou. Však nutíte mne, musím.
Já nejsem zbabělec, jak myslíte si,
že nechci s vámi, krvácet a umřít,
je málo tak a mnou to nezachvěje,
však vyhnout chtěl jsem se té celé bídě,
již slepí voláte na děti svoje
i na sebe! Mně dobře v skalách bylo
a bude zas, až po vás v písku stopu
vlk zahrabe. Vy chcete a tak mluvím.
Ó slyšte, běda Thebám, třikrát běda!
Ty padnou, padnete a já též padnu
a proto mlčel jsem, na pád svůj svítit
jest nejvyšší, co bůh můž' chtíti od nás.
Já svítím na svůj pád a půjdu s vámi,
však vzpomenete jednou mojí věštby,
ač pozdě bude. Lstí jste zvítězili,
leč krátce jen, neb horší přijdou časy.
Ty, ženo, co se blýská kol tvých boků?
Ty k pasu přidáš plášť za krátkou dobu,
však proto stejně prodajná a bídná
jak teď jsi budeš. Není větší bídy,
než k věštce duchu připoutati hlínu
a ty jsi hlína. Hrdě já však zemru,
však nemyslete smýkán kolem hradeb
jak Patroklos že zajdu, příliš bozi
nechť zkruší jej, vždy svého věštce cení,
Zeus hromným klínem, slyšte, mně jen k vůli

zem roztrhne a já v klín matky sjedu
a v poklid svůj, tam spáti budu sladce
a hvězdy, oblaka a větry půjdou
nad hrobem mým a tázati se budou,
Zda slyšíš, Amphiarae, skryt v zemi?
Já uslyším je a přec neuslyším
a budu šťasten dole, v hloubi země!«

A mlčky vyšel vysílený starec
i v schvácení svém hrdý král a velký
a mečem opásal svá vetchá bedra,
dal přilbu na hlavu a pevným krokem,
mne ani Polyneika nevšimnuv si,
šel jako bůh, jen do vousů si šeptal:
»Mou chcete smrt, já překážet vám nechci,
je život krásný, pokavad je slepý,
jen nikdy trhat nechtějte tu pásku,
již před oči vám přivázali bozi
tak moudří a tak dobří, buďte slepí
a šťastnými jste v illusi a v klamu!
Já nemám to a nemohu to chtíti,
však tvému daru klnu, Apolline!«

A vrh' se v boj a pad' a jak děl, zmizel
kdes v hloubi země, kde jej nenajdeme;
na chvíli vyhráli jsme — já však pravím
(dnes osiřelá víc, než kdy byl se mnou):
»Zda, Amphiarae, mne slyšíš skrytý
kdes pod zemí? — Ty neslyšíš, tím lépe,
neb nikdy nemá člověk zkoušet bohů.«

XVIII.

POMSTA AMFIONOVA.

SCÉNA ANTICKÁ.

Scéna: Průčelí paláce na břehu mořském. Jitro v mlhách. Z paláce vyjde Antiope v oděvu služky. Je schvácená bolesti, plaše kol se rozhliží.

Antiope.

Zas jedno jitro, které bude poslední?
Kdy nad mou bídou smilují se bohové?
Tak sama, opuštěná, sama, sama jen
v plen vzdána urážkám a žertům nejapným,
jež s Dirké Lykos neúprosně strojí mi.
Proč? Nevím sama, nevím, zdali bůh to ví!
Ó bído, bído žití! Byli dnové přec,
kdy aspoň vítávala noc jsem radostně,
ta nesla vždycky úkoj srdci zdranému
a spánek nesla očím pláčem napuchlým,
žel, nese nyní bezsennost, trud bez konce.
Tu vhroužila jsem v její ambrosický proud
skráň znavenou a pila douškem plničkým
klid, úkoj, zapomnění, slední bohů dar.
Tu jako ve vidění sladké představy
mé minulosti drahé nesly se mi vstříc,
má celá mladost ověnčena růžemi,
sny o štěstí, jež mohlo přijít — nepřišlo!
Tu vídala jsem otcův družný, teplý krb,
kde bohatýři v číše z hlubých kráterů
si dolévali vína v klidné pohodě,

co pěvec struny probíraje hlaholné
pěl staré, dávné zvěsti, kterých nejeden
z nich účastník byl silnou paží rekovskou
neb důmyslem a lstí, jež mnohem cennější
jsou nad sílu; já plachá děva vídala,
jak nejednomu reku v bradu kosmatou
se zvolna těžká slza žalu vpíjela:
snad z rozpomínek slastí dávno zažitých
či z lítosti, že prchlo vše tak najednou.
Ó večery mé sladké, krátké mladosti,
co bláhových tu snů prolétlo hlavou mi!
Pak zemřel otec, sama já jsem zůstala
a denní pouť mi smutné zbyla dědictvím
k té urně skryté v kvítí s drahým popelem.
Hned zahnízdil se v palác Lykos, otcův strýc
byl rodem ovšem, ale tyran povahou,
s ním Dirké, žena jeho ukrutná a zlá.
Jak přišli a proč přišli, je mi hádankou,
je hamižnosti nejspíš vedl nízký pud
se zmocnit paláce i statků, pokladů,
jež nashromáždil otec času postupem.
Mně předstírali, že prý přišli s obětmi,
být strážci mladosti mé málo zkušené.
Zprv tiše vedli si a věru přátelsky
až k oné době, v které bědná, neblahá
jsem vracejíc se, v siré hrudi mečů sto,
od urny otce klesla, smysly ztrativši
v satyra kosmatého drsné objetí...
Ač drsné, kruté, bylo božsky sladké tak!
Pak dlouhé bezsenné mi noci nastaly,
plod rostl pod srdcem a kypěl životem,
terč nový Lyka urážek a Dirky. — Konečně
jsem dala život bídný sladkým dvojčatům.
Však sotva spatřilo je oko v bolestech,

již zákon neúprosný z klína matčina
je vyrval. Vidím Lyka státi nad sebou
i Dirky slyším neúprosný, drsný škleb:
Kdo otcem dětí jest? Já mlčet musila,
já sama nevěděla, hádala jsem jen,
však co je tušení, jen mátoha snů, nic ...
Tak vzaty děti mi, vyrvány v zoufalství,
kam poděly se, nevím, nevím dosavad.
Mně nastal nový život plný bolestí
a útrap děsných v celé hory rostoucích,
neb Lykos s Dirké nedali si ujíti,
kde urážeti mne a vším, ať cokoliv.
Jed sterých pomluv, stohy výčitek,
a nejhnusnějších podezření hustý kal
mi denně chrlili na hlavu ubohou,
až k službce snížili mne prací nejnižších.
Tak dvacátý rok vrší se v mých bolestech,
v mém strádání a nebe němé jest,
jak nebylo by ani věčných bohů v něm,
ni soucitu ve lidských, ledných útrobách.
Tak míjí po dni den, noc míjí po noci
bez rosy, těchy pro mne, klidu, úkoje,
a Lykos s Dirké vládnou v celém domě mém,
sto lačných parasitů hemží se kol nich
a plnou hrstí bídně všecko mrhají,
co strádal otec pro mne neblahý tak rád.
Já služka jejich, věru, nejbídnější z všech
a poslední, lkám darmo z jitra do noci
v jhu těžké práce přes den celý strádajíc,
v jhu bolestí a slzí, sotva klesne noc,
a toužně ždám své jitro ze všech poslední.
Teď vzplálo zase, prstem svojím purpurným
na clony ranní mlhy ťuká nesměle,
zří staré slzy mé, můj starý slyší vzdech,

však němé, lhostejné dál kráčí oblohou
a cestu klestí Heliu, však tento již
nevidí v světě dávno, co by vidět měl,
snad znaven poutí již a zvyklý neřestem
a křivdám člověka, jichž stále víc a víc.
Vše jedno mi teď skoro, jitro jako noc,
můj úděl opuštění, bída, vzdech a pláč.

(Zajde k moři sloupovím na pravé straně paláce.)

Slunce vychází. Sbor Okeanidek objeví se mezi vlnami moře v dvou skupinách proti sobě.

Sbor Okeanidek.

Strofa *α*.

Ty duše unavená!
Kdos pláče vždy a stená,
jeť bolest sloupem žulovým,
jímž život trvá;
ty nejsi prvá.
Mlh jitra pláštěm nachovým
slyšíme tvoje bědy,
jdem' tobě v sledy,
lkej, vyplač se — já vždy ti odpovím.

Antistrofa *α*.

Ne, nejsi sama,
los lidský vždycky klamá,
neznámé, hrozné drama
si s lidmi hrají nebešťané vždycky.
Však nad ně v záři hvězd
vždy lepší, větší jest,
byť krvavý byl, osud lidský.

Strofa β.

Co pot je na tvém čele?
Rci, muž' to trvat déle?
My zřely jsme na pustém ostrově
řvoucího Filokteta
pod žárem léta
s tou ranou děsnou v stálé obnově,
však trpěl více,
rval bradu, kštice,
a soptil proti sudbě Zevově.

Antistrofa β.

A my viděly taky
na skále nad oblaky,
jež pod ním jako vraky
obrovských lodí tísnily se v mlze,
Japeta syna lkát,
supa mu játra rvát
a téci jeho božské slze.

Oba sbory.

Však viděly jsme obou nesmrtelnou slávu,
jak vznesli zbodanou a unavenou hlavu,
jak pili plným douškem mír a klid.
Ten v smrti tragické, ten v ověnčení božském —
Ať srdcem škube to, ať dál to ryje mozkem,
to všecko musí být!
Mlč, duše unavená,
kdos pláče vždy a stená
i tobě vzejde jitro, já to vím,
jeť bolest sloupem žulovým,
jímž život trvá.

Ty nejsi prvá,
slyším tvé bědy,
jdu tobě v sledy,
lkej, vyplač se a vždy ti odpovím!

(Pohrouží se opět do vln, slunce stoupá vítězně na své dráze; vystoupí pastýř kmet, za ním v malé vzdálenosti Amfion a Zethos.)

Pastýř.

Zde palác krále, děti, Lykos sluje on,
choť jeho Dirké krutá, známá pověstí.

Amfion.

Nač vedeš sem nás, dobrý otče laskavý?
Co kyne zde nám? Věru stokrát milejší
pouště lesů tvých, niv v slunci kvetoucích,
mou jímá duši než ta chladná nádhera
těch sloupů zde. A co mi jejich lidé jsou?

Zethos.

Břeh moře plochý jest, bez houští, bez stromu,
co lovit možná zde? Já nejsem rybářem.
Pojď, domů vrátíme se bez odkladu, hned.
Mně hory svědčí jen a neprostupný hvozd.

Pastýř.

Jsou různé dráhy, děti, lidských osudů,
jsou zmatené a celkem všecky neblahé,
jen jedno dobro v sled jim přáli nebeští,
že všecko má svůj konec tady na světě.

Amfion.

Co chceš tím říci, otče?

Pastýř.

Nejsem otec váš!

Zethos.

Kýs bůh ti, starče, divně jazyk pomátl,
že nejsi otec náš, proč po leta jím byl's?

Pastýř.

Byl, děti, nebyl, je to, jak to bere se.

Amfion.

Ty mluvíš v hádankách, to nebýval tvůj zvyk

Pastýř.

Já nejsem otec váš — ó děti! A přec jsem!

Zethos.

Jak Delfský mluvíš bůh.

Amfion.

Kdo otcem naším pak?

Pastýř.

To kdybych říci moh'! — Však matku vaši znám.

Amfion.

Ty matku, starče, znáš? Ó prosím, kde jest, mluv!

*

Pastýř.

V tom paláci.

Zethos.

A proto vedl jsi nás sem?

Pastýř.

Ne proto, děti, ale jak jsem povídal,
vše má svůj konec jednou tady na světě:
Já našel vás kdys v divé strži na horách
v plen živlů, zvěře vysazená dvojčata,
já ujal se vás, pro mne víc to nebylo,
než kdybych kůzlat dvé vyprostil ze hloží
a mrznoucím skyt' stáje teplo dýchavé,
a nechal si vás více matky nenašed.
Vy rostli jste mi oba k stálé radosti,
dnes vracím domů vás a nemýlím se snad,
že tady váš dům rodný.

Zethos.

S Dirké Lykos pak jsou rodičové naši?

Pastýř.

Pošetilá řeč!

Amfion.

Tak nejsou tedy? Rci, proč přicházíme sem
a jsou-li, teprv nevím žádné příčiny,
teď po letech proč máme vraceti se k nim,
když, jak sám pravíš, živlům vydali nás v plen.
Proč, otče, mluv?!

Pastýř.

Ti nejsou vaši rodiče.

Zethos.

Co tedy chceme zde?

Amfion.

Pojď, prosím, do hor zpět!
Tam volno bylo nám . . .

Zethos.

Tam hojný kynul lov.

Pastýř.

Já, drahé děti, rovněž s vámi šel bych rád.

Amfion.

Proč tedy váháš?

Pastýř.

Nevíš, slabou třtinou jest
ve dlani bohů člověk . . .

Zethos.

Sen to ošklivý,
co tebe objalo a třímá v objetí,
však zburcujme se z něho, domů, otče, pojď!

Pastýř.

Vše má svůj konec, řekl jsem přec vám.

(Antiope vrací se sloupovím, tvář má šatem zahalenou.)

Tam žena jakás kráčí, té se zeptejte,
zda vskutku Lyka to i zlobné Dirky dům.

Antiope

(zaslechla jeho slova, stane mezi nimi a odhalí tvář).

Jak? Lyka, Dirky dům? Ti ukradli ho jen!
Ten palác na dorických sloupech vztyčený
byl Asopův a po něm nyní jesti můj.

Pastýř.

Kdo ty jsi, paní? Nebo otrokyně šat
jest pouze škraboškou, jež spadne sama hned,
jak promluvíš, ba, řekl bych, že bohyně
přede mnou stojí...

Antiope.

Starče, skoro pravdu děl's,
jsem věru bohyní, když bolest bohyň má.
Buď, dobrý starče, zdráv a přej mi aspoň mír.

(Zahalí tvář a zajde v sloupení.)

Amfion.

Jak jato srdce mé! Ký velebný to zjev!

Zethos.

To řek' bych Artemis jest, hvozdů vládkyně.

Pastýř.

To vaše matka jest, ó děti ubohé!

Amfion.

A jak to klidně díš?

Zethos.

Ta žena matkou nám?

Pastýř.

Nuž, pochopíte přec, proč jsem vás vedl sem.

Amfion.

Jest velká, velebná v svém bolu ztrnulém.

Zethos.

Ó jak mi líto jí, co asi zkusí zde!

Pastýř.

Od Lyka, Dirky zde, vypráví o tom kraj.

Amfion.

Proč trpěti má tak?

Zethos.

Ne, toho nestrpím!

Pastýř.

Zlo bylo v světě vždy a bude napořád.

Amfion.

Však nemá matky mé se nikdy dotknouti.

Pastýř.

Však dotýkalo se a krutě, dvacet let.

Zethos.

Co pravíš, dvacet let?

Pastýř.

Toť právě onen čas,
co vy jste vyrostli na poušti, v samotě.

Amfion.

V hrách mládí přešťastní pod sladkou péčí tvou
zla neznajíce blazí, ona trpěla.

Pastýř.

By trpět přestala, já přivedl vás sem.

Zethos.

O trpět přestane, ví bůh, to přísahám:

Amfion.

Ví bůh? Proč vrhl ji sám v tyto útrapy?

Pastýř.

V soud bohů nesáhej, což o tom, hochu, víš?

Amfion.

Však útrap zbaviti, být bohem netřeba.

Zethos.

V to stačí pastýř hor . . .

Amfion.

I zpěvák pustiny.

Pastýř.

I vetchý pastýř kmet, když vůle bohů v tom,
však na té záleží.

Amfion.

A proč by váhal bůh?
Dost divné, dvacet let že trpět nechal ji.
Nač dále váhati?

Zethos.

Jsem k všemu odhodlán!

Pastýř.

Zpět, hoši, ustupte — hle, z domu vychází
sám Lykos posupný a Dirké ukrutná.
Za sloupy ztajme se a tiše vyslyšme
řeč jejich zlověstnou — hle, ona za nimi
jak holubice mdlá, již luňákův rve spár

(Ztají se za sloupení.)

Z paláce vyjde Lykos a Dirké v purpuru, za nimi Antiope s hlavou sklopenou.

Lykos.

Nu, zase plakala?

Dirké.

Jak její obyčej!

Lykos.

Po ránu budí hned svým skřekem celý dum
jak sýček zlověstný, to nelze snášet dél.

Dirké.

Kdož ví, co vlastně chce?

Antiope

(hrdě předstoupí).

Své děti od vás chci!

Lykos.

Své děti, jaký žert?

Dirké.

Čí děti, jasněj' mluv!

Antiope.

Své děti od vás chci!

Lykos.

Rci, kdo byl otcem jim?

Antiope.

Ty staré urážky . . .

Dirké.

Leč kdo je vyvrátil?
Vždy k dětem otce jest i matky potřebí,
ty's matkou byla jim — kdo otcem, odpověz!

Lykos

Pak můžeš mluviti, neb děti bez otce
dle našich zákonů se dají na hory
v plen živlům sveřepým i zvěři divoké.

Antiope.

Ó bído, bído!

Dirké.

Ovšem, starou bajku zas
chceš povídat, již stokrát jsme již slyšeli
z tvých úst, leč bláhová, rci, kdo jí uvěří?

Lykos.

Tvá vina soudí tě. Ty's jednou podlehla
a komu? Nevíš? Co? Ty nechceš věděti,
snad naposledy byl kýs bůh to neznámý,
jenž v tobě zalíbil si — v nouzi o lepší,
hor satyr jakýs prý, — ty známé vytáčky!

Antiope.

Ať byl to bůh, či jakýs satyr neznámý,
mé děti jsou to přec, jež jste mi ukradli,
se drze vplíživše v mé dědictví i dům.

Lykos.

A jestli byl to bůh, proč o své potomky
líp nestaral se sám? Rci, nám co po nich jest?

Amfion

(vystoupí ze sloupořadí).

Však se postaral!

(Skolí Lyka pěstí.)

Lykos

(klesaje).

To Zevův jesti hrom!

Amfion

(ukazuje na Dirké).

Tu, bratře, lovče hor, ti v pospas přenechám!

Dirké.

Ó běda, běda mi!

Zethos.

Co udělat, já vím,
na býka rohy tebe zpupná přivážu,
ať vláčí tebe prachem!

(Odvleče Dirku.)

Antiope.

Já se dočkala.

Amfion

(klesne k nohám Antiopy).

Ó drahá matko má!

Antiope

(v slzách jej líbá se usmívajíc).

Lze smyslům věřiti?
Ty moje dítě, on, tvůj bratr, prosím, mluv!
já dlouho trpěla a zoufala jsem již,
že vůbec bozi jsou. — Můj hochu, dítě mé!
Jsou tedy přece? Rci, jsou bozi v nebesích?

Pastýř

(předstoupí, šat spadne s jeho těla, oči srší blesky, celá postava roste, hlas jeho zní jako hrom, pravici vztyčenou ukazuje k břehu moře).

Viz Dirké na býku tam prachem vlečenou!
Jsou bozi, pomsta bdí, leč vše svůj žádá čas!

(Zmizí v hlaholu hromu, jenž se ozve z čistého nebe. Antiope se skláni nad Amfionem, Zethos vrací se sloupovím, sbor Okeanid se objeví v moři.)

Sbor Okeanid

Jen bolestí život trvá.
Ty nebyla jsi prvá
a nebudeš poslední též.
Však bolest jen čistí,
jak uvadlé listí
spadne vše, co bylo za přítěž!
Věř, jitro vzplane
a radost vstane,
v prach rozpadne se zlo a lež.

XIX.

XANTIPPA.

Xantippa.

Tak zlá přec nebyla as,
jak líčil kronik ji hlas,
a byla-li, kdo za to může;
vždy ona žena, on muž.

On přišel, pokoj a klid,
a hrnce začla mu bít
a zuřit, proč? Nevěděl on,
proč pokřik ten, halas a shon.

On přišel — nebeských hvězd
zář cítil v hrudi své kvést,
prach všední ona a rmut —
Co měl? — Jen bolest a stud!

A v hloubi duše své sám
v tvář hvězdám a noci tmám
si musil přece jen říc':
za jaké zde zápasí nic!

Nad žití problemem stál,
vše svážil, pronik' a znal,
u této sfingy stál něm
a proklínal bohy a zem.

Vše marno, v boje i čas
jak Medusa stála tu zas.
I pochopil: Jsem-li já svit,
stín ona též musí být!

XX.

PŘEDCHŮDCE.

Stál zahalen v svou kuži velbloudí
nad Kidronem, jenž kalných vln svých splav
hnal v dálku lhostejně. Stál zamyšlen,
sám nedoved' by říci v chvíli té,
co táhlo jeho myslí!

Jako v snách
zřel tichý domek v oliv zahradě,
kde s matkou žil; tu přišla návštěvou
k ní družka z mládí, přišla s hochem svým,
jenž mladší jeho, rusých kadeří;
co matky vnitřku spolu mluvily,
s beránkem jeho důvěrně si hrál.

V těch hrách již cítil hocha převahu.
jenž doposud mu cizí; zachvěl se:
kde spurný on — tam hoch byl trpěliv,
kde výbojný, hoch sladkým úsměvem
vše sladil v souzvuk, cítil v nitru svém,
jak snadno nenávidět by jej moh',
a přece cítil nutnost v duši své,
jej milovat. A dál si hráli spolu,
až večer nebe protkal růžemi
a matky jich se obě loučily
i hoši rozešli se — jak to dávno!

Kdo je ta žena, často chtěl se ptát,
však nikdy neměl k tomu odvahy,
na hocha ovšem často vzpomínal,
rád bratrem zval by jej, však cítil hned,
že bratr málo zde by znamenalo,
ač mladší byl, on cítil, že jest víc.

Pak na to zapomněl a dále rost'
a víc tu snivou ženu neuzřel,
též hocha ne, jenž tenkrát přišel s ní.
A leta prchla, z hocha stal se muž,
vše kolem sebe viděl, pozoroval,
vše vážil a vše brzy odsoudil,
neb shnilé shledal vše, i zašel v poušť.

Šel mezi hroby. Badal tu a snil,
pil ze samoty zřídel hlubokých
a samotou zde rostl jeho duch.
Zřel v dráhy hvězd a často se jich ptal,
nač v lidskou bídu svítí dojemně,
zřel v spící země vrásky pod sebou
a ptal se: Kam to spěje napořád
vše do prázdna? V své duši cítil poušť
a v této poušti rostla křídla mu,
poušť přeletět. I cítil sílu lva
ve mladých ňadrech. Lesní jídal med
a kobylky a s větry hovořil.
Pak silný jakous velkou myšlenkou
z hor sešel v důl a kázal národu
o jeho vinách, bídě, úpadku,
o blízkého již jitra předtuše,
o říši ducha nové, neznámé.

I zřeli ho a zle se zalekli,
jak lesní muž stál náhle před nimi,
zrak plný ohně svatých proroctví
a věčných věšteb. Co chtěl, hovořil,
však nechápali, sotva tušili,
a ze všech ženy nejvíc cítily
to divné kouzlo, které skryto v něm.

On mluvil ohnivě a s přesvědčením.
Však nejvýš výmluvnosti cimbuří
když dotknul se svým věštným hovorem,
sám zajiknul se ... cítil neshodu
v svém učení a poznal (samota,
cvik myšlení jej k tomu přivedly),
jak v nový světa úkol nestačí,
to změnit vše a v nový zvrátit řád,
by chrámem Bohu duch člověka byl,
před kterým Sinai jako Garizim
jsou krtčí kopky, není-li duch v nich.

Tu vzpomněl si na hocha onoho,
s nímž jednou hrál si v oliv zahrádce
před domem matky své — a zaplakal.
Teď pochopil, co v jeho oku čet',
to byla síla, které postrádal,
to byla jistota ve každý boj,
to bylo vítězství v tom boji všem
a všecko takou vlídnou účastí
a láskou spojené, že trnul nad tím.
T e n stačil k tomu, nikoli však on.

On pouze ch t ě l a onen byl by m o h'.
Kam poděl se? Kdo byl? On nevěděl,

jen věřil, onen že to splní vše,
oč usiloval on v své bezmoci.
I počal zbožňovati neznámého,
s ním sebe srovnávat, jak vypadá
po letech teď, on tušil, pozná jej
až spatří ho; jej hledal na poušti,
neb věděl, s ním se musí setkat kdes,
když velkosti v něm osten společný.

A leta míjela, co v duchu tkal,
jak nová říše ducha stála před ním,
že viděl na všem skvrny starých vin,
jež smýti dlužno křtem, on začal křtít
na Jordanu. V kvas nový lidstvo zval
a sta jich přišlo v pevné důvěře,
neb cítili, že splněn starý věk,
že nová doba ducha nastává.

On pouště syn, jak divoch athleta
leb mocnou v rámci vlasů zcuchaných,
zrak oheň, vzpjaté ruce svalnaté,
stál zahalen v svou kůži velbloudí
až po kolena v řece, křtil a křtil
a velkým hlasem volal v noc i den.
A pokřtil všecky, kteří přišli sem,
všech břehů rybáře i ženy jich
a děti, stále při tom čekaje,
že náhle státi bude před ním on,
druh z dětství dob

A dočkal se, on přišel.
Tak v snách jej vídal. V svaté pokoře

šíj nachýlil ku vodám Jordanu
a nebesa se nad ním otevřela,
on, který zvykl hlasu jejich, slyšel
hlas Bathkolu: »To jediný můj syn,
to syn můj, mně se zalíbilo v něm!«
A hlasem tím byl schvácen hluboce . . .
Ó jak se chvěla dlaň mu, vody křest
na jeho skráně když měl vyliti!

Jak z vody vystoupil syn člověka,
tu stáli proti sobě, s beránkem
jak hráli před lety tam v olivách,
jen pohled a již poznali se oba.
Ten rusovlasý vystupoval z vln
jak vítěz věčný, on, který jej křtil,
se třásl před ním — sám nevěděl proč.

Cos cítil v sobě. Cos jak pokoření
a přece úkoj v tom i sladký mír.
Jím býti nemoh', k tomu nestačil,
to v hloubi cítil, jemu sourodý
to věděl jest, však co jen chybí jemu.
jest slabochem a onen snad je Bůh?
Tu zodpovědít nemoh' otázku
i zašel opět v hor svých samotu,
jed' kobylky zas a med lesních včel
a myslil v nocích hvězdnatých, až řek'
si v hloubi duše: Prohrat úkol tvůj!
Čím býti můžeš? — Jenom p ř e d c h ů d c e m.
Nic víc, nic míň. V té noci zoufalé
v své sluji chvěl se v strašných zápasech
a v jedné chvíli skoro se mu zdálo,

že stojí Satan před ním, z pověsti
znal posud toho temnot knížete.
Stál sluje na prahu jak černý mrak
a v jeho tvář se díval škodolibě
a pravil zvolna, žhavé olovo
by do rány tak teklo otevřené:
»Ba prohrál jsi, proč o n a proč ne t y?«
Tu cítil osten staré závisti,
jež, dcera Satanova, zaryla
se v jeho hruď a chtěla řádit v ní.
Však silný sám — byť pouští odchován —
děl klidně k zlobě, brvy nezchmuřiv:
»Jdi, Satane, já nepadnu v tvou léč.
On větším jest, je Bůh, já prachu červ,
mně dosti býti jeho předchůdcem.
Tím úkol svůj jsem plně pochopil,
v í c nemohu být, ba to pro mne d o s t.

A prchl stín a on se probudil.
Teď jasně viděl svoje poslání
i sílu obří cítil v údech svých.
Vstal jako Samson silný, veliký
a začal hlásat světu z plných plic:
»Váš přijde Bůh! Vy cesty přichystejte
Já jeho hlas jsem znící v pustinách!
On přijde, přijde, jistě přijít musí,
kde notou jsem, on celý souzvuk bude,
kde alfa já, on s alfou omega!
Ó čiňte všecky stezky přímé jemu,
on pán a Bůh, on král a Messiáš!«

A valili se k němu ze všech stran,
on všecky křtil a ku všem hovořil

a mnozí myslili: »On Messiáš!«
a netajili s touto myšlenkou
se před ním víc. Však to jej dráždilo
a strašným stal se v rozhorlení svém.
I říkali: »Ó rabbi, odpověz,
nač k jinému nás odkazuješ stále,
nám stačíš ty, buď naším prorokem
a Messiášem, chtěj a budeš jím!
Což nemáš sílu divů, zázraků?
Což slepec neprohledne v slovo tvé?
Což nevstal chromec, nesebral své berly
jak jelen čacky do hor prchaje?
Nač jiskru světla v sobě ubíjíš?
proč nechceš otcem, vůdcem, vládcem být?
Nač sluhou chceš být? Nač se zapíráš?
Vstaň v síle své, jež pouští živena,
lvů tukem, povstaň Samson v Israeli
a tvoji jsme!«

On odpovídal všem:
»Ne já, ne já, nade mnou větší pán
a větší mistr!«

A byl blažen v tom.
A když jej obléhaly zástupy,
prch' opět v poušť a v dumách svých byl sám.

Tu jednou sestoupil až k jezeru,
jež modrem vln svých chtělo zápasit
s azurem nebes. Večer tichý byl
a všecko poroseno snem a mhou.
Rybářské viděl čluny bezčetné
a plné davů. Odkud přišly sem?

A za kým šly? On v jich se vmísil dav
a s nimi jel ... a tu jej viděl zas,
s nímž před lety hoch s beránkem si hrál
v útulném sadě oliv domácích.
Byl jako on, však slabší, útlejší,
ne taký obr samoty a pouště,
byl měkčí, sladší, vše v něm hudba bylo
a souzvuk ladný. Začal mluviti
na vodách k davům. »Ano, to jest On!
On dovede to, v sítě duše chytat
a nejdivější zkrotit něžností,
on Messiáš, já předchůdce jen jsem!«

A jindy mezi davy na hoře
se vplížil, slyšel jeho kázání
a řekl si: »Co platno cítit vše,
když nedovedeš vysloviti cit?
On vysloví vše, co jsem leta cítil,
a dobře vysloví to.« — Prchl zas
a zašel v poušť a hořce zaplakal,
však bez vší zášti, bez vší závisti,
neb věděl, cítil v hloubi duše své,
co Messiáš jest a co předchůdce.

Však velký boj byl, který bojoval,
a nechal ještě stopy v jeho duši
a schvátil jeho tělo hubeností,
že zdivočel, jak pravý lesní muž.
I začal se tu jemu vyhýbat,
hloub zašel v poušť a v dumy své se zamk'
a dlouho o něm nikdo nezvěděl,
on trpěl pod tím, heroicky, sám.

V těch bezdných nocích často přemítal,
jak jeden stejně svatý úmysl
se zdařit může pouze jednomu.
Vzplál v dvojích hlavách náhle zároveň,
tep dvojích srdcí přec jej provázel,
t a m uzraje, z d e jako shnilý plod
se stromu žití spadne jalový.
V čem vězí to a proč se děje tak?
On totéž chtěl a jiný patří v květ,
on totéž snil a jiný trhá plod,
proč větší on, proč stále on, ty ne?

Tu starého zřel opět Satana,
jak šklebil se kdys před ním na prahu,
té skalné sluje, v níž byl leta živ.
Proč on, ty ne? Kde je ta záhada?
Má jakés kouzlo, jakýs divý čár
v své bytosti a proč jej nemáš ty?
Tu byl by řval a skály trhal kol
a mlátil čelem skrvaveným v ně
a chytal oblaka, řval do větrů
v své malomoci a vše splývalo
v ten jeden refrén: Proč on a ne ty?

Rád byl by, kdyby spatřit mohl jej,
s ním hovořiti jako k druhu druh
a vyslovit se o všem. Slyšel zvěst,
jak po krajinách o něm vypráví,
jak učí, káže po všem národě,
jak všichni za ním jdou jak ptáci v léč,
jež chytá on svou sladkou výmluvností
a divy, jakých nikdo neviděl.

O dceři Jaira slyšel s pohnutím
i o nevěstce, kterou rozhřešil,
o ženě povržené, která z prachu
se dotkla řízy jeho lemu jen
a vstala čistá. Vše to pochopil,
vše ocenil a vždy se v hloubi ptal:
»Proč on to může?«
Ano, toto proč.

A nyní stál v své kůži velbloudí
nad Kidronem, jenž kalné vlny své
hnal v dálku lhostejně, stál zamyšlen
a myslil si: Jej potkat, poznati,
s ním hovořit a vyslovit se o všem,
to byl by úkoj, útěcha a mír!
Vždyť přál mu vše, pro sebe nechtěl nic!

A co tak dumal, viděl, kterak stín
se sklání k vodě stejně jako on
a v prvé chvíli myslil: »On to jest!«
Jde za mnou sem a v posled hledá mne,
sám touží se mnou zde se vyslovit.«
I roztáh ruce, chtěl jej obejmout,
však stín se uhnul, k vodě nakloněn
s ní hovořil, jej nezřel v dumě své
a nahlas mluvil:

»Zřejmo, prohrál jsem,
on všady první a já poslední,
já tolik chtěl, on vždy mne předešel,
však předchůdce mu dělat — nebudu.
Co dnes se stalo, to mi dostačí.

On všady vítězí a vévodí,
ať mrzáků si láká bědný dav
svým divem, neinne mne, však že moh' ji,
mou Majdalenu hravě obelstít,
že nardy vzácnou vásu vylila
na jeho nohy, kde já žebrák stál,
a nezřen v stínu — to mu neodpustím.
Nač v jeho učenníků vstoup' jsem vlek?
By zdeptal mne? Já mohu, co on též.
Jest větším mne? Proč, jak a co chce tím?
Já totéž mohu, tímtéž plám a vru,
chci jak on nejvyšší, proč platí on?
Co jeho sladkost mému odříkání,
co jeho úsměv ranám mojim jest?
Jsem jako On, chci tentýž podíl žití
na ženě mít, na slávy paprsku,
táž ctižádost mne rdousí, tentýž cit
po velkosti v mých ňadrech burácí,
a stále on má býti vítězem!?
On, tesařův syn, oč jsem jeho menší?
Ne, nikdy ne, to nikdy nestrpím!

Oč větším jest a proč chce větší být?
Pryč, rozvaho, teď jednat musí čin,
za tuto vásu nardy rozbitou
mně pykat budeš, synu tesařův,
vždyť byla dříve Magdalena mojí,
než obloudil's ji půvabem svých slov
a slávou svou před celým Israelem!
Já vykonám to, já to přísahám!«

Svit luny právě plným leskem svým
se nad Kidronu snesl ručeje

a viděl Jan, jenž k skále stulil se,
kdo chýlí se tam ve svém rouhání
nad vzkypělých vod chmurné zrcadlo.
Tvář bledá v rámci vlasů ryšavých,
kde zloba vřela, oči krhavé,
v lup vzpjatý sval té vlčí čelisti,
jej dobře znal, to Judas Ischariot!

Teď v jeho duši teprv zaplál den!
Teď viděl zřejmě, jaký rozdíl jest
v té ušlechtilé snaze, v které žil,
a v této vášni! Jak moh', couvnul zpět,
a zašel opět v svoji samotu,
byl silnější. V něm snaha, zloba tam.
I přemýšlel a cítil v duše hloubi,
jak blízko též byl tomu Jidáši,
však chápal jasně, oč teď lepším byl,
ač v jádru v kořenu mu příbuzný
svou celou snahou. Ježíš vítěz přec!

A klidně dal se zatknout druhý den
od chasy Heroda a vésti k soudu.
Na všecko mlčel, zabrán v dumu svou,
oč lepší Jidáše. Ba v chvíli té,
kdy křivý meč se mih' mu nad hlavou,
by chtíč svůj ukojila Salomé,
on cítil plně svoje poslání:
Byl předchůdcem — však bez závisti,
čist!

XXI.

CLAUDIA PROCULA.

I.

Jak s větví svadlé listí padá valem,
tak stíny hrnuly se v Jerusalem;
šer letní noci nad městem vlád' všady:
nad věžmi, hroby, vinicemi, sady,
nad cestami u starých cisteren.
Na hradbách mdlé jen kroky stráží zněly,
s hvězd očí padal tiše sen a sen.
Kidróna vlny jen ospale spěly
řečištěm kamenitým. V stromech tměly
se pouze strážců vinic postavy.

Noc všady, ticho a šer mlhavý.

II.

Ve oliv stínu seděl mužů tlum,
skráň v spánku nachyluje ku kmenům.
Zlá ospalost již spjala jejich víčka.
Sen jistě sladký v loktech svých je hýčká.
Dost zkusili dnes pochodu a vedra,
dnes víc než jindy ruka Mistrova
na zázraky a divy byla štědrá

*

a sotva vzplála zora nachová
až v chvíli tuto, kdy noc v svět se chýlí,
s ním kráčeli a po boku mu byli,
ať na hoře již mluvil k četným davům,
ať na jezeře proudu divým splavům
rozkázal utichnouti mocným kynem,
by po nich mohl světlým kráčet stínem,
ať v posled ještě dětskou druži vítal
a v úsměv vlídný sladkou moudrost vplítal.

III.

Dál na kameni Šimon Petr seděl,
sám nespal, hlídal Mistra svého klid.
Toť chvíle jediná, on dobře věděl,
kdy člověka Syn, jenž měl spasit lid,
můž' se svým tajně hovořiti duchem.
Ruch každý lovil Petr lačným uchem.
Před krátkou chvílí zadumán a něm
od Pána navracel se Nikodem,
tvář jeho byla jak otázka živá,
k níž všady darmo hledal odpověď:
Kde pravdy odvěké se pramen skrývá
a čím je člověk v pochyb, v bludů změť?
Šel zamyšlen, zda tak, jak přál si zvědět,
to zvěděl vše? Jak v tvář mu mohl hledět,
byl klidný — nu, má Mistr pokoj teď.

IV.

Šum kroků. Petr hlavu prudce zved'.
Jak bílý zjev před sebou ženu zhled',
ta byla velká, krásná, zřel, co slabý
mu dovoloval odlesk tichých hvězd.

— Chci k tvému Mistru!

— Nelze, ženo, rabbi
dlí na modlitbách, jak jej vytrhovat?
Co na něm chceš, co chceš mu vypravovat?
— Já důležitou nesu jemu zvěst
a musím k němu.

— Nevěřím ti, ženo,
tož aspoň rci mi stav svůj a své jméno!

— To nemohu!

— Pak nesmíš jíti dál!
— Já trpím a to Mistru tvému stačí,
on nikdy ještě neodolal pláči...

Leč tvrdošíjně Petr odpíral:
— Ne, nesmím, spát chce, neb jest znaven příliš.
— Ó pusť mne přece!

Zašuměl keř zkvětlý
a v jeho haluzích stín stanul světlý
a tichý hlas zněl: — Pojď sem, ty, jež kvílíš!
já z daleka již tichý pláč tvůj slyšel,
a zklamán nebude, kdo ke mně přišel! —

V.

Dál na ústraní, na úpatí hory,
pod střechou hustolisté sykomory
Syn člověka sed' s touto ženou cizí,
jež s bázní jen se dotkla jeho řízy,
k svým ústům nesouc její prašný lem.

On s vážnou tváří seděl tich a něm
a ona mluvila.

Ó zpověď dlouhá
to byla, láska zhrzená a touha
po dobru, něze, odpuštění, smíru.
Ta žena hledala zde v sebe víru
a povznesení. Všecko jemu řekla
a nevěděla ani, že již klekla
a líbala mu kolena i ruce.
Tak byla v svojí ponořena muce
čtouc smutné kapitoly duše svojí,
v jichž stránky posud nikdo nenahleď,
ty záchvěvy, jichž nejdřív duch se bojí,
než klesá v tůň jich nekonečných běd,
to šílenství, jež uhnízdí se v mozku,
když pozná duše, že je konec všemu,
když hledí v život další jako v trosku
a neví, ulevit jak bolu svému.

VI.

On poslouchal a netázal se »kdo jsi?«
Jen slyšel její pláč, v němž lkalo cosi
tak dojemně, tak silně, naléhavě.
I naklonil se jemně k její hlavě,
na horké skráně ruku svou jí klad'
a stále mlčel, cítila však ona,
jak z ruky jeho proudí mír a chlad,
jak zoufalství se trhá těžká clona
v té utýrané, bídné její lebce.
Pak slyšela, jak tajemný hlas šepce,
a kol se zdálo rozjasňovat šero:

— V svém utrpení neztrať víru, dcero,
zlý osud ženy od věků byl taký!
Nás otec, který vládne nad oblaky,
v své dlani drže světy jako ptáky,
chce učit, sílu čerpat z utrpení.
Jen z klínu noci vstává zory jas!
Jen trpělivost! Doufej v tento svit,
co, dcero, je, to musí, věř, tak být! —
A jí se zdálo, do kola v svit denní,
že pološer se letní noci mění
jak při hudbě ... to dozněl jeho hlas.

VII.

A dále noc ve stínu plášti spěla
a Petrovi se zdálo, jiná žena
že k městu od Mistra se navracela
tak vítězná, tak silná, povznešená ...

VIII.

Dni míjely a tiše Procula
svůj další osud nesla s odříkáním,
na lání chotě brvou nehnula,
jej nenudila výtkami neb lkáním,
lhostejnost splácela vždy smilováním.
Klid velký z oné noci v Gethsemanu
jí v duši pad' a sladkou tam vlil manu.
Střed jiný našel si teď život její,
kol něhož dnové v lehkém tanci spějí,
v němž ona pevna s mučeníků klidem
vždy tichá k choti byla, vlídná k lidem.

Víc neptala se, v jaké orgii
své dlouhé noci vladař propíjí,
vděk jaké zas ho poutá krasavice.
Tak žila klidná, neždála nic více,
vše měla ve vzpomínce noci oné
tak sladké, vlídné, dobrotivé, vonné.

IX.

Tu jednou ve snu divné věci zřela.
Jí zdálo se, že v lidstva tísni hlasné
k paláci chotě za jinými spěla,
i vešla dovnitř, trne jen a žasne.
Neznámé tváře všady dokola,
zrak, v kterém škleb a záští plápolá,
hluk, jako povyk zbouřeného moře.
Šla chodbami a náhle stála v dvoře,
zde viděla dav státi žoldáků
i prodrala se .. Hrůzo! Polo svlečen
muž s krví v tváři, slzou ve zraku
byl k sloupu na provazech divě vlečen,
teď přivázán a hned již bičován.
V tom zvedl hlavu v hustém dešti ran,
jej poznala, toť On, jenž tolik těchy
jí v pustý život sladkým slovem vlil,
jenž jako kouzlem ztišil její vzdechy!
Teď drzý barbar v milou tvář mu plil,
teď důtek šleh mu zakrvavěl čelo...
I vzkřikla divě, v srdci velkou tíž...
Zda ještě v snu či v skutečnosti již:
»Ó ukřižuj ho!« chodbami k ní znělo,
to v bolesti své ani nevěděla,
jen zaštkala, jak osyka se chvěla.

X.

V tom z lajícího a řvoucího davu
on pozvedl k ní mírnou, svatou hlavu,
již ozařoval jakýs divný svit
a zašept': Dcero, věř, tak musí být!

XI.

A v skutečnosti, co zde dlela v snění,
Syn člověka skráň v dlaně složenou
tam v Gethsemanu klečel na kamení,
noc jeho vzlyků byla ozvěnou.
Co teprv přijde, v žalné předtuše
jí zázrakem se snesło do duše.
To viděla pak, ano horší mnohem
vše utrpení za ním prožila,
než k patě kříže hlavu složila,
kde skonal všemi opuštěn i Bohem.
Však jedno zřela, co nezřeli jiní,
když slunce zhaslo a se třásla zem,
kdos v bolu tom přec skráň mu měkce stíní,
rty sprahlé vlaží sladkým úkojem:
těch soucit a těch svatá láska vřelá,
jimž jako jí on podal spásy štít,
ta síla, která z měkkých slov těch zněla
v sen její: Dcero, věř, tak musí být!
I cítila, že Kristus na svém kříži
přec nebyl sám, jak na pohled se zdálo,
snů, přání, tužeb kolem něho vlálo,
jak v měkký mrak on do nich hlavu hříží
a jistě se mu spočívá v něm sladce,
jak druhdy v klín když skláněl hlavu matce.

XII.

Je chvíle velké, čisté lásky věčná,
svým dobrodiním život i v smrt dýchá.
Tož oddaná a trpělivá, tichá
dál žila Procula až k smrti vděčná
za chvíli štěstí, jež tam v Gethsemanu
jí v rány srdce sladkou lilo manu.

XXII.

ŠIMON CYRENSKÝ.

Šimon Cyrenský.

Když k »lebek hoře« křížem zatížen
se Spasitel bral, více bolestí
než břevnem dřeva zhroucen ku zemi,
tu objevil se prostý z lidu muž
jej vida klesati pod těžkým jhem
a ochotně se nabíd', na horu
kříž dovléknouti. Vzal jej na bedra
a napjal paží athletických sval
a kráčel vedle Krista, v potu svém
že Spasitel si oddech' na chvilku.

U cesty záhybu žen Judských sbor
na průvod čekal. Jedny zvědavost
sem vedla pouhá, druhé pravý soucit
a pověst o velikém proroku.
Ty hlavy vzpínaly a zřely vstříc,
jak blížil se ten průvod truchlivý,
Šimona zřeli tvrdou tuří šíj
pod tíhou kříže chýlící se níž
a Kristův zřely svatý, světlý zjev,
jak vedle něho kráčel uvolněn.

Tu začly náhle mezi sebou spor:
»Ten Ježíš jest, jenž nese těžký kříž!«
»Ne, nikoli! Ten, jenž jde vedle tich!«
»Ten silný přec jest Ježíš!« — »Nikoli!
Ten božský mírný vedle!« — »Není« — »Ano!«
a hádka rostla.

Svatou hlavu zveď,
na jejímž vlasu slina žoldáka
se v hvězdný odlesk zvolna měnila,
teď Kristus, jakby z dumy probuzen,
Šimonu na rameno zaklepal
a pravil tiše: »Děkuji ti, dost;
sám donesu tam své již břemeno!«

A mlčky převzal od Šimona kříž
a mlčky napjal síly poslední
pod jeho tíhou, když pak na zem kles'
o kámen zraniv skráň svou velebnou,
až krve příval zbarvil ostrý štěrk,
tu slyšel jednosvorný výkřik žen:
»Ten přec je Kristus!«

— Víc již neslyšel.

XXIII.

VOLBA.

I.

Na suchém fíku Jidáš sesinal.
Duch štvaný mukou jak vlk středem skal
prch' v stíny Gehenny, kde pláč a vytí;
na stromě tělo v slunce děsný žár
jak zdraný viselo a vetchý cár,
kterého masem bílé kosti svítí.

II.

Za noci v stínech tiše plížilo
se jedenáct sem, do tmy hřížilo
se plaché oko vytřeštěné bázní.
Zvěst nelhala ... tam visí na sněti ...
puk', střeva vykydla mu ... Prokletí
jde jistě za ním dlouhých věků strázní.

III.

Jak morem byl by zasažen tak pách'.
Přeřízli provaz, mocný paží vzmach,
a tělo sjelo, hrst hnijících kostí.
Pod fíkem jáma brzy vhloubena,
tam hozen tiše ve rov bez jména,
by zmizel pro vždy v stínech minulosti

IV.

Tak zapad' jak v svém letu meteor:
a těžce zamyšlen zpět svatý sbor
v dům Marie se bral... ó smutná cesta!
Šli jako po trní, šli jako v snech,
ne modlitba, jich rtem jen třásl vzdech,
jak vina každá sama zde se trestá.

V.

Na místo svoje každý used' tich,
a dumal dál, vstal Petr, první z nich,
by otřás' všemi výmluvnosti žárem:
»Ve knihách písma psáno jest, on řek':
stůj bez lidí, pust jeho příbytek,
a jeho biskupství vem jiný darem.

VI.

Jsme pohromadě, tož jest s námi Pán!
Nuž otevřte již dvéře dokořán,
ať vstoupí sem též zástup učenníků!
Ať modlitby zní hlahol ku nebi,
nám volbu vykonat je potřebí,
nás dvanáct vždy má státi v prvním šiku

VII.

Nás dvanáct, všeho svědků očitých
od Jana křtu až v den, kdy v oblitých
paprsky mracích Pán vzat od nás vzhůru,
stát věrně vždy má v svatém nadšení,
neb svědky byli jeho vzkříšení
i jeho vystoupení do azuru.

VIII.

Z našeho kmene Ischariot kles'
v stín Šéolu. Své viny trest již snes'.
Ó bratři, obraťme se k Bohu-Duchu!
Ať s námi jest v té chvíli rozhodné,
ať za nás pozná sám a roznodne,
kdo hoden místa toho!« V hlučném ruchu

IX.

Tu skláněly se hlavy, vlny brad,
kam prvním popraškem sníh stáří pad',
až povstal Jan, jenž miláček slul Páně.
»Dva z učenníků jsou zde na výběr,
kdo koho uznáš hodnějším, jej ber,
ať sedne v dvanácti kruh odhodlaně.

X.

Zde Josef učenník, zván Barsebas,
zde Matěj; prosím, aby každý z vás
se mýlit nedal, volil z přesvědčení;
zde urna jest, zde lístky, dříve však
za srdcem k Pánu pozvedněme zrak,
ať pomoc s výše svolá naše pění!«

XI.

S Josefem Matěj na kolena kles'.
A s bratří úst se svatý choral nes',
bil o strop jizby, šleh' v mrak v žalném vzlyku,
pak vstali, lístky v urnu hozeny
a Jakubem a Janem spočteny,
však stejný počet u dvou nápadníků.

*

XII.

A třikrát voleno a třikrát zas
na oba stejně padl stejný hlas,
jak dojít k výsledku? Vstal Petr vážně.
»Kdo kazí volbu, třikrát její list
na obou stranách odevzdán byl čist?
Ó sjednoťte se, bratři, prosím snažně!

XIII.

Či užší volby slepý los má snad
být rozhodčím, to neviděl bych rád,
co kdo máš proti komu, vyslovte se!«
Kles' v křeslo své a davem zazněl ruch:
zněl zprvu bzukem vyplašených much,
rost' brzy v bouři, která hvozdem třese.

XIV.

Zelotes Simon vystoup' náhle v před,
své ruce jako ku přísaze zved'
a pravil: »Boží blesk mne stihni rázem,
však ty mne k tomu, Petře, vyzýváš!
Andělé boží, buďte moje stráž,
ať jestli lhu, se mrtvý skácím na zem!

XV.

Já z obou žádnému jsem nedal hlas,
tak vždy zmát' volbu vaši. Dlouhý čas,
snad pomluva to, stále v sluch mi bije
zvěst podivná, že Josef — schvať mne hrom,
než vyslovím to, v okamžiku tom,
prý s vlastní sestrou jako manžel žije« ...

XVI.

Kol v síni ticho. Děs hruď stáhl všem.
Zván Spravedlivý stál tu Josef něm,
pak postoupil a děl: »Nuž, soudci buďte!
Vám vzdávám na milost se, nemilost,
znám pomluvu tu, loká krev, rve kost,
však sami, bratři, prosím, teď mne suďte!

XVII.

A tobě za zlé nemám to, ví Bůh,
spíš děkuji ti, v tento svatý kruh
že's ropuchu tu přines' plnou jedu,
Pán dokáže, kdo vinen tady jest...
rád z ruky vaší každý přijmu trest,
ať souzen jsem, já Bohem při tu vedu!

XVIII.

Ó jsem-li vinen, mrzký jak dí klep,
ať o berlích jdu odtud, hluch a slep,
Bůh přec i v mraku červa prosby slyší!
Své před ním roucho rvu, na skráni pot,
on Jahvé, slyší mne, on Zabaoth,
jak jeho větry slyšíte, jak dýší!

XIX.

Trest beru každý, jejž mi určíte.« —
Odstoupil klidně. Ticho, v chvíli té
jedenáct dalo dohromady hlavy.
Jan bránil všem, leč propadl, Petra hlas
zněl jako soudcův, až se každý třás':
»Ať soudí Pán: Pij číš jedové šťávy!«

XX.

Klid v jizbě, smrti předtucha a tiš...
Hle, plnou bolehlavu nesou číš,
ji chytne Josef, jenž zván Spravedlivý,
ji nasadí k rtům... Úžas všemi chvěl,
on klidně stanul, heroicky děl:
»Nuž, velký Jahvé, objev svoje divy!

XXI.

Já piji jed a piji smrt, ví Bůh,
ať, jsem-li vinen, mlčky splatím dluh,
dluh viny své... ó vizte, klidně piji!
Ať otráví mne každý šťávy lok!
Buď ropucha, buď nabubřelý mlok,
buď stojazykou na jazyku zmijí!«

XXII.

A dopil pohár v svatém nadšení.
Kol úžas, podiv, strach a zděšení,
dlaň chytá dlaň a ruka svírá ruku...
Zda padne již?... Zda k šklebu skřiví ret?...
Kdy začne zhoubný účinkovat jed?...
Kdy svalů křeč prozradí jeho muku?...

XXIII.

Teď již se kácí... Pozor!... Nyní as!...
Leč klidný stojí Josef Barsebas,
ví dobře, proč je nazván Spravedlivý.
Čas kvačí dál, jed zůstal bez moci.
Nad jizbou hvězdy spěly k půlnoci,
a Jahvé zjevil veliké své divy.

XXIV.

Zdráv Josef stojí. Petr povstává:
»Tkáň bludů servána jest mlhavá,
nuž k nové volbě, bratři, na kolena!«
Zas urny svoje vzali Jakub, Jan,
a brzy obsah lístků spočítán,
víc nebyla již volba rozdělena.

XXV.

Neb všemi jednohlasně Matěj z všech
byl zvolen ... Sotva jizbou slyšet vzdech,
odstoupil Josef. Do pláště tvář halil ...
»Co platný Boha soud? Klep zůstal klep,
já žiji, nejsem chromý, hluch, ni slep ...
Ó trpkou číši, Pane, jsi mi nalil!«

XXIV.

SEN SV. PAVLA.

Sen svatého Pavla.

Na cestách svých tak dlouhých, dalekých,
dnes plachým hostem chmurné synagogy,
a zítra na náměstí řečníkem,
ve záři slunce hlučně vítán zde
a jinde sotva ušed kamení
svých odpůrců, kles' Pavel apoštol
na břehu moře v spánek unaven.
Psal deset listů dnes do různých obcí
a každý podle času potřeby,
tu vysvětloval, sílil ochablé,
tu těšil schvácené, tam varoval
a jinde hřímal hromem Sinaje
do spletiva všech bludů kacířských.
Tu chvíli oddechu si zasloužil.
Chtěl spáti jednou, jako člověk spí
bez snů, chtěl spáti spánkem zvířecím,
v němž nebylo by stínů, obrazů,
jejž potřebuje tělo zemdlené,
by druhého dne čilé vstalo zas
ve nové boje. Uleh' tak a spal.

Tu náhle v spánek divný slyšel hlas.
Ten slabý zprvu jako šumot vln
a silnější pak jako vichrů řev
se ucha jeho hlasně dotýkal.
Ač bránil se dne mdlobou přemožen,
přec poslouchal a slyšel tento zpěv:

Co životem kde hlučně zavíří,
jsou kacíři, jsou kacíři!
Jich bolest pouhé slovo nezléčí,
z nich ty jsi největší!

Co životem kdy bouřně zazáří,
jsou sektáři, jsou sektáři!
Jdou v davu druzi, kam je spřáhl klam,
proč ty jen kráčíš sám?

Představ si moře! Jest v něm jeden proud?
Na břehu moře ty chceš spočinout?
My vlny jsme, jež v sluch ti zavíří,
to kacíři, to kacíři!

Představ si nebe! Co tu valných hvězd!
A sám rci, v středu jich kde cesta jest?
Ty, jež ti v dráhu nejlíp zazáří,
to sektáři, to sektáři!

Ó pochop vše! Jak všecko shnilo by
ve tůni prázdně, nudy, hniloby,
jsouť života kvas, kde on zahýří,
jen sektáři a kacíři!

I vzbudil se. Dál spáti nemohl.
Zřel na moře a do hry jeho vln,
a každá vlna hlavou zdála se,
jež proti němu vzpíná hrdý škleb,
a při tom bratrem zve jej vítězně.
A tajný hlas mu v hloubi srdce děl:
»Co udělal jsi z Krista nauky?
Kam směřuješ dál?« — Sebral se a vstal
a nocí prchal jako šílený
a za ním vln zněl neúprosný hlas,
půl pláčem byl a zpola výčitkou:

»Jen kacíři, jen sektáři
ti rozvoje jsou pilíři,
jen bludy pravda zazáří.
Vše smířit chtěl bys — ty kdo usmíří?«

XXV.

JULIUS MANSVETUS.

Julius Mansvetus.

Na polích u Cremony
boj zuřil zoufalý,
ve mroucích jek a stony
trub zněly signály.
Kol mrtvol celé stohy,
kraj moře krve byl.
Ne pro vlast svou a bohy
se tenkrát Říman bil.

Zde v římské tuby duli
jen proti římským zas;
jen pro caesarův zvůli
ten supům schystán kvas.
Boj hřímal den již celý
a posud nedozněl,:
červánek zkrvavělý
na valech města mřel.

Jak mračno když se nové
v ruch bouře rozlije,
zas noví zástupové,
zas nové legie

Ize na obzoru zříti
se v místa padlých drát',
jak husté krupobití
zní v štíty mečů spád.

Tu ječí: »Vitellius!«
to heslo k šílení,
tam druhy Antonius
štve v nové vraždění.
Tam »Vespasian« křičí
dav jako blínem spit,
a římská signa tyčí
v kyn řežby v římský lid.

Kohorty v klubko těsné
se znovu splítají,
a z prachu řežby děsné
se meče kmitají.
Jsou praky v plné práci
a v šípů hojnou žeň
Mars šiky celé kácí,
msty zvedá pochodeň.

Tu v chumlu líté vřavy
jak v splavu valných vod,
kde hlava vedle hlavy,
jun mladý kmeta zbod'.
A již již naň se vrhá,
by dorazil jej hned,
šat s těla jemu trhá
a couvá — hrůzou bled.

Ne, to jej klamou oči,
to nemůž', nesmí být!
A rychle stranou skočí,
meč odhodí i štít!
Před poraněným kleká,
jej tělem podpírá,
před vojskem, jež jak řeka
kol hřmí, jej zastírá.

Jej v náručí, se tyčí
a volá k davu: »Stůj!«
Pln zoufalosti křičí:
»To otec, otec můj!«
Jej z děsné vřavy táhne,
kde slabší řežby rej,
ku mroucímu se nahne
a v tváře líbá jej.

To oko a ty tahy
a v tváři krve nach —
i volá: »Otče drahý,
já nejsem, nejsem vrah!
Ach odpusť, možno je-li,
ten meče pádný švih,
já proti nepříteli —
ne otci ruku zdvih'.

Rci sám, zda mohu za to?
To největší můj trest,
co přírodou že svato,
mnou v prach sšlapáno jest!

*

Ó zrádné sítě šalby,
rci, je to děsný sen?
Proč ku legiím Galby
tvůj syn byl přidružen?«

Stín smrti kmetu kryje
blednoucí, mroucí líc,
syn mečem hrob mu ryje,
zří stíny zřítelnic,
jej laská, hladí, líbá . . .
kmet neodvětil již,
a nad hrob syn se shýbá,
v něj noře drahou tíž.

Pláč jeho a ryk děsný
tak srdcervoucí byl,
že řežby chumáč těsný
se na mžik zastavil,
že odházeli štity
i meče, oštěpy,
že lidské vzpjaly city
se nad boj sveřepý.

A synův hlas zněl v dálku,
kde Antonius stál:
»Slyš, já proklínám válku
i meč, jenž otce sklál!
Já klnu jí, hle, dítě
poštvala na otce,
klet, kdo pad' v její sítě,
zde její ovoce!

Nač bratr proti bratu
a pro koho se rve
šílenství ve záchvatu?
Viz tady dílo své!
Syn vrahem otce svého
pro zvůli caesarů,
krev pije z vršitého
zoufalství poháru!

Ať vnuk se tady učí!« ...
Však v nové útoky
boj novou vřavou hlučí
kol obou divoký
a s otcem syna zdeptá
pod kopyt vichřicí,
co lidskost je, se neptá,
dál hřmí vše vraždící ...

XXVI.

NÁPIS RAJSKÉ BRÁNY.

»Ba není Boha, mimo Boha, opásán jenž mocí,
ba není Boha, mimo Boha, mstou jenž blýská nocí,
ba není Boha, mimo Boha, jenž jest slitování,
ba není Boha, mimo Boha, jenž jest lásky plání.«

Kde ráje ční brána,
ta věta jest psána.
Mdlý bojem a vzdorem
s duchů svých sborem
Iblis spěl výše,
vzdát chtěl se tiše.
Jak tam se stavil,
anděl mu pravil:
»Duchu zlých vznětů,
rci tuto větu,
hromem jež hřímá,
prostě a z příma.
V starém vzpláš jase
cherubem zase!«

Zmlk' anděl, čekal: — Iblis chvěl se, zbled',
však opakovat nápis ráje nedoved'.

XXVII.

ZDA SPÍ BŮH?

O tom dlouho dumal Abubekr,
velký kalif, — usnouti sám nemoh'
nad tou záhadou. S tím chodil ve dne
mezi vojska zástupy, s tím rovněž
trudil se ve odalisek sboru,
v harému svém. S tím též jednou usnul,
stál tu náhle velký Anděl před ním,
celý bílý, potopa jak světla,
pravil k němu: »Vědět chceš, zda Bůh spí,
zavolej si Lejlu a pak Fatmu,
strhni šat jim, mezi ně se postav,
chytni v každou dlaň prs každé plný,
drž jej pevně a tak hledíž usnout!«

Zmizel Anděl, učinil tak kalif,
zavolal z harému Lejlu s Fatmou,
postavil se mezi obě nahé,
každou rukou každou za prs chytil
a tak zkoušel spáti. —

Marná snaha,
tyto sladké, sněžné prsy oba
tak se chvěly v jeho mužné dlani,
prsy ne — on cítil, drží světy,

plné žití, půvabu a kouzla,
živé světy, pálící ho v dlani,
ač sníh samý. — Nelze, nelze spáti!

Druhého dne o tom opět dumal,
nepochopiv hádanky té smyslu,
až tu před ním opět stanul Anděl.

»Synu prachu,« pravil, »místo prsů
vezmi v dlaně své dvě lampy pevně
hořící a nad hlavou je vznášej
v rovnováze, při tom hleď však usnout,
dokážeš-li toho, pochopíš snad,
zdali Bůh spí.« —
Anděl opět zmizel.

Kalif poslech', zapálit dal lampy
křišťalové, v každou dlaň chyť jednu,
ruce vznesl a v nich lampy třímal.
Věru, lépe držely se prsy
nežli lampy — ale chtěl být silný,
držel pevně, pokud svaly pevny.
Ale běda, brzy klesly ruce,
lampy sjely v prach, se roztříštily,
olej rozlit... a tma černá vůkol.

V okamžiku tom stál nad ním Anděl!

»Spal jsi drže prsy dva v svých dlaních?
Spal jsi drže lampy dvě v své ruce?
A teď pověz, zda Bůh může spáti,

když jak prsy drží všecky světy,
jako lampy — Siria i Lyru,
Labuť, Kuřátka, Aldebarana,
Měsíc, Slunce i tvou bídnou Zemi.
Řekni sám si: Jestli může spáti?

XXVIII.

ČTYŘICÍTKA HARUNA AL RAŠIDA.

Čtyřicítka Haruna al Rašida.

V radě vezírů svých jednou mlčenlivý
seděl v tichém smutku Harun spravedlivý,
nepozvedl hlavu k ňadrům skloněnou.
Rada rovněž celá v zamlknutí dlela,
zbožně naslouchajíc, jak síň občas chvěla
kalifa se vzdechů žalnou ozvěnou.

V posled povstal Džafar, manžel jeho sestry,
chýle hlavu v úctě na koberec pestrý:
»Co dnes mého pána kruší zármutkem?
Říše celá kvete v přepychu a slávě,
tisíc pěvců zpívá, v bojovníků vřavě
jako v písni, ve všem tvůj plá diadem!« —

Harun opět vzdychl. — Ticha chvíle krátká.
A pak vážně pravil: »Ach, dnes čtyřicátka
padla na orloji mého života.
Rozhlížím se kolem a co kolem vidím,
za vše před Bohem i svědomím se stydím,
všecko marnost je a blud a nicota!« —

*

— »Ký blud tebe šálí?« Džafar odpovídá,
»spíš bych řekl, blud jest veškerenstva bída,
učinil's přec všecko, co můž' člověk jen,
setřel's chudým slzy, stál's, kde bědný zmíral,
žaláře jsi lotrům, zrádcům otevíral,
krmil davy chlebem, vlastní dav jim v plen.«

— »Možná, snad jest pravdou, co díš. Co se stalo,
v hloubi duše cítím, jak to všecko málo,
roků dnes mých počet hřímá: Čyřicet!
Prvních deset snění, druhých poblouzení,
třetich zápasení, čtvrtých dostoupení
cíle, jenž již v samých počátcích byl klet!«

— »Jaká hrozná duma!« tak se Džafar leká,
»rozlila se, pane, jako valná řeka
přes tvou duši velkou! Zapuď dumy ty!«
— »Nelze, švakře milý,« Harun odpovídá
bije čelem v zem: »Ó bída jest vše, bída!«
A červ dále hlodá v duši ukrytý!

— »Posledním z vás všechněch, vezíři, chci slouti.
strhnout vládce turban, do Mekky jít poutí,
opustiti zbujné síně Bagdadu,
s pouště lvy chci výti bolestí a hořem,
za své viny kát se, brodit slzí mořem,
stačí-li jen za vše v malou náhradu.

Mého žití dnové uschlých třtin jsou kytka,
bodlák na jich vrchu, moje čtyřicítka!
Ať se předstihují v hymnách básníci!

ať kol otrokyně nahé v tanci třeští,
cymbál s flétnou výská! Marno, vše mi věští:
žití dni jsou klasy k žatvě zrající!

Ba jsou víc než zralé, čekajíce stojí,
až v ně anděl smrti hodí kosu svoji,
viděl jsem jej ve snu, třikrát na mne kýv'.
Třikrát! — To tři leta, pak žeň hrozná začne,
smrt pak toho zdrtí v sanici své lačné,
kdo byl velký, skvělý, mocný, spravedliv!

A já hřešil mnoho v dobrotě své valné.
Ovšem vyjasnil jsem mnohé oko kalné,
ale tisíc jiných zasmušil jsem zas.
Velkým, skvělým byl jsem, jak jest úděl krále,
přec v tom něco chybí.« — »Co je dokonalé
pod sluncem zde, uvaž!« Džafarův zní hlas.

Zmlknul velký kalif, hruď jen drtil pěstí.
»Co je dokonalé, kde je radost, štěstí,
co mi chvály věštců, sláva ciziny?
Jako písek sutek padá lidské žití,
nelze, nelze, nelze dokonalý býti,
dokonalý jesti Allah jediný!

Pamatuj to, švakře, celá moje touha
k tomu šla, však darmo, cesta byla dlouhá,
krátká za to příliš chvilka poznání...
zítra ještě o tom povíme si více...«
Vstal a bleskem šlehly jeho zřítelnice,
žíla naběhla mu modře na skráni.

Druhého dne v šeru ve hlav sťatých změti,
mezi nimiž Džafar, jeho choť i děti,
Harun stál, on, který zván byl spravedliv.
»Allah ví to pouze, jak se cítím malým,
nelze, nelze, nelze býti dokonalým,
Džafar a rod jeho nesměl být dál živ!«

XXIX.

ALBORAK.

Alborak.

Po Chadidže luzném boku
unaven dlel Mohamed,
prorockých snů tisíc v oku,
na rtech věštby sladký med.

A jak hleděl kolem sebe,
jak se touhou skutků chvěl,
v stříbře viděl hořet nebe,
před ním anděl Gabriel.

S usmíváním tiše pravil:
»Zřím v tvé duši svár a spor,
v pochyb hlad, jenž tebe znavil,
nemáš síly nad obzor.

A přec kdo chce národ vésti,
musí znáti celý svět,
všecken trud i všecko štěstí,
v hloub, výš stejně zaletět.

Musí bleskem hřmíti věky,
meteor jak mrakem lít',
s všemi seznámit se reky,
tam dát slovo a tam cit.

Vidět vše, znát, obejímat,
knězem být i obětí,
všady plát a kvést, vším hřímat,
a ty — v ženy objetí!«

Na to prorok udivený:
»Lidský život krátká píď,
sladká náruč drahé ženy,
jinam let svůj, duchu, řiď!

Já jsem pouze kupec prostý,
prostý vůdce karavan,
ňadra ženy — moje skvosty,
její klín — mých slastí stan.

Co mi svět a co mi nebe?
Zhlédnout vše a přeletět
znamená: dát v oběť sebe
i tu hrstku lidských let.

Zde má radost, zde mé hoře,
smáčknu v hrudi ctižádost...«
»— Zapůjčím ti k letu oře!«
pravil na to božský host.

»Pohleď, před tvým stanem stojí,
blesknou hřívu stápí v mrak,
celý v stříbrné plá zbroji
vítězný oř — Alborak!

Chvíli popustím jej tobě,
proleť celou světa říš,
rájů sedm v jedné době
v celém lesku uvidíš!

Potom prorok můžeš vstáti,
ohněm ráje budeš plát,
neb vše budeš objímati,
neb vše budeš k jádru znát.

Vidíš hvězdy padající,
jichž lesk v stan tvůj prosvítá?
To jsou jiskry létající
z mého oře kopyta.

Chceš-li, sedni, vesmír zhledni
a se zvedni do nebe,
po bok Stvořiteli sedni,
já tu počkám na tebe!«

Oponu v tom stanu zvedl
a zde v skutku komoň stál
stříbrolesklý, jak jej zhledl
vesel kůň v noc zařehtal.

Prorok v paprsků sáh' hřívu
a již seděl v sedle mu,
a již letěl mořem divů,
v náruč moři hvězdnému.

Jak bod malý Mekka v hloubi,
v hloubi lidstva trud i stesk,
slyšel soudu zníti trouby,
viděl jícnů jejich lesk.

Kudy spěli, kudy hřměli,
udiven sám nevěděl,
malé zrnko svět mu celý,
myslil: sám jsem archanděl!

Ba jsem víc! Snad syn jsem boží,
prostorem jak letím sám,
světů tisíc za podnoží,
za diadem tisíc mám!

Propasti a mlhoviny
proletěl jak v okamih,
ohněm hřímal, letěl v stíny,
v meteorech jen se mih'.

Světům cizím pohled' v tváře,
křídla tep a zas byl dál,
za ním táhla pouze záře
jisker, které vichr svál.

První ráj tu. Z bronzu dvéře
rozrazil oř kopytem,
strop i stěny ve nádheře
v diamantu rozlitém.

Patriarchů viděl stíny,
Isaak tu, tam Abraham . . .
Věru, velký to svět jiný,
já však větší v duši mám!

Ráj zřel v okamihu druhý,
pozdravil v něm Mojžíše;
letěl kvítím skrze duhy
dále, stále do výše!

Myslil: V třetím uzřím Boha,
andělské jen sbory zřel,
tryskem dropa, křídlem noha
mořem stálic proletěl.

V čtvrtém na louce stál vonné,
samá záře, samý chlad,
cítil, mořem duší tone
nezrozených posavad.

Viděl svého lidu davy,
kalifů zřel dlouhý tlum,
slyšel jásot, hymny slávy
z nebes hřmící k nebesům.

Nyní stanul v ráji p á t é m:
kol kvet' samý asfodel,
ve prašníku květů zlatém
samé lidské tváře zřel.

V š e s t é m oslněn byl světlem,
odkud vřelo, nepostih',
v mraku, růží deštěm zkvětlém,
světlý stín se náhle zdvih'.

Byl to Ježíš — smál se vlídně
a děl sladce: »Synu můj,
s polibkem mým leť dál klidně,
p o s l e d n í ráj — ten je tvůj!«

A zas letěl dál a hřímal
pýřím ve vichru se nes',
všecko cítil, obejímal
jako Manu, Sokrates...

Cítil kroužit ve svém těle
celé světů soustavy,
posledních hvězd na svém čele
cítil záblesk mlhavý.

V divém srázu šlo to dolů
kolem sluncí v přeletu,
minul komet aureolu,
bleskem sjel zpět ku světu.

Myslil: Stanem. Darmo ale,
jak dřív k výši, v hloubi teď,
mhou a stíny jeli dále
v neproniklou mračen zeď.

Vzdechy, lkání, kletby, lání
zněly z hlubin zmateny,
v peklo jejich let se sklání,
kolem sirné plameny.

Zatracených trýzeň zřeli,
díže smoly hořící,
trestů tisíc uviděli
a dál spěli vichřicí.

V posled pozdravili zemi,
viděl bídu člověka,
kterak slzí ručejemi
rostla v moře odvěká.

Bojišť sta se krví tmělo
před nimi, jak žalný vzdech
lkání let jich provázelo,
mroucí ve žalářních zdech.

Viděl hlady zmírající,
cítil žízní mroucích pal,
samovrahů zoufající
myšlenky vše cítil, znal.

Viděl, jak se právo deptá,
jak jen vládne násilí,
mudřec ať si lká či reptá,
nad vším tmí se mohyly.

Viděl každý zákon boží
sevšedněti pomalu,
sotva símě padne v hloží
nebo srdcí na skálu.

Viděl tryskající pramen
posvátného nadšení,
kterak zvolna tuhne v kámen,
v řemeslo se promění.

Viděl pouta, šibenice,
koly, meče katanů,
prázdné hlavy, chlubné plíce
v moci džinů, satanů . . .

»Dosti!« křičel, kůň však pílil
z jihu střelou na sever,
zdálo se mu, sám že zšílil
touhou k světlu v tanec sfer.

Dosti! Zpátky! K hvězdné výši
skrze páru, mlhu, dým
v kraj, kde čistší větry dýší,
zem je peklem nejhorším!

Marně, dále tryskem, cvalem,
v šílenosti záchvatu,
Damašek, hle, Jerusalem,
a zas v hloubi Mekka tu!

Střemhlav sletěl dolů s oře,
starší o sto let zde stál,
v srdci cítil divné hoře,
v údech divý koně cval.

A moh' sotva věřit oku,
s hněvem anděla se ptal:
»Spal jsi po mé ženy boku,
co já světy objímal?«

»Děcko!« Gabriel mu pravil,
»víš, jak dlouho, co's hřměl v let?
Mého koně sotva znavil
spěch ten, v minutě jsi zpět

Když's na Alboraka sednul,
opouštěje tento stan,
víš-li, nežli's v let se zvednul,
na prahu že's převrh' džbán?

Pohleď, je-li džbán již prázdný,
obsah jeho nevytek',
co nes' tebe ten let srázný
miliardy mléčných řek.

Projel's říše boží slávy
a dřív zpět z té cesty jseš,
s levého než na prs pravý
ženy své se dostaneš!«

Zdiven prorok hleděl k prahu,
vskutku džbán tam překocen;
kapati zřel jeho vláhu . . .
Ženy své zřel klidný sen.

»Posle boží,« zalkal v tužbě,
»díky, sňal's mi s duše mrak!«
Anděl: »Oř můj vždy k tvé službě,
Myšlenka jest Alborak!«

XXX.

AMFORTAS.

*

Amfortas.

Nad miskou Grala bděl
a bolestí se chvěl
a čekal uzdravení
a s novou nadějí
se hroužil hlouběji
vždy v nové, v nové snění.

Budoucnost mlhavá
a rána krvavá
se jítří dál a znovu.
Leč před ním svatý Graal!
On doufal a se bál,
za minulost se kál,
nevěřil smíru slovu.

A před ním láska přec!
Svor těla úzká klec —
ji rozbit — uzdravení!
a čekal zas a zas...
Jsme všichni Amfortas
v svém zpěvu i svém chtění.

XXXI.

FRÀ DOLCINO.

Frà Dolcino.

1.

Já nový zákon vám nesu,
to zákon lásky jest!
To apoštolů je zákon,
jej hlásám u všech cest.
Dost dlouho trpěli všichni,
i žena, dítě, i muž
a pod jhem Satana lkali,
čas nastal konečně už!
Jste všichni svobodni, svoji,
kol mne jen shrňte se v ráz,
vše svaté společné všem je,
zem boží jak azuru jas,
chléb, který vydělá ruka,
jenž v tisíc láme se skyv,
a společná všem buď i žena,
největší, boží ten div!«

2.

Ó jezte! Milujte! Pijte!
Bůh ve všem se sklání k vám,
jak lidé konečně žijte!
Pryč kněžský i císařský krám!

To všecko jsou mátohy bludné
ku zmámení člověka jen,
to všecko jsou okovy trudné,
jež otráví bdění i sen.
Vám bdění buď požitek sladký,
vám sladší požitek noc,
vy páni jediní světa
a nikde tyranská moc.
Co's zasil, to sklidíš a plnou
to bratru dlaní dáš rád,
a večer nad tvojím ložem
budou v stráž andělé stát!
Já nový zákon vám nesu,
Gerardo mistr byl můj,
ten celou naplní zemi,
v ráj horská změní se sluj;
kde muž si ulehne k ženě,
kde v přípitku srazí se číš:
Ó pojďte, nový zde zákon,
kněz jeho jsem, pojďte již!«

3.

A za ním chvátali všichni,
jež tížil jařmem svým pluh,
kdo v dolech úpěli žízní,
jimž bajkou čerstvý je vzduch,
kdo v hvozdech káceli stromy,
jimž v lomech s čela tek' pot,
řád boží šli založit nový,
jímž lidský by vykoupen rod.
A rostli, a rostli, a rostli,
jak včel když rojí se úl,
lán pustý sedláka leží,

ve stáji hladov řve vůl.
A rostli, a rostli, a rostli
do set a tisíců dál
a byli ženy a muži
a Dolcino jejich byl král.

4.

A dál se valili mořem
a zaplavili kraj
a v nocech měnili láskou
zem pustou na boží ráj,
jim chléb je společný s ženou,
jim společná kypící číš,
jim azur nebeský stanem,
jim ložem v mechu je skrýš,
tak táhli italským krajem,
u všech se množili cest,
tu náhle před nimi město,
to Trento věžaté jest!

5.

Zní všecky vichřicí zvony
a ze všad hrne se dav.
»Já nový zákon vám nesu!«
zní v zástup, zní v tisíce hlav.
»Já zákon lásky vám nesu!«
V tom vojenských trubek zní jek,
je slyšet kopyta ořů,
však zástup se neulek';
je slyšet slavozpěv žalmů,
lze vidět korouhve již,
to průvod kněží a jáhnů,
v jichž čele vznáší se kříž!

Sta kaditelnic v to hourá
v jas nebe šedivý dým,
sta plane voskovic tlustých,
ten průvod hrne se k nim.
Pod baldachýnem hle, biskup v ornátě,
zlatem jenž tkán,
kraj baldachýnu a střapce
nadnáší z radnice pán,
a biskup monstranc má v ruce,
jí žehná do úhlů všech,
a zástup udiven civí
na zdích a na římsách střech.
a všecka okna jsou plna
a v zvonů bouřící hlas
teď proti sobě se octli
biskup i Dolcino v ráz.

6.

Děs v lidu povstal v té chvíli
i náhodou zvonu hlas zmlk',
tu stojí Dolcino, lev hor,
v tvář jemu biskup jak vlk.
»Tys kacíř, zanech svých bludů,
vrať v Kristovo stádo se zpět,
neb jinak strašlivou kletbu
můj na tě vychrlí ret!
Dal bullu Kliment již pátý,
hlas jeho varovný slyš!
Je zvednut na tebe krajem
u panstva, baronů kříž!
Ty budeš vyhlazen mečem a ohněm
vypálen, vřed
na těle církve jsi svaté,
v hostii Krista jsi jed!«

7.

»Já zákon lásky vám nesu,«
Dolcino sladce zveď hlas,
»jeť Kristus věčná jen láska,
ty ani mi nezkřivíš vlas.
Děl Kristus: ‚Stiženi vedrem
kdo jste, ó spějte jen sem!‘
A já dím: ‚Co třeba jest komu,
ty chléb, ty ženu si vem!‘
Neb žena je potravou duše,
jak těla je potravou chléb,
kdo tomu zákonu čelí,
je chromý a hluchý a slep.
Vy kněží pro sebe strhli
jste obé v hltounství svém;
jdi, nech mne dál jít mou cestou,
svět váš mi bludem a snem!«

8.

A biskup divě se vztyčil,
blesk z jeho oka v dav pad',
a mlčky trnuli všickni:
»Myslíš, že neznám tě snad?
Tys Tonnieli, ó brachu,
Frà Dolcino jen se zveš,
a lží jest kázání tvoje, tvůj krok i život —
vše lež!
Tvůj mistr Segarelli
pro kacířství spálen byl živ,
Tys vlče starého vlka
a zhyneš tak později, či dřív!
Ó znám tě, Dolcino, znám tě,
tvůj krok jest vina a hřích!

tys nedoukem jen církve,
kněz nebyl's a nejsi též mnich!
Tys lotr, otrapa, tulák,
v zahradě církve jsi had!
Tys, vím to, v klášteře v Parmě,
co v ruku padlo, to's kradl,
to byly příbory zlaté a mitry a knihy
— ví Bůh,
co všecko ti pod palec přišlo
— jdi, sprostý jsi dobrodruh!«

9.

Frà Dolcin slyší to, chví se,
ret hryže v odpověď,
dav trne dále, co bude.
Kdos lidu tu roztíná změť,
před biskupem stojí tu žena,
plá žárem divým jí zor,
jak boží anděl tu stojí,
jak vtělená síla a vzdor.
Vlas zlatý volně jí vlaje po ňadrech
v kmentový šat,
jak lilje bílá jest ruka
a velí zástupům stát.
A hlasně zavolá: »Kněži,
ty pravil jsi, on že kradl?
Tys cizoložil však se mnou,
jak smíš jen soudcem zde stát?«

10.

A nový úžas vznikl v davu.
Však žena zří klidně v zrak všem.
»Což, biskupe, neznáš mne více?
Já Amasie jsem!

Mne Margaritou též zovou,
zapomněl's, se mnou že's spal?
Mé dukáty za tu noc shrábl
a za hřích mi odpustky dal?
A jestli Dolcino kradl,
tys kradl ještě dřív,
tys kradl mé tělo, mou bytost,
mé krásy nebeský div;
tys kradl, biskup jsi přece!
A proto táhni jen dál!
On vzal, co bezcenné Bohu,
tys ale duši mou vzal!«

11.

Křik zástupů řeč její zhltil,
to znělo jak bouřící splav:
»Tys, biskupe, pravý zde zloděj,
Frà Dolcino budiž nám zdráv!
On nový nese nám zákon,
jímž všecko společné všem,
ty chleba, ty víno, ty lože, ty ženu si
v odměnu vem!

12.

A biskup s monstrancí prchá.
»Zdráv, Dolcino, budiž nám!
Co země, nebesa, vesmír?
To jedné lásky je chrám!«
A Dolcin k ženě se sklání,
na svoji tiskne ji hruď:
»Dík, ženo, anděle boží,
ty sestrou v Kristu mi buď!«

A zástup celičký jásá:
»Frà Dolcino buď živ!
Jeť láska lidstva jen spása,
jeť láska nebeský div!«
A Margarita v dav hází
sta mincí, dukátů roj,
Frà Dolcin hrdě pna hlavu:
»Nuž bratři, přátelé, v boj!
A městem to kypí a bouří
a zástup roste v sta hlav:
»Jen za ním, za mistrem lásky!«
Tu opustil tkadlec svůj stav,
tu stavbu opustil zedník,
své péro písař vrh' v kout,
a svět byl na chvíli rájem
bez otrockých, tísnivých pout!
»Já nový zákon vám nesu!«
to znělo z tisíců úst,
ten věčný hodokvas lidstva,
jenž každý zažene půst!
Tu pohár, tu skýva, tu žena,
buď každý dle vůle syt,
všem patří všecko i láska,
všem voda, zem, hvězdný třpyt!
A k hoře Zebellus táhnou,
to Tábor, Sion jich jest,
Dolcinu s Margaritou
cos v očích plá odleskem hvězd.

13.

To nejsou labutě bílé,
co svítí z všech Zebella stran,
blíž oko když pohlédne bdělé,
to vedle stanu je stan.

Tam lásky apoštol nový
své věrné zástupy sved,
tam náspy vztyčili vůkol
a stanů Dulcino v střed
svůj vztyčil s praporem bílým,
s Markétou žije on tam,
a celá lombardská země
i nebe lásky jest chrám.

14.

Plá tábor ve ohňů lesku,
zní šalmaj, bubnů zní třesk,
den nový nad táborem vstává,
pak hvězdný naň snáší se lesk,
tam žijí a pijí a tyjí,
jak dlouho, Bůh to ví jen,
jim den jest mrákotou pouhou
a dnem jest ve lásce sen.

15.

Však jednou v prosinci z rána,
byl blankyt jasný a čist,
sta hlasů škemrá kol stanu:
»Frà Dolcino, chcem' jíst!«
A jindy v únoru z rána,
byl blankyt chmurami skryt,
sta hlasů burácí divě:
»Frà Dolcino, chcem' pít!«

16.

To nejsou oblaky černé,
co z dáli valí se sem,
to panské vojsko jest věrné,
pod kopyty chvěje se zem.

»Ó Frà Dolcino, vzdej se!«
pod horou hlasatel dí.
»Ty padneš, ty musíš padnout!
Ó vzdej se, jitro se rdí!«
»Ó Frà Dolcino, vzdej se!«
lká zmořen ztýraný lid.
»Nemáme, co bychom jedli,
nemáme, co můžem' pít!
Mráz roste divoký náhle,
nám v stany napadal sníh,
a dole vojsko jen roste,
jsou tisíce, tisíce jich!
Ó Frà Dolcino, vzdej se!
Vlk sžírá nás, zlý to je had,
víc nemůžeme již líbat,
víc nelze objímat!«

17.

V svém slyšel zabedněn stanu
ten truchlý, žalobný hlas,
skráň tiskl k Markéty ňadrům,
leč on zněl znova a zas:
na nahý prs její bílý,
jak by se paprsk tam mih',
cos hvězdou třpytivou slétlo —
to, Bože, první byl sníh!
V ty její zvlněné kštice
teď náraz se divoký stal,
u stanu praskla to stěna
a mrazný vichr sem vál.
A z venčí kvílel ten nářek,
rost' v kletby, v úpění, jek,
Dolcinu s Margaritou
mrz' na rtech polibek.

18.

Co zbylo? Vzdal se, byl lapen,
dal s bohem poháru.
dal s bohem rozkoším lásky,
byl vlečen v Navarru.
Byl postaven před soud a souzen.
pranýřem musil stát,
a snésti, jak po údu údy
mu kleštěmi v ohni rval kat.
U brány, jež zvaná »Pia«,
když kleštěmi kat po něm sáh'
ni nemuk' po celou dobu,
jen v křeči nozdry své stáh',
pak Markétu zřel svoji,
ten lásky nebeský div,
stát nahou v plamenů roji,
pak sám byl upálen živ.
»Já nový zákon vám nesu!«
s hranice hořící děl...
Pak v osmém kruhu zbyl Pekla,
kde Dante jej uviděl.

XXXII.

HOST.

Host.

Již čtyři hodiny, co lesem jel,
a hvozd se více hloubil, více tměl.
Kol kmeny jako mocné pilíře
do výše pnuly se a do šíře
nesouce klenbu snětí složitou,
vous dlouhý měly, kůru vráscitou,
servanou větry, blesky rozrytou.
Tak nehostinno kol, mech kluzký tak,
brouk nelít' pažitem ni keřem pták
a vyhlídka kde byla do oblak,
tam zdraných mračen cáry kývaly
a s temnem stínů v temno splývaly,
kůň klopýtal a nemohl již dál.
Co dělat? Slez', jej k smrku přivázal,
po pléci pohladil a v srdci žel
se pustým hvozdem kolem rozhlížel.

Ten stále tmavší, nepropustný byl.
Kde jeho nocleh dnes? Kde cesty cíl?
Zřel jasně nyní, v lesích zabloudil.
Má vrátiti se? V jaké naději?
Líp prosekat se hodlá raději.

Měl dlouhý meč, jej vytáh' z pochvy ven
a mlázím dral se, do noh, do ramen
jej ostružina šlehala, však dál
přes klest i kámen houštinou se dral.
Tu před ním v hlubině hrad starý stál.

Jak hnízdo orlí v skálu vlepené,
ty valy, ochozy ty kamenné!
V té černé spoustě skvrna bělavá,
věž polosesutá a děravá,
červánků nad vším rudá záplava . . .

Lze přenocovat aspoň pod střechou!
Již to mu bylo velkou útěchou
a střemhlav pustil se v ten srázný důl
půl svahem smýkaje se, v leže půl.
Však vzdálenost jej značně zklamala,
ku hradu ještě cesta nemalá
se klikatila a zas zdvihala.
Až konečně stál před ním, zved' svůj roh
a ze vší síly zatroubil co moh';
smrk hlavou kýv' a tiše hnul se hloh.

Hlas rohu zachytila skalní zeď
i čekal — ale žádná odpověď
a troubil — čekal — co měl dělat teď?

Na nebi hasla rudá záplava,
noc blížila se smutná, mlhavá,
jej tížila již cesty únava.
Tož spustil roh a na zvedací most,
byl právě spuštěn, vešel — pozdní host.

V dvůr vešel. Všecko prázdné, pusté tak,
kam kročej zaměřil, kam sklonil zrak,
kol věže vran a kání černý mrak
se skřekem kroužil, mizel do oblak.
Zdi stály v tmavých kutnách břečtanu,
jenž rostl z lysých temen balvanů,
chyť zelenou se rukou pavlanu,
výš stále šplhal se až na bránu
ku římse poslední. Vše břečtan, mech
a prázdno, spousta, v střílnách, oknech, zdech,
ni kroků zvuk sem z dálky nezaleh',
ni řeči hovor . . . nikde pážete,
hrad zakletý jak v zemi zakleté,
hrad, jenž měl skoro tvářnost doupěte.

Tu vrata . . . Vešel jimi . . . Chodba zas . . .
Šer . . . Skoro tma . . . Co dělat? . . . Nikde jas,
vzal roh a troubil . . . Ticho . . . Táhlý hlas
zpět vržen v omšeném se zdivu třás',
a pod klenbou než v šeru někde zhas',
tu stín se zakmitl před ním — zmizel v ráz.

Teď opět kmitl se. S tváří příšernou
muž hrbatý stál před ním s lucernou.
»Jsem strašně znaven, hlad mám a chci spát,
zda můžete mi v hradě nocleh dát?«
Však mužík ruku ke svým ústům zdvih'
a v okamžiku jako stín se mih'
a zmizel kdesi ve tmě ve dveřích.

Stál opět sám a nevěděl, kam šláp'.
Kde se to octnul? Němý je ten chlap?

V tom pozdní host na hostitele kyn
sed' proti nim jak mezi stíny stín.
Již víno zde a tmavší nad rubín.
Co bude dále? — Náhle rudý svit
jak bludička nad močálem se kmit'
a ostrou čarou podél dveří lít',
šel rychle za ním, na vše připraven,
sám nevěda, zda pravda to, či sen.

Ve síni rozlehlé, však pusté stál.
Jí prošel . . . z krbu žeh mu v cestu plál,
v komnatu menší ústil velký sál.
Zde za stolem muž s ženou seděli
a zdivení naň němí hleděli.

»Ach, odpusťte! . . . Byl spuštěn hradní most
a já jsem vešel« . . .

— ‚Bůh je v domě host,
po letech hosta máme, věru div!'
Muž krátce děl a hlavou k tomu kýv'.
Byl padesátník asi, černých kštic
mu chumáč vroubil ovětralou líc,
háv druhdy skvostný místy děravý
i krzno s kroužkovými rukávy,
pěst pádná, hotova vždy k útoku
a lesklý tesák nesl po boku.
O něco mladší žena ztepilá,
tvář výrazná, kdys jistě spanilá
si slední zbytky krásy chránila
pod otřelými řízy vlnami.
Jen plaše zvedla zrak a dumami
jak jatá upjala jej ve svůj klín.

V tom pozdní host na hostitele kyn,
sed proti nim, jak mezi stíny stín —
již víno zde a tmavší nad rubín!

A za vínem již tady zvěřina!
A neminula ani vteřina,
týž sluha němý zase před ním stál
a prázdný pohár jemu dolíval.
Host, znaven cestou středem hvozdů, skal,
na panstvo hradu dál se nedíval,
jed' podle chuti, podle chuti pil,
to hlavní zatím, pod střechou že byl.

Též hostitelé oba mlčeli.
Jen občas kradmo na se hleděli.
Tak nikdo k řeči neměl se a něm
zrak v talíř upíral anebo v zem,
a nevolno a teskno bylo všem.

Však víno brzy jazyk rozváže,
a jelikož se nikdo netáže
host začal sám: »Já zbloudil.« — Ticho zas...
Host odkašlal a mlčel. Dlouhý čas
tak seděli. Zněl z věže sýčka hlas

»Tak sami žijete zde?« Host se ptal.
‚Tak sami,' muž děl. »V středu lesů, skal
je dobře vám zde?« — ‚Sami jsme si dost,
po letech třicíti jste první host' ...

»Ach, třicet let! A sami! — Sluha váš?«
‚Náš přítel jediný a naše stráž,
by nemoh' zradit nás tu klevety,

já vyříz' jemu jazyk před lety,
jak moh' jste pozorovat, on jest němý,'
a divně zašklebil se patře v zem.

A dlouhé ticho zas. Nevolno všem.
A dlouhé ticho zas. Host dále pil,
ve vousu šedém bílou dlaní ryl,
v tvář paní zahleděl se, brvou trh',
a badavý pak pohled kolem vrh'
a mlčel zas, jen točil dlouhý knír.
Pod kružbu síně vrazil netopýr,
a dole v hvozdu šumu skuhral výr.

»Tak sami spolu?« Děl zas po chvíli.
»Tak sami jako v stínech mohyly?« —
— ‚My stačíme si' — krátká odpověď
řeč další přetla. — Co jen počít teď?

»Jsem rytíř uherský,« host tiše děl
a jeho hlas se při tom divně chvěl,
»jak mládí jest, já vyjel do světa
za květem dobrodružství. Prokletá
to vidina, pro dnešek dost jí mám,
chtěl zpět bych domů oklamán a sám,
však nevím, kde jsem, nevím, kudy kam.«

A ticho zas. Muž pohléd' na ženu,
jak v tazích jejích slabou ozvěnu
by hledal jejích citů, myšlének,
jak neposlouchal by, co host zde řek',
ji objal těsně. Socha z mramoru
ta zdála se být k hosta hovoru,
myšlének vlastním tuhém ve sporu
jen k choti tulila se blíž a víc.

Však tento mlčel. Neřekla též nic.
A opět němý sluha se tu mih',
a plný korbel nad poháry zdvih',
hvozd okny k tomu z hluboka si vzdych'

»Tak třicet let zde spolu, sami jen,
host začal zase, dojat, udiven.
— ‚A zmizely nám, věřte, jako sen'. —

Jen havěť ptačí bila do oken.

Host ve poháru opět svlažil ret.
»A vědět nechcete, co dělá svět?
Vám nenapadne ani po letech
se zeptat, jaký světa kolem běh?«
— ‚My svět jsme sobě, to nám dostací,
vše druhé k zlosti jest neb ku pláči.
o ostatním je mlčet — nejradši!'

— »Vás žádná, žádná, netkla by se zvěst?«
Host oko přimhouřil, v němž spala lest, —
Tu vstala paní: »Jedna přec!

— Ta jest?
›Zda císař Jindřich mrtev či živ jest?‹

A ticho zas. Host v číši smočil knír,
pak pravil klidně: »Toho věčný mír
již objal před lety!«

— Však nedořek',
on tváře hostitelky tak se lek',
v ní uzřel divý žeh a pekla vztek

I skočila, kol šíje chotě v mžik
se vrhla štkajíc! »Mrtev! Nebi dík!«
až hrůzou chvěl se sluha — trpaslík . . .

»On tedy mrtev! Andělský to hlas!
Ó cizí hoste, sám Bůh poslal vás!«
Hled na ni úkosem, se napil zas.
»Ba Bůh mne poslal!« odvětil jí v ráz.
To nezřeli, jak jemu se vous třás'
a slza skanula v číš nad topas!

»Jak divně ta zvěst na vás působí!«
děl chladně, na oko; »však za hroby
tak sahá účast' proň — je mrtev již,
nad jeho kostmi kovový ční kříž! —

— »On mrtev, mrtev, Aldenburku, slyš!«

»Ba mrtev dávno,« pravil klidně host.
»Však dovolíte, unaven jsem dost.«
A prudce vstal a k hostiteli vztáh'
dlaň vlídně k rozchodu, však v tváři nach
mu divý hořel. Jedno slovo jen,
má říci je? Lze strhnout i ten sen?
A musí říci je, s ním musí ven!
»Zde třicet let jste žili den co den,
což kdyby dnes k vám přišel Jindřich sám
zda jako já by milý host byl vám?«

»Ten — milý host?« — Ve tváři vášně žeh
a oko plamen tigří. — »Sotva leh'
by u nás, hosti, třeba císař, král,
do rána z lože víc by nepovstal!

Však marné řeči, mrtvý jest, jste prál,
teď teprv začnem žít!« — A pustý sál
se drsným smíchem ženy rozléhal.
Muž tisk' ji k srdci, jak ona se smál.

»Nuž dobrou noc!« děl host, »za důvěrnou
vám chvíli děkuju!« — Tu s lucernou
stál němý sluha s tváří přísernou.

Jej odved' v jizbu. Host však neuleh'.
Sed k stolu — pozoroval, v starých zdech
zda hne se cos . . . v svých ňadrech tajil vzdech'
rval bradu si a trhal šedý vlas,
a stále slyšel pouze její hlas,
své dcery hlas, jak ledově to prál:
»Do rána z lože ten by nepovstal!«

Noc minula a bleskl jitra jas.
Host jako přišel, tiše zmizel zas.
K nim vrátit se? Hrad ztéci? Jaký blud,
vždyť v tváři nesl smrt a žal a stud.
Víc zvěděl, souzen dcerou, cizí host,
za třicet roků smutku pro ni! — Dost
moh' na tom míti a měl pro věčnost!

XXXIII

PRSTEN.

Prsten.

Než do boje se bral,
své milé prsten vzal,
jej navlík' na prst sobě
a děl: »Co bude dál,
já nevím, kdybych ale pad',
a umříti měl v bitvě snad,
on přijde zpátky k tobě!«

A zmizel za lesy . . .
Dálnými nebesy
žeh komety šleh' v zlobě.
Ji všecko poděsí;
ví pouze, kdyby v bitvě pad'
on, který měl ji tolik rád,
že děl: »On přijde k tobě!«

A minul rok a rok . . .
Den každý dlouhý krok
a chřadla, vadla v mdlobě . . .
Ach, s věže jeden skok!
Však řekl: »Kdybych v boji pad',
ten prsten v chvíli, co bych schlad',
ten navrátí se k tobě!«

*

Zní hradem fanfara!
Jí srdce zahárá!
Ach, již se tisknou k sobě!
Do lásky, do jara!
K večeři před ní páva kladʼ,
říz' — prsten blysk' a v klín jí padʼ —
»Hleďʼ, vrátil se přec k tobě!«

XXXIV.

TAJEMSTVÍ VELKÉHO PÁTKU.

Tajemství velkého pátku.

Dnu zlatému princ Odo otevřel
zrak zkalený, před sebou otce zřel,
stál v dlouhé, bílé říze jako sníh,
bez meče, šedivý vlas v prstencích
tvář bledou jímal a jak v bílý dým
na hrudi splýval s vlasem šedivým.
Jen mlčky, vážně kynul synovi,
ten hbitě povstal v rozkaz hotový,
za otcem kráčel, ten jej chodbou ved'.
až posud brvy, hlasu nepozved'.
I prošli hrad, vše síně, zbrojnice,
vše pokladny, kde šperků směsice
a skvostů spousta, zbraní, nářadí
se vrší na věže a hromadí,
kde plane kov a tmí se aksamit
a v kožích zvěře mnohý meč a štít.
Pak chodba zas, kde stínů šer a chlad
a v rámcích černých pouze předků řad.
Šli jídelnou a zas tu sál a sál
se otvíral a každý v slunci plál,
ten fantastických barev nádherou,
ten směsí příborů plál veškerou,
ten řadou velkých rohů buvolích
na trojnožích a kůžích sobolích,
ten směsí pohárů a šachovnic,
ten kůží tigrů, medvědů a lvic,

ten stropu zlatem, stříbrem zrcadel,
ten baldachýnem purpurným se skvěl,
kol něhož tři sta křesel do kola,
v jichž středu trůn jak slunce plápolá!
Po stěnách sálu visí pestrá zbroj
a přílby s chocholy a lesklý kroj,
a štítů kruh s barvami znaků všech,
s růžemi vzadu v temných čalounech.
Pak sešli po schodišti z mramoru
přes galerii dolů do dvoru
a nahlédli jen plaše v špižírny
a zásobárny, psince, konírny
a v stáje, jizby čeledě, kde v sen
dlel pohroužený žoldák nejeden,
před sebou kostek hru a vína číš . . .
Po schodech tisíci pak lezli výš,
až na cimbuří rozhlédli se v kraj.
Před nimi v dálku otvíral se ráj,
pod valy tměl se skály tes a bok,
jejž valné řeky jímal stříbrotok,
jak v mlhu vdechnut byl most zvedací:
od něho do kraje se obrací
šik topolů, jenž bílé cesty lem,
a louka, louka, louka kraj až sem.
Dál pestré lány polí zas a zas,
kde zlatem zralý plál a chvěl se klas,
les na obzoru posupně se tměl,
jak smavý luh by v čele vrásku měl,
vzduch jako zlato třás' se nad vodou
nad lukami a dýchal lahodou.
Zde stanuli, zde jejich cesty cíl.
Kmet jitra dech zde plným douškem pil,
syn za ním chůzí znaven po schodech
si, patře v dálku, z hloubi ňader vzdech',

a mlčky oba v slunce zákmitu
jak sochy bez pohnutí stáli tu,
jak vedle zimy jaro, zřeli v dál.
Po dlouhé chvíli pravil stařec, král:

»To vše jest naše, co zde vidíš kol,
a přec můj život, hochu, jeden bol!
Otráven celý jako snětí klas
vždy nad hrobem stál všeho a se třás'.
Tak předčasně můj zbělel vous i vlas
Proč? ptát se budeš. Běda, upadlo
v mé duše druhdy jasné zrcadlo
zde všeobecně platné říkadlo:
Já narodil se — hrůza, hrůza, děs! —
na velký pátek a to, hochu, věz,
již v sobě nese kletby zárodek,
jež věší na paty se celý věk.
Kdo narodí se, hochu, v tento den,
jest divným darem božím obdařen,
že, kam se hne kde stane, prodlí mžik,
zří, na tom místě kdo byl zavražděn
ať před lety, ať třeba před chvílí.
To jedno, v tom se jistě nemýlí,
zří všady děsné vraždy oběti,
a věř, nevyjdou z jeho paměti
a v stopách jejich krátí prokletí.
Tak bylo se mnou. Často mladý hoch,
na místě, kde si jiný hráti moh',
já v středu druhů náhle němý stál
a v souzvuk druhých zajásat se bál.
Proč? Mrtvolu jsem vždycky viděl kdes:
v kout hleděl jsem, tak větří prý i pes...
To rostlo se mnou, táhlo mými sny
a mládí sladké kalilo mi dny.

Však přišlo hůř v mé noci svatební,
ten výkřik posavad v mé duši zní,
já k loži zpitý ženu svoji táh'
a zřel — jak na něm v krvi leží vrah,
kýs praděd můj! — zrak ve sloupu a v tmách
Já ženu odstrčil jak šílenec . . .
Kam hnul jsem se, stál všady kostlivec . .
Můj otec zemřel, králem já se stal,
plál v lesku světel, ve purpuru sál,
kol baronů a pánů valný sněm
a spanilých žen luzný diadem.
Ve zvuku trub a kotlů víření
a v davů zpilých bouřném nadšení
já kráčel k trůnu v této oslavě
ve své ruce žezlo, vínek na hlavě.
V tom jak jsem k trůnu o tři stupně stoup',
zřel v davy jásající v před i v hloub,
a k trůnu zas — můj zrak se stočil v sloup.
Na křesle dědů, kam jsem sednout chtěl',
já opět mrtvolu jsem uviděl,
v cár purpurný se halila a krev
jí tekla z ňader. Hruza do všech cev
mně rozlila se na ten děsný zjev!
Já zavrávoral, tak mne schvátil děs
a před trůnem jsem bez vědomí kles' . . .
A tak to šlo mým celým žitím dál,
kde prodlel jsem, kde modlil se a stál,
já mrtvolu zřel, třeba před lety
již klesla tam . . . Ten osud prokletý
šel za mnou vždy, já vzal jej za podíl,
že v pátek Velký jsem se narodil . . .

V ples panstva, lidu já byl beze slov.
Já bál se v otců vlastních vstoupit krov,

neb kam jsem patřil všady do kola,
vždy ležela tam, stála — mrtvola!
V jich loži spát, na křesle sedět jich,
já všady viděl Kainův děsný hřích,
jen vraždu všady, jež tu spáchána...
Já na modlitbách bděl jsem do rána,
já potil se, já k nebi ruce zved',
já záhy sešedivěl, sestár', zbled',
ba šílencem já stal se naposled!

V uhlíře chatrč, dole v podlesí,
již vroubí dálný hvozd jen s nebesy,
já zaved' choť a snil — ó marný klam! —
že aspoň čirá nevinnost je tam.
Na slámě sotva došků plísní kryt
já v ženy objetí chtěl šťastný být,
by v komnatách mne panské nádhery
mých předků nestrašily příšery.
Však marně — i zde v stínu kdosi dlel
a lidskou tvář a podobu on měl,
já kročil blíž — ó Bože, co jsem zřel!
Zde rovněž kdos' byl zabit před lety!
Vztek lomcoval mnou. Proč mám prokletý
já pouze být? Já ženu v lože strh',
ji objal a jak zvíře v lesy prch'...

Mé nové muky začly později...
Tlum nových zatím povstal nadějí
však bázeň za nimi a hrůza zas,
zda nezrodíš se v osudný ten čas.
Já s hrůzou vítal každého dne zář
i jeho skon, chtěl klamat kalendář

chtěl otupiti předtuchu a cit,
neb velký pátek právě den měl být,
kdy, hochu můj, jsi měl se narodit!
To dědictví ti nechat, jehož jhem
jsem léta hynul, děsným bylo snem,
čas, Boha oklamati myslil jsem!
Vše marno. Svatý týden začal již...
Choť churavěla, rostla moje tíž,
muk mojich vřela vrchovatá číš!

Muk nejhorších jsem prošel plameny...
Tak šťastně minul čtvrtek zelený,
tu velký pátek v chmuře mraků vzplál,
nad choré ženy ložem já jsem stál
a chvěl se, třtina, potácel a bál.
Ó strašná kletbo mojí rodiny!
Jak hlemýždi se táhly hodiny,
z nich každá mohla neštěstí tvé nést
a novou muku do mých pustých cest,
a nikde, nikde, nikde spásy zvěst!
Jak prošlo poledne, již nevím dnes,
já šílil, hodin rachot byl mi ples,
neb každé spěch jen záchranu tvou nes'.
A jak se každá nachýlila v pád,
já nadějí vzplál a zas hrůzou pad'.
Svou dýku pozvedl jsem tisíckrát,
bych ženě v hruď jí vlnící se vbod'
a raději zahubil svůj celý rod,
však vždy mne starý lékař zadržel,
jenž v hrozné noci tenkrát se mnou bděl.
K orloji dědů upíral jsem zrak,
v své duši peklo, na svém čele mrak...
V tom dvanácté zvuk v kraj se rozhlučel.

Vzlyk ženy — chrapot — zápas zoufalý,
tma padla na mne... Zámkem do dáli
se neslo dvanáct ran... ó v sluch mi zní
jak moje vlastní hudba pohřební,
já k zemi kles' bez vlády, moci, sil,
a v tom jsi, hochu můj, se narodil...

Zda prchla chvíle hrůzyplná již,
zda její lem jsem zachytil — ó tíž!
můj život ona deptá do dneška
ó divý hlod a výtka přetěžká!
Zda staré kletby, starý neseš svor,
zda volný jsi a mátoh prostý tvor,
to vědět chtěl bych... blízký smrti dnes
tě vedu sem, zřím klidně do nebes,
na klasů lány, na mlčící les,
a ptám se tě v své duši strach a děs:
Zřel's, — dvacet roků stár jsi právě teď
a prosím pravdu, dej mi odpověď!
Zřel's, kam jsi vkročil dítě, hoch a jun,
v hrách, na kolbách, ve zvuku bubnů, strun
kdy mrtvolu na místě, kam jsi vstoup'?«

Princ Odo patřil v kraj a s věže v hloub
pak zdiven k otci obrátil svůj zrak
a pravil klidně: »Nehleď do oblak
hleď, otče, na mne!«

Stařec oněměl,
jak osyka se na svém těle chvěl.

»Co vidíš otče? — Mladý jsem a zdráv!
Či něco vidíš? — Na louce tam brav
se klidně pase, šumí tiše háj,
a pastýř stádu hraje na šalmaj,
nad námi skřivan jásá, něha, klid
se nesou vzduchem. radostí jenž syt,
věř, drahý otče, rozkoší jest žít!
Rci, vidíš něco v světa okolu,
rci, vidíš rovněž tady mrtvolu?
Zde ráj a klid« ...

— »Ne, zřím ji v hloubi tam,
kam ženu nevěrnou jsem vstříc vrh' tmám!«

Princ Odo s věže navrátil se sám.

XXXV.

SLINA.

(LEGENDA Z TALMUDU.)

Slina.

I.

U rabbiho nohou tři hodiny dlela,
jak med, jako hudba jeho slova zněla.
Poslouchala stále, nevěděla ani,
že se večer s tmavou perutí již sklání,
že muž netrpěliv na večeři čeká,
tříská vraty, laje, bouří a se vzteká.
Za to více v duši divila se tomu,
konečně když přišla opozděná domů.
»Táhni ku rabbimu!« křičel v zlosti divé,
»ale domů chceš-li, nesmíš přijít dříve,
pokud bysi tomu žen a mužů svůdci,
mého domácího klidu zlému škůdci,
třikrát nenaplila mezi drzé oči!«

Vstala, závoj vzala a již z domu kročí.

II.

Co má dělat nyní? Ani nevěděla,
ve dne v noci blíže synagogy dlela,
na prahu tam stála, práh se přejít bála,
bála se a svého srdce jen se ptala.

A když v synagogu hrnuly se davy,
vklouzla mezi husté, kučeravé hlavy.
Naslouchala mistru, opojení pila,
ví, že tomu nikdy v tvář by nenaplila.
Jaká vroucnost zbožná, jaká smírná něha
z těchto očí kmeta divuplně šlehá!
Kterak do těch vrásek plných hlubých stínů
metnout nečistou má úst svých kalnou slinu?
Kterak tyto oči, andělé z nichž kynou,
tyto svaté oči potřísnit má slinou?
Ale domů nesmí, pokud nenaplije:
a tak skoro stále na ulici žije,
u chudiny stolu sousto sebere si,
na rabbiho čeká v koutku ulic kdesi,
chví se celým tělem zříc ty pejsy šedé . . .
Jehovo! V tvář toho naplít nedovede!

III.

Rabbi delší dobu všim' si již té ženy,
všiml si i každé v jejím zjevu změny,
v sedraném jak šatě jako stín se plouží,
v zimnici jak oko stále v jeho hrouží,
první v synagoze, poslední z ní kráčí
a se často chvěje v křečovitém pláči.
Co jen chce ta žena? Co ji hněte, trudí?
Jistě tajemství as nosí jakés v hrudi,
spánky její žloutnou, líčko tratí krásu,
oči vysýchají, šedne eben vlasů,
Třikrát se jí zeptal láskyplně, vlídně,
třikrát zavrtěla hlavou v odvet klidně,
vyšla ven, dnů pár ji neuviděl více
a když přišla, měla ještě bledší líce.

IV.

Z pusté krčmy hlomoz, div že strop jí stačí,
rabbi Meïr v dumě kolem krčmy kráčí,
oko spíná k zemi, problem vře mu v duchu,
nevšímá si v krčmě povyku ni ruchu.
V tom tam jakýs pijan druhým vypravuje
a se s číší v pěsti drze vychlubuje,
jak svou ženu zkrotil a jak se jí zbavil.
Meïr se vytrh' z dumy, kroky svoje stavil,
z úst jejího muže vyslechl to všecko
a nad ženou v plášť svůj zaplakal jak děcko.

V.

Bylo po kázání; šer již venku vzrůstal,
rabbi Meïr sám s ženou v modlitebně zůstal,
zastavil ji náhle, pryč když jíti chtěla,
kterak byla bledá, jak se celá chvěla!
»Prosbu dnes mám k tobě, neduh zlý mne mučí,
prostředek znám jeden, kabbala jej učí,
kdybys chtěla třikrát napliti mi v oči,
mine prudký zánět, jak je slina smočí,
mine prudký zánět, žíravý a velký,
musí však být slina z retů trpitelky.
A ty trpíš příliš a jsi dítě skromné,
učiň mi to k vůli, udělej to pro mne!«
Schýlil se k ní tiše, nastavil jí tváři,
z které odevzdanost i pokora září,
schýlil se k ní sladce, nastavil jí oči:

»Prosím, zornice mé ať tvá slina smočí!«
Třikrát vzepjala se, třikrát klesla zpátky,
ó jak plivnouti má v obličej ten sladký!

Třikrát nazvedla se vůlí svojí celou
blížíc k jeho šedé svoji hlavu ztmělou.
Třikrát couvla zase: »Nikdy, nikdy, pane!
»Udělej to, ženo, ať se div ten stane,
slina trpitelky bude jak dech růží,
ty se vrátíš klidně domů k svému muži!«
»Ty víš?« — divě vzkřikla . . . skráň mu uchopila,
však v tom její slinu jeho ústa vpila,
slzy jejich stekly, kterak se k ní shýbal,
zdali ucítila, jak ji v čelo líbal?

XXXVI.

ROMANCE

O BRADATÉM KRÁLI VÁCLAVU

A O SLIČNÉ

LAZEBNICI ZUZANĚ.

Romance o bradatém králi Václavu a sličné lazebnici Zuzaně.

Aj, počestní vy rychtáři,
konšelé pražských měst!
Jste bedliví mi ohaři,
nuž rcete, král kde jest?
Do Špinky krále vsaditi
přec nejde jenom tak,
král přec je král, v svůj vous se smál,
vám pěkně vytřel zrak.
On rytíř bez bázně
si zašel do lázně
a co se stalo pak?

Ó nebyla to princezna,
nižádná z vašich dcer,
však sladká byla, líbezná!
Zněl Prahou svatvečer,
zněl s věží sta, co král se myl,
na Zuzanku si kýv';
král přec je král, v svůj vous se smál
a věru stal se div.
›Umíš ty veslovat?‹
— ‚Umím jen milovat!'
›Že neznal jsem tě dřív!‹

Aj, počestní vy konšelé!
Na druhém břehu stráž!
Do vln se hrouží vesele
junácká silná páž.
‚Co vezeš?‘ — žoldák zahouká.
„To, prosím, obilí!«
‚To není klam, jsou mlýny tam!‘
se k druhům nachýlí.
‚Jen pusť loď dál,
koupá se král,
nás nic tu nezmýlí!‘

Co pytle pěkně skládali,
král uzřel prázdnou loď,
na Zuzanku kýv povzdálí
a šeptl: »Rychle pojď!
Na druhou stranu převez mne,
jsi pražské dítě přec!«
Tak pravil král, v svůj vous se smál . . .
»Mně úzká Špinky klec!
Umíš přec veslovat?«
— ‚Umím jen milovat.‘ —
Štíp' v tvář ji, pleskl v plec.

Hoch přívozník ve lodi stál,
usmál se, kynul jim,
nah ke dnu lodě lehl král.
Zuzanka lehla s ním.
A pluli pěkně Vltavou
dlaň v dlani, v zraku zrak,
král přec je král, líbal, se smál:
»Však já vám vytru zrak!«

Přívozník, co jen moh',
vrh' na ně pytlů stoh —
létli jak nebem mrak.

Aj, počestní vy konšelé,
na druhém břehu stráž!
Do vln se hrouží vesele
junácká, silná páž.
‚Co vezeš?' žoldák zahouká,
‚chci zříti, co je to?!'
»Ach na mou čest, to mouka jest,
je, prosím, semleto!«
‚Jen loď pusť dál, koupá se král,
jsme dobré řešeto!' —

Co chytli jste, co pustili,
vy moudří konšelé!
On nahý, ona v košili,
dál šlo to vesele...
Přes Chuchel šli na Nový hrad,
tma byla, nebi dík!
Král přec je král, v svůj vous se smál,
kdes v keři pták jen tik'...
Již buší na bránu,
ta v dvornou ochranu
se otevřela v mžik.

Stem světel Nový hrad tu vzplál
jak velká pochodeň,
se Zuzankou tam kvasil král,
ó, polibků těch žeň!

Do Špinky krále vsaditi
přec nejde jenom tak,
král přec je král, v svůj vous se smál,
konšelům vytřel zrak.
Ó pražská luzo!
Ó moje Zuzo!
Čert vem, co bude pak!

XXXVII

ŽIŽKA PŘED PRAHOU.

Žižka před Prahou.

Boj v srdci slepce na Špitálském poli!

On brody krve hřímal přes mrtvoly,
o jeho srdce teď se děsně rvaly
hněv posvátný a láska k staré matce
a jeho srdce v této spurné hádce
se chvělo jak pták v dlani hocha malý.
Na jedné straně zrada! — On ji ztrestá!
Na druhé minulosti slavný hlas,
o budoucnost rvou zrádného se města!
A Žižka v duchu vidí Prahu —

Jas
oblévá věže, chrámy, hradby, domy
a úsměv bledou tvář mu přeletí,
však z druhé strany duní války hromy,
řev polnic, kterým hřímá v zápětí
tep palcátů a jež vše pochová
a zdrtí, těžká hradba vozová,
a litou směsí touto zpívající
dav jásá: »Kdo jste boží bojovníci!“

Co v dumách takto slepce bloudil duch,
slyš zvon a v zápětí mu divný ruch!
To zvonění se tichým vzduchem nese
a Žižka naslouchá a v oku jeho
se něco jak svit žití, slza třese,
i obrátí se na průvodce svého
a rtem, který se vnitřním bojem chvěje,
se táže: »Rci, co vidíš, co se děje?«

Tu strážce věrný, jenž noc vůdce hlídá,
dojatým hlasem tiše odpovídá:

»Zřím dlouhý průvod, spěje z brány města,
sem k táboru se točí jeho cesta.

Jdou děti napřed, malé děti smavé,
tká kvítí jejich vlasy kučeravé.

A v rukách nesou ratolesti svěží
a úsměv bázní kryt jim na rtech leží.

Za nimi jako bílé holubice
jdou dívky, studu nach jim barví líce.

Za těmi žen a mužů vidím davy,
tu chochol splývá a tam závoj s hlavy.

Za nimi konšely zřím, radní pány,
jak za stopami spějí Rokycany.

Jdou s hlavou schýlenou, jdou bosí mnozí.
Hle, již je naše přivítaly vozy!

To celé město, Žižko, k nám se stáčí
a ženy, děti, muži, všecko v pláči.

Hle, muži kloní se a ženy klečí,
teď zvony stichly v Rokycany řeči!«

Co mluvil, Žižka dávno probojoval,
když mluvil, hněvu svému pouta skoval,
tož pouta vůle svojí neodvratné.
Boj dobojován! V hrudi reka statné
vlast volala a poslech' její syn
a slepé oko, celé v slzné vláze,
děl, rukou máchna tam, kde zářil Týn:
»Nuž dobře, jděte! Odpuštěno Praze!«

XXXVIII.

VERITAS OMNIA VINCIT.

M. A. ŠIMÁČKOVI.

Veritas omnia vincit.

(1432.)

V starém Norimberku střechy, arkýře
oživnuly náhle, mosty, pilíře,
lid se hrnul se všech stran,
do městských se hrnul bran,
uvítati zatvrzelé české kacíře.

Jaké kde jen okno, hlava na hlavě,
přihlíželo vše k té divné výpravě,
měšťák, babka stařičká,
svěží dívčí tvářička
vedle vousu žoldákova ve kštic záplavě.

Věžník na dřevěném brány ochoze
zadul v roh, vše ztichlo náhle v hlomoze.
»Jedou!« znělo, šepot a ruch,
od sluchu se neslo v sluch.
»Hleďte, kdo to stojí vzpřímen prvním na voze?«

»Jako hora stojí s hlavou odkrytou,
vážné tváře s dlouhou bradou vlnitou,
rek půl a půl bakalář,
svatým ohněm plane tvář,
bez meče, zjev jeho pouhý jest mu záštitou!«

*

Za ním druzí muži, spousta brad a kštic,
osmahlá tu mnohá nad pergamen líc,
paže, plece svalnaté,
ty lví hlavy kosmaté
ošlehány dýmem ohňů, sdrány od vichřic!

To jsou tedy oni, čeští kacíři!
Před těmi svět chví se, kam jen zamíří!
Před těmi se v útěk dal
s vojskem legát kardinál,
jako do svadlých když hvozdů vichr zahýří!

K Basileji táhnou v svatých otců sněm
ti, již prošli řeží, bitev plamenem!
V míru spějí, nehrozí
ti, jichž druhdy pod vozy
k Dunaji až od Vltavy třásala se zem!

Na praporech září orlice, tam lev!
Z vousatých rtů vážný, dumný splývá zpěv!
Cizí jest jen jeho řeč,
ale v každé notě meč
Němcům do srdce se vrývá, bouří jejich hněv.

V středu vážných kněží, zástav ve stínu
jeden knihu velkou drží na klínu,
jak by četl v bitev dým
»Mene, Tekel, Ufarsim«
v zkaženého, prokletého světa ruinu!

Ticho v davech dusné, v mnohém oku žeh.
»To ti kacíři jsou, arcivrazi z Čech!«
Mnohá matka na syna
zbitého kdes vzpomíná
v černých lesích u Domažlic neb kdes
v plamenech!

Projeli již branou, každý ztlumen hlas.
Matěj Louda z Chlumčan rozvinul tu v ráz
velký prapor k nebi výš,
na něm Kristův svatý kříž,
kalich s hostií a kolem nápis: Veritas!...

Jak dul vichr v prapor, jak by v knize list
obracel se dále, každý mohl číst:
»vincit omnia!« Tak vál
hrdě větrem, jak by smál
v tvář se všem, jak v něm by rouhal sám se
Antikrist!

Klidný posud Němčík s úžasem to čet',
zatínal pěst brzy, v lání křivil ret.
»Jaká je to odvaha!
Pravda že vše přemáhá?
V Basileji teprv o tom přesvědčíte svět!«

Prapor hlásá: »My svět přesvědčili již!
S hostií ten kalich i ten Kristův kříž!
»Omnia«, dí jeho hlas
němý, »vincit veritas!«
Nejen starý Norimberku, světe, teď to slyš!«

Ale v lidu náhle divé jítření,
k meči, ku oštěpu sahat nelení,
ba již se střech, arkýřů,
z ulic, rohů, vikýřů
nejedna páž napíná se, v pěsti kamení!

Zachmuřil tu náhle Prokop bledou líc,
v souhlas jemu kynul Tluksa z Buřenic.
Šeptem pravil: »Matěji,
stoč ten prapor raději,
nelze posud světu hlásat pravdu z plných plic!

Málo těch jest, kdo ji snésti umějí,
sudlicemi v leb jim vpiš ji v naději!
Hlásat ji však v ulicích,
budí vztek anebo smích,
pane Loudo z Chlumčan, prapor svůj stoč raději!«

Uposlech' pan Matěj, prapor stočil v ráz.
Tiše Norimberkem jeli dále zas.
Prapor schován do vozu,
jen v kol jejich hlomozu
»Kdo jste boží bojovníci« hymnus dál se třás'!

XXXIX.

BURCHIELLO.

(1439.)

Burchiello

Ruch velký dnes v ulici Calimala,
»nel bilicato centro della terra«,
jak v Burchiella sonetu je psáno.
Sem sešli se: Mariotto d'Arrigo
zván Davanzati, Acquettino Prato,
náš přeučený Battista Alberti
a messer Anselmo, druh jeho v písni,
a kanovníci florenští a z šlechty,
co pojala jich síňka holičova.

»Jak vrátil se?« — »Jak vedlo se mu v Římě?«

— »Byl u papeže vskutku?« —

— »Ba, jej holil,
náš Burchiello,« učeň odpovídá,
»však uslyšíte sami, zde můj mistr!«

A Burchiello vešel s vážnou tváří,
jak z jeho Svatosti by pad' naň paprsk,
všem dvorně poklonil se, ruku stisknul
a kynul v druhou jizbu svojí dílny.

V té první holilo se, ale v druhé
se bavilo a klepalo, až běda!
Ba ulicemi města sličná dívka
neb mladý panoš neprošli, by o tom
zvěst do holírny nepřišla, kde jaká
se loutna ozvala kdes pod balkonem,
za noci měsíčné, sem její zvuky
vždy echem padly; města velká tepna
zde znovu bila v bystrém rozhovoru
a kořeněném, vtip tu vyzněl v sonet,
a všichni smáli se a zatleskali.

Stál Burchiello v středu svojich přátel.

— »Nu byl jsi v Římě?«
— »Papeže jsi holil?«

— »Ach, na to, hoši, budu pamatovat!
Já holil všecky vás, a Medicejský
ví Lorenzo, jak moje břitva jezdí.
Však holit papeže! — to jiná práce!«

— »Byl's uvítán přec?«
— »Zcela, jak se sluší.
V síň vpuštěn jsem byl dvěma kanovníky,
hoch za mnou nesl umývadlo s mýdlem,
a s druhé strany vyšel Svatý Otec,
jak slunce zářil ve své bílé říze.
Já padl na kolena, jeho trepku
jsem zbožně políbil — a vytáh' břitvu,
a o rukáv ji tiše obtahoval.
A vlídně pravil ke mně Felix Pátý:
»Ty's také básník, asi jak byl Dante
a Petrarka?« — Já pozved' oči k nebi

a nevěděl, zda křesťanů všech otec
mně lichotí, neb žert si tropí ze mne,
a skromně děl jsem:
»K těmto výším nikdy
já nezašilhal v bázni, Svatý Otče!
Je pravda sic, Orcagna Ondřej malíř,
kmet letitý, jenž vedle štětce perem
vlád' obratně, se druhdy sklonil k hochu
a verše své mi poslal, — to je pravda!
Však Petrarka neb Dante, Svatý Otče,
tam nikdy nedostoupím ve své snaze,
neb vždycky v boji vavřín je s mou břitvou.«

— »Nu, to je hezké že's tak skromný, hochu,«
děl Svatý Otec — »četl jsem tvé znělky:
jsou divné dost, já rozuměl jen málo,
však vtip jest v nich.«

— »To všecko, Svatý Otče,
je čisté, ryzí Florentinské zboží,«
já na to pravím klidně: »Našich ulic
a našich klepů trdlice to denní,
to jepice, jež přes den poletují,
by znikly dřív, než slunce padne v Arno.«

— »Však, doufám, dobře umíš holit brady,
líp nežli verše psát?« — děl Svatý Otec.

— »Já přičiním se jako slabý člověk!«

A již jsem mýdlo třel a sněhobílý
kol svaté šíje ubrus uvazoval.
Mé ruce chvěly se, a brada třásla.

— »Nu začni, Burchiello,« — pravil papež,
»a dokaž, jsi-li holič jako básník.
Než oholíš mne, sestav v zdobných rýmech
své přání, které vyplnit chci tobě
za odměnu tvé služby. Hol a rýmuj!«

A Svatý otec smál se z plna hrdla,
půl namydlený a půl ještě suchý,
a moje břitva začla již svůj tanec.
Ach, páni, krutá pro holiče práce!
Ta brada strniště jak pokosené,
já dřel a dřel a při tom skládal rýmy,
ví Bůh sám, jak v mé hlavě tancovaly,
já zadrh' nejednou, však Svatý Otec
jen smál se, jako řek' by: Co to škodí,
pár kapek krve, jinde víc jich teče
po křesťanstvu všem, tvá to vina není,
že tak mám tvrdé, nepodajné vousy.
Však brzy já vám přišel do nadšení,
a břitva lítala, že jen to hrálo!
To byla radost! Jako svěží růže
pod břitvou tvář Svatého Otce kmitla,
tak hladká jako podlaha jest v zámku
tam Lorenzově. Jedna vonná růže!
Však, co jsem prožil při tom, páni bratři!
Ta myšlénka: Křesťanstva všeho hlava
je pod tvou rukou! Jedno zaříznutí
a Svatý Otec — Hrůzo domysliti!
Co divných obav letlo mojí hlavou,
co starostí, co děsu! Pak mne zavrou
a pověsí neb spálí, řeknou ještě,
že byl jsem k tomu podplacen či najat,
že snad jsem nástroj v ruce politiky —

a tu vem čert! Jak třtina já se klátil
a zmítal, věru tenkrát moje břitva
víc měla rozumu, než sám pán její.

Pár trapných chvil a dílo dokonáno.

Svou zastrčil jsem břitvu, přehluboce
se uklonil až k zemi, do zrcádka
se potěšen zadíval Svatý Otec,
měl jistě radost z hladké svojí tváře,
a pravil dobroty pln:

»Nuže, hochu,
ty's dobrý holič — ale teď chci báseň!«

A já jsem spustil již, smrt na jazyku:

»Můj bratře, nikdy ženu neber sobě,
neb zármutek a trud jen schystá tobě,
věc nejhorší jest, v světě ženu mít,
já zkusil to a mohu dosvědčit.
Kdo ženu má, jest všeho dobra prázden,
jest bolestí a strastí pravý blázen,
ó nebeř ji! Neb strast si béřeš jen
a stálou muku ve svůj den i sen.
Hleď, druhdy já jsem tučné bříško míval
a s bratry veselil se, pil a zpíval,
byl vítězný jsem, mladý, veselý!
Teď hubený jsem, celý zvetšelý,
to proto jen, že ženu jsem si vzal,
a s ní jen utrpení, trud a žal,
neb v manželství jen z druhé slabiky

jest pravdou — pouze nářek všeliký,
a proto, brachu, ženu nebeř sobě
a budeš zdráv a vesel v každé době!« *)

— »To hezké verše,« pravil Svatý Otec,
»však smysl jejich poněkud mi cizí.«

— »To věřím rád,« já odpověděl na to,
»neb vaše Svatost neví, co jest žena.«
— »A co chceš s tím, můj milý Burchiello?«

— »Vy řek' jste, Svatý Otče,« pravím k tomu,
»že jako smím si něco vyžádati
za práci svou!«

— »Nuž, co je libo, žádej,
však jak tvá žádost souvisí s tvou básní?«

— »Ach zcela dobře,« pln pokory pravím,
»já ženu mám, a radš bych ženu neměl,
a jestli nyní oholil jsem dobře
tu drsnou bradu vaši, Svatý Otče,
pak prosím za to: Zbavte mne mé ženy!
Vy všecko můžete, vy klíče máte
od ráje, pekla, a já žiju v pekle,
jen slovíčko a mohu žíti v ráji,
ach, Svatý Otče, zbavte mne mé ženy!«

A hořce lkaje, pad' jsem na kolena.

*) parafrase veršů Burchiellových.

Svou tvář v zrcádku stále prohlíželo
děl klidně Svatý Otec, Felix Pátý:
»— To nejde, hochu, nerozloučí země
a nebe nerozloučí, co tu spjato;
víš, co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!
Měl's volnou volbu. Jestli čerta na krk
si's uvázal, s ním zatoč podle chuti,
však rozvázati, k tomu nemám práva
a moci ani já. Jdi, Burchiello,
jho svoje dál nes, křížek svůj má každý,
náš Spasitel měl větší, k tomu rýmy
a sonety si neskládal v své trýzni!«

Pak v kapsu sáh' dva dukáty mi podal
a papežské své dal mi požehnání,
a usmál se tak otcovsky, tak vlídně, —
však ženy nezbavil mne Svatý Otec.

Tak vidíte, proč do Říma jsem chodil?
Dost oholím já tváří ještě, rýmů
dost napletu, však nezbavím se ženy.«

Všech hlučný smích byl na to odpovědí.

XL.

VYSLANEC.

Scéna renaissanční.

Vyslanec.

Scena renaissanční.

(Terassa villy papežské u Říma. V pozadí moře. Lodovico Ariosto stojí u dveří očekávaje příchod papežův z komnat vnitřních.)

Ariosto

(pro sebe).

Tak s Rinaldem se sešla Angelika!
To pěkná scena!... Ferragú hned za ní
i Sakripant... Pak najde poustevníka
a jeho úskokům se stěží brání.
Ebuda... ostrov... Ruggier sem vniká,
ji osvobodí, v lásky divém vzplání
chce zmocnit se jí... vezme prsten zlatý...
Ó bída! Konec! — Vchází otec svatý.

(Rozletnou se dvéře vnitřních komnat, dva kardinálové se objeví na prahu a postaví se, ruce skřížené na prsou, po každé straně dveří. Ukloní se vcházejícímu papeži, zavrou za ním dvéře a odejdou postrannímí dveřmi.)

Papež Julius

(vejde v největším hněvivém rozčílení, v ruce drží hůl, jíž tříská v pausách do země, v tváři rudý bliží se k Ariostovi, který se zprvu hluboce ukláni, jakmile stane papež před ním, vztyči se a stojí nezlekán).

Tak, Leguano se vzdalo... Hanba! Hanba!...
Kdo oblehal je s francouzskými psy,
než milý spojenec náš Alfons d'Este?

(Tluče holí o zem.)

*

To příliš mrzké! podlé — Všecky blesky
a kletby na to! — Co tu chcete, pane?
Snad omlouvati svého vévodu?
To věru špatného sem vyslal posla,
jen obraťte se rychle na podpatku
a řekněte mu, že jest v klatbu dán,
že ztratí vládu... že, jak papež jsem
a sluji Julius... Chce smířit mne?
A vámi snad? — To směšné, příliš směšné!

Ariosto.

Proč, Svatosti?

Papež.

Kdo jste?

(Postaví se až před jeho tvář, hledí mu do očí a tluče holí do země.)

Ariosto.

Jsem Ariosto!

Papež

(couvne o krok).

Ten básník snad?

Ariosto

(klidně a uctivě).

Z úst vaší Svatosti
to dvakrát cenné jméno, zvedám je
jak laur na Kapitolu Petrarka.

Papež.

S tím k šípku jděte! — Samé hlouposti
jen v hlavě máte, samé kudrlinky...

Ariosto

(k sobě).

To nejednou již řek' mi kardinál.

Papež.

Leguano vzdalo se... Jak vzdát se mohlo?
Proč zůstal pán váš v spolku s Francouzi?
To neposlušnost... vzdor .. To žádá trest!
Já vystoup' z Ligy, on měl za mnou hned
a zatím tajně držel s těmi lotry!
Mne raní mrtvice!... Pryč s vámi, pryč!
Jste všickni smečka zrádných šibalů.

(S rostoucím hněvem.)

A vy tu stojíte? — A vaše oko
se směje, vaše rty se smějí, všecko
se směje na vás, v koutkách vašich úst
smích, hádě, kmitá se — vy držíte
s tím vévodou a k smíchu můj vám hněv,
však schvátí vás i jej! Ó ano, schvátí!
Jak stojíte zde! — Což mne neslyšíte?
Já v klatbu dám vás, vás i vévodu —
Nu aspoň slovo, pohyb... Jako sloup
zde civíte... ó já se z toho zblázním,
a vy jste klidný... (Tluče holí o zem.)

Já vás proklínám!

(Chvěje se na celem těle a klesá. Ariosto mu rychle přistrčí křeslo, papež do něho klesne a zakrývá si ústa krajkovým šátkem, zavře oči a těžce oddychá.)

Ariosto

(stojí za nim a tiše k sobě).

Jak, Bože Rolandův, jen rozum najít?
V které z těch láhví jest as uzavřen?...

Cos tady třeba podivného zbájit!...
Jan, slepý kněz... Let Afrikou!... Ký sen!
Zde třeba bude mnoho říc' i ztajit...
Jak vylíčiti Harpyjí mám plen?
Však zpátky zjevy! — On se zvolna zvedá,
svou třímá hůl a moje záda hledá.

Papež

(vzpamatuje se, hmatá holi kol, pak vzpřímí se v křesle obrátě hlavu k Ariostovi).

Jste ještě tady? — Co tu chcete, pane?

Ariosto.

Rád věděl bych, co říci vévodovi.

Papež.

Je v klatbu dán a celá jeho zem.
Nač papež byl bych, abych blesky metal
a první, věřte, u svatého Petra!
ej zasáhne!...

Ariosto

(k sobě).

A Roland, šílí, zuří!...

Papež

(který zaslechl poslední slova).

Že zuřím, šílím?... vy si troufáte?
Jsem jasně při rozumu! Okamžitě
dám bullu sepsat proti Alfonsovi
a vás... a vás...

Ariosto

(k sobě).

Jak jen jej uzdraviti?

Papež.

Vy uzdravit mne chcete?

Ariosto.

Jen mu podat
tu láhvičku, v níž rozum jeho zavřen.

Papež

(vyskočí prudce).

Jste blázen! blázen! — S blázny nejednám!

(Tlače holí o zem.)

Váš pán je zrádce, lotr, farizej,
je horší nad kacíře všeho světa
je horší nežli ďábel, Antikrist...
A k míru sjednání mi pošle blázna,
jenž bláznovství své chce mi namluvit.
To odpykáte oba! — Vy jak on!
Jej v klatbu dám, vás hodím do moře!
A basta! Do moře!

(Klesne v křeslo a dusí se.)

Ariosto.

To skončí zle... vždyť bezdné moře jest
a papežský hněv nezná slitování,
mně k epopeji schází zpěvů šest
a doma čeká Alessandra, paní...

Ta ňadra samet... oči plné hvězd...
Jsem hotov s poselstvím a chvátám za ní.
Spát s raky mořskými se řekne lehce,
s ní spáti, ano; s raky se mi nechce.

(Couvá ke dveřím, v nichž zmizí s úklonou komickou.)

Papež

(se po chvíli vztyči, uchopí hůl a tluče ji do země).

Hned pište bullu... Alfons v klatbu dán...
Vyslance jeho hoďte do moře!
Ať pozná svět, kdo vládne v křesťanstvu!
Co? — Ticho kol? — Kam zmizel onen blázen?
Já dusím se... Ó pomoc! pomoc! pomoc!

(Klesne v záchvatu v křeslo, vejdou dva kardinálové, kteří mu pomáhají vstáti a vedou jej pomalu do vnitřních komnat. Papež je v tváři fialový, drtí v pěsti šátek a stená odcházeje podporován kardinály.)

Kdo větší blázen byl tu — já či on?

XLI.

ZASTÁVKA V LESE.

Zastávka v lese.

(1522.)

»Ba, takového čerta na mne
si moh' jen Alfons vymyslit,
zde každé hnízdo zrádné, klamné,
čert aby chtěl zde správcem být!
Vše sváří se tu, v odboj zdvihá,
než mrkneš, krev je prolita,
a lesem jedeš-li, tu číhá
za každým stromem bandita.

Tam zatím světlem sály září,
tam hudba zní a dívčí smích,
co s mrzutou zde bodám tváří
zmdleného oře v let a mih.
Jak těžce spřádá se tu sloka
mé epopeje, ví sám Bůh,
ach, v lesku jednoho tam oka
jak okřídlen můj lítal duch!«

To myšlenky jsou Ariosta,
jenž Garfagnany krajem jel,
jak žebráka dlaň pláň tu prostá,
dál na obzoru hvozd se tměl.

Tam projet musí, nežli může
kams do vsi zajet na nocleh,
co najde? — V bídné krčmě lůže
a v bídném loži — stáda blech

To věru ďábelské jsou spády
do čiré noci tak se hnát,
nad Bajarda to kavalkady
v zakletý čaroděje hrad!
Již les ho cloní, zmírní jízdu,
v svou báseň zapřádá se v snech,
jen ku lidskému dojet hnízdu,
než noci šer by na kraj leh'.

»Stůj!« náhle zahřmí, proti němu
tři chlapi v stínu ukryti
se tyčí, v uzdu padnou jemu
vousatí, mrační banditi!
Plá pod širákem žhavé oko,
za pasem trčí bambitky,
ach, s bohem nedopěná sloko!
ach, s bohem sny a povídky!

»Ach, drazí páni« — čtveračivě
on s koně uklání se k nim,
»proč bouřlivě a proč tak divě
vy chováte se k pocestným?
Co mohu, rád vám všecko přeji«
a ochotně odpíná vak,
»nač tyto hněvy v obličeji,
nač znícený až na krev zrak?«

»Jsou šperky tam?« dí jeden chvatně
a otvírá vak rychle již.
To's potázal se, brachu, špatně,
jen listy popsané zde zříš!
Však druhý druha za šat smýká,
cos šeptá mu, zří plaše naň:
»Což neznáš mistra Ludovika,
to posvěcená bohem skráň!«

»Jest ovšem správcem toho kraje,
však chudák nemůž' za to sám,
čím týrat musí nás, tím báje
vždy krásnější tká písní nám.
— Jste, pane, volný!« — k Ariostu
se obrací, v němž tuhla krev,
»za výkupné když svého skvostu
sám jeden přečtete nám zpěv!«

A jeho koně vede třetí
dál hvozdem, doupě, krčma tam
se tulí skalin ve objetí,
šleh' z krbu brzy družný plam.
Již čtyry číše naplněny
a vyprázdněny rázem hned,
a naslouchaiy samy stěny
a mistr Ludvík čet' a čet'.

O Haimonových synech četl,
o Angelice v Kytaji,
kout hrubé krčmy na ráj zkvetl,
jak lační všecko chytají

ti Apeninu drsní hoši,
při žehu louče, krvi rév
je ukolébal do rozkoší
neznámý, nesmrtelný zpěv!

Kam jeti dále? Noc je tady!
Tož nové číše rychle sem!
A nových bájí nové vnady
strou před nimi se jako snem.
Tak do rána až čtli a pili
a bavili se výtečně
a ráno mistra provodili
až na kraj lesa bezpečně.

XLII.

EVANGELISTÉ QUEMADERA.

Jest dokonáno. Lid se rozprch' v bouři.
Tmou obrovitá hranice jen kouří,
dým halí vše, jen luny paprsk časem
se spoustou kouře prodere svým jasem,
jenž rudý zaplá v uhlí, dříví, v cárech,
ve zbytkách těl a kostí, které v žárech
se nerozpadly v žhavý popel ještě;
jak vítr zaduje, tu jisker deště
po náměstí se nesou z tryzny této.
Již pátou honosí se toto léto,
sta židů spáleno zde v oběť Kristu
a tisíc bludařů i antikristů,
prach jejich rozvál vítr, prostor přijal.
Jak černá obluda sní Eskurial.
Tablada tichá. Samy stráže kopí
svá sklonily, kraj v šerou noc se topí,
puch spálených těl horký vzduch kol plní
a cos jak nářek mrtvých v dál se vlní.
Noc kráčí dál. Vše spí, jen Inkvisice
bdí, soudí, trestá. V kouři do měsíce,
jenž s dýmem zápasí, jak černé stíny
ční čtyry sochy, obrovité klíny
jak vraženy do štítu nebes tmavých.
Jen časem zalesknou se v jiskrách žhavých
a s věží sotva dvanácté zvuk dozní,
v ráz oživnou, jsou nadlidští a hrozní,
ve hluchý prostor bezhvězdný a tmavý
se kovoví ti apoštolé baví.

Zda slyší král je v noci na svém loži?
Zda inkvisitor slyší ten hlas boží?
Zda slyší lid, jenž v divadlo sem spěje,
v své tuposti ty zlomky epopeje,
jež, Boha soud, se v hluchý prostor řine
do noci tmavé, pochmurné a stinné?

Lukáš.

Dnes hrozný den byl. Bratři, viděli jste?
Já styděl se, být učněm tvým, ó Kriste!
Ty's láska byl a mír a odpuštění...
Od rána městem bubnů třesk a hřmění
a jedna kletba... Za károu tu kára
a letí smolnice a oheň hárá,
a tělo kroutí se jak lupen suchý
ve žáru děsném. Což jsi, Bože, hluchý
v ty všecky muky? Ovšem věků poutí
zřel's mnoho již, co můž' tě ještě hnouti?
To všecko bylo již i v dávných časech
snad v jiných tvarech, ale v týchž muk hlasech
za Faraonů, feudalních pánů,
za caesarů, sultánů, džingischánů,
však v takém množství sotva... Kriste sladký!
Já kdysi obraz maloval tvé matky,
ty's, poupě, na bílém jí prsu ležel,
sen blaha sladký mým tu nitrem běžel,
ten klid a smír, tu poesii štěstí
tvou naukou já do lidstva chtěl vnésti
a zatím — hranice a kouř a plamen!
A slzy, kletby, že by hnul se kámen,
jen kdyby plakat moh'...

Matouš.

To štěstí ještě,
že plakat nemůže. Hleď, jisker deště
můj roztavily kov, jenž v slzách teče
do výhně, kde se leb i ňadro peče
pod žhavým popelem, jenž zdýchán víry
zažíhá azur. Mám v svém těle díry
a těmi trčí nyní holé hnáty
jak větve stromu, s něhož listy sváty,
kdys těla žen a mužů, jejichž ruce
se svíjely zde ve poslední muce.
Proč, nevím. Kacíři prý hrozní byli,
já viděl jen, jak trpí zde a kvílí,
po dětech shánějí se, od nichž rázem
špeh inkvisice vyrval je, ten plazem
se plíží všady a kde můž', tam bodne.
Já kmety viděl, šediny jichž hodné
jen úcty byly, nechť i čpěli bludem,
nechť skláněli se v noci nad Talmudem,
nechť stopovali nebeských hvězd cestu ...
Já ptal se, k tomu jak dozráli trestu
pod heslem Toho, který do tmy svítí
a volá: »Já jsem světlo, pravda, žití!«
a co je msta a záští a hněv — neví.

Marek.

A já jsem děti zřel, já viděl děvy.
Šly na smrt jako vyplašené laně,
jak slepí kráčely v soud hrozný, maně
já vzpomněl jsem na kázání to s hory,

*

kde nechal Pán maličkých přijít sbory
až v lůno své, klad' dlaň na jejich hlavy...
Ó tenkrát vzduch byl plný rajské slávy
a světlem k Bohu spělo se, ne dýmem.
Ó jak nám dobře, pokud v klidu dřímem,
než polnic jek a smolnic rudá záře
nás vzbudí znova! Ztrhané ty tváře
a mukou skroucené, zda zříš je, Kriste?
jak tady my zde, tví evangelisté?

Jan.

Dým, žár a puch. Já bolestí se třesu...
Ó rcete, k čemu s sebou orla nesu?
Proč bronzová svá křídla neroztáhne
a se mnou nevzletí? Můj jazyk práhne,
jich žárem třeštím, všecko s nimi cítím,
v bol, zápas, noc já se všemi se řítím
a zpátky zní jen pustý posměch luzy.
Já apokalypsy kdys viděl hrůzy
na Pathmu skále — ale z d e jsou větší.
Já se všemi zde chvím se v divé křeči,
se všemi trpím, křičím, úpím, šílím!
Ó cheruba jak vzlet bych křídlem bílým
ke trůnu Boha a na rajské dvéře
bych zabušil rád — bol mi sílu béře,
jsem člověk zas a trpím zas jen s nimi!
A musím zříti požáry a dýmy
zpět na ty chvíle, v rozkoši kdy čisté
jsem na tvých ňadrech sníval kdysi, Kriste!
Já z tebe lásku pil, ji později hlásal,

ne proto, aby jisker sloup se střásal
teď v moje sny, pod křížem matku tvoji
jsem choval v klíně v nejhroznějším boji,
když volal's Eloi, Lama, Sabachtani!
Já plakal později v chladné tvoje rány
a v žití zbytku pamětliv tvé lásky
já odpovídal všecky na otázky,
mé slovo znělo světem, vichr v lese:
»Ó synáčkové moji, milujte se!«
Já v horkém kotli oleje se svíjel
za tebe rád, však proto ne, bych vpíjel
zde, třeba kov, tvých učenníků slzy
a žhoucí krev Kéž ohně jazyk drzý
by zžehnul mne, než v rouhání to stálé
čnít v posměch tobě, roven mořské skále,
o kterou vlny tříští se a třepí.
Svět jiný tušil jsem a velkolepý
z tvé nauky že jednou klíčit bude
ve lidstvo bědné, opuštěné, chudé
a zápasící v beznaději, v žalu
na tento krvavý svět kardinálů,
jichž prapor hlásá krev a hranic plamen,
Ach, dřevo kříže! V objetí tvých ramen
co vzklíčilo zde v lidských bojů šero?
My, Kriste, hlídáme teď — quemadero!

* * *

Tak hovořili tito čtyři spolu
pod nebem bez hvězd. Stráž, jež ve plápolu
těl škvařících se, doutnajících cárů
a v jisker dešti a v reflexu žárů
dne ruchem zpita zemdlená zde bděla,

z jich řečí temný smích jen uslyšela,
jenž ironicky, blasfemií v čtvero
se úhlů světa nes' a znikal v prázdnu
jak žebráka ston, jak popěvek bláznů:
»My, Kriste, hlídáme zde — quemadero!«

XLIII.

ANNA STRÉSOROVÁ.

Anna Strésorová.

»Mít v srdci ideal, jenž hvězdou svítí
a nezhasíná pro vše stezky žití,
je blaho již; však duše vždycky ráda
v svůj ideal též budoucnost svou vkládá,
s ním snoubí se a pojí, jako k cíli
svých snů a tužeb pouze k němu pílí
a věří ráda, že ji neoklamá.
Jak na sobě to zkusila jsem sama!
Den každý vítala jsem, kterým zase
blíž o krok jen jsem byla jeho kráse,
jak příroda mi mluvívala k duši
jak věčný symbol, za nímž zas jen tuší
svůj ideal! Ó, hvězdy, vy to víte,
jak letěly k vám touhy ňader skryté,
co tichých stesků, blažených co přání
mi zlatilo to vaše mírné plání!
To bývalo, ó, žel, již dnes tak není!
Je otráveno každé moje chtění
a přece musím dále, k zhoubě jisté
se šinu, proč tak zkoušel jsi mne, Kriste?
Jsem žena jen a nést mám obra břímě!

A vidíš, v pokoře své skláním týmě,
mdlá ruka chytá štětec zas a chvatně
jak pod dozorce bičem kouzlí v plátně
svět vidin svých, ač tvoří dílo, zkázy
jež bude obětí... Ó, mne to mrazí
a v barvy náhle palná slza stéká!
Tak bylo tobě, Kriste, za člověka
když ochoten byls život svatý klásti,
tak v Olivetské zahradě se třásti
tys musil, jako já se chvěju tady.
Vždyť věděls, rovněž marně umřeš, všady
zlo dále bude bujet jako dříve
a člověk trpět. Proč mé duši snivé
jen odhalil jsi budoucnosti clonu?
Já nejsem silná, Pane, viz, já tonu,
ó, proč tak učinil jsi slabé ženě?

Ó, jindy blažená jsem byla denně,
mne pěnkava, jež hnízdí ve zahrádce,
svým zpěvem z rána přivítala sladce
ve vůni střemchy a modrého bezu.
V svém domku, který věnčen thyrsy slezu,
já k práci vstala, vděčné svoje oko
v jas nebe stopila jsem přehluboko,
jen k práci, k práci všecko ve mně hrálo.
Tou myšlenkou se jarní slunce smálo,
tou cvrček zpíval na krbu, tou hvězdy
přes květy nočních fijal vzplály vezdy
a v snech mých bylo svátečně a slavně.
Ach, to byl život! Zda pojímán správně,
já nevím, ale cítím, že byl, posud.
Já sama chtěla stvořiti svůj osud
svou dlaní, svého srdce vidinami.

Já zřela v dýmu kadidla čnít chrámy,
v nichž mé obrazy plály v řady věku,
svou myšlenkou mluvíce ku člověku
let pozdních, v barvách, v liniích jsem žila.
Ba nesmrtelnost jsem již napřed pila.
Tu žena, které oči v slzách tonou,
jsem zřela, klečí mojí před Madonnou,
tam profil čistý útlé dívky mladé
v slib lásky pod můj obraz kytky klade,
tam poutník uprášený cestou znaven
se staví ohněm svaté víry tráven
a loká něhu, která z mého štětce
se chrámem vznáší z obličeje světce.
Tam děti pletou věnce v svátku chvíli,
by díla ruky mojí ověnčily,
a v dílech těch já žiju dnes i zítra.
Mé touhy, přání, sny dívčího nitra,
vše zosobněno v světcu řadě žije
tvým jasem tknuto, věčná poesie!

A první úspěchy mé! Trnu žasem!
Ký div, že toto všecko věřila jsem,
že v budoucí mou slávu jsem se vžila,
že snad jsem, Kriste, příliš zpupnou byla,
že největší to, neslýchané štěstí,
jež dáváš člověku zde, aby nésti
moh' svůj kříž lehčeji, že lásky darem
jsem povrhla, svým uchvácena žárem.
Jej vidím posud. Sličný byl a mladý
ctný kavalír, erb jeho neměl vady,
on jmění měl a zámky, v dáli slyšel
o obrazech mých, v moji dílnu přišel,
však místo obrazů — m n e viděl pouze.

To nestačilo tenkrát mojí touze,
to urazilo klíčící mou pýchu,
já nepoznala oheň, jímž plál v tichu,
že pravý byl, bez sobectví a ryzí,
já střásla jsem jej, hmyz jak střesem s řízy,
a s lehkou myslí jsem to udělala.
Zřím posud v snech svých, kterak tvář mu vzplála,
jak polo žalost, polo hněvy v zraku
stál v mojí dílně, škubal ve rozpaku
na kordu svého koši třásní pestrou.
Pak odešel a s uměním, svou sestrou,
ba víc teď s miláčkem své duše, zbyla
jsem sama, láska mne již opustila,
já nemohla podlehnout spánku moci,
já bděla, a tu viděla jsem v noci,
jak Láska stála v středu mojí dílny
jak bílý stín, bůh veliký a silný,
jak před obrazy mými v hořkém lkání
svůj luk zlámala v svojí božské dlani,
svůj vínek z růží sundala si s hlavy
na práh mi složíc trnový laur — slávy
a smutná, slzy v očích, bledá celá
jak z dílny mojí pro vždy odcházela.
Stůj! Darmo za ní já jsem volat chtěla!

Již bylo pozdě. Mráz a horko v těle,
já oddala se štětci nyní cele;
jen umění mi idealem bylo,
jen najíti a vykonat své dílo!
Ne chrámy jen, já začla panské hrady
svým štětcem zdobit, zjevů celé řady
v mé duši vstaly, obraznosti síla

jak lidstvu od věků je vybájila
Já vhroužila se v těžkou ducha práci,
šla s vědy kahanem, kde v tmách se ztrácí
již stopa každá, peruť dál jsem hnula,
na kahanu pochodeň rozžehnula
a krásou oživené stíny mythu
jsem v báseň stkala plnou svého citu.
Mně Hesperidek sady z kořen stály
i celý Olymp, satyři se smáli,
a bozi žili v stálém hodokvasu,
ocean starý země květnou řasu
rty líbal uctivé a v hvozdech, stráních
svět radostí se zpíjel v dumách ranních
Již v zámku Neuilly komnat bílé stěny
jak listy přede mnou, hle, otevřeny,
tam pro věčnost jsem volně měla psáti
sen duše své. Já začla malovati,
já byla plna odvahy a vznětu,
v mé duši přes noc vypučelo květů
z mé práce denně! Vítězství mé jisté!
Já stála u cíle! V tom uznals, Kriste,
za dobré zkrušiti mne těžkou ranou,
žluč podat rtům, jež zpíjely se manou.

Sen příšerný jsi spustil na mé řasy:
jej jako okno na budoucí časy
ty's otevřel tak přísně, bez ohledů
v mou duši vrhnuv nekonečnou bědu.
Já viděla, co ruka moje stvoří,
jak v blízké budoucnosti všecko shoří.
Ó, hrozné, co v té prožila jsem chvíli!
Zvon bije v poplach a chodbami kvílí,
žeh osvěcuje schody, okny šlehá,

dav zmatený a překvapený běhá,
chce hasit — darmo! Nikde dosti vody,
žár větší, již se dolů řítí schody,
kvil, nářek, praskot, dýmu, jisker snopy,
jas noční nebe v krvavý plášť topí:
já — nevím, kde jsem z hlubiny snů vstala —
jsem zřela sebe, divě pobíhala
jsem sněmi, své ruce rozprostřela,
jak obrazy své chrániti bych chtěla,
je kryti tělem! Ale požár děsný
již neustal, svůj rozpoutal rej plesný,
já zřela v tvář mu, byl to démon rudý,
táh' všemi jizbami své pružné údy
a hrstí plamen všady rozhazoval,
tu do krbu se, do záclon tam schoval,
šleh jazyků stem po zdích a ty v blesky
se změnily, mé sžíhajíce fresky,
a tančily po díle snů mých divě
a lízaly mé ruky stopy chtivě
psi pekelní! A král jich, démon zkázy,
měl rysy jeho, ó, ten pohled mrazí!
měl tahy zhrzené mnou druhdy lásky.
A život můj, v ty staré vtělen zkázky,
v ty bohů postavy a faunů, celý
se rozpad' v popel, dým a na čoud ztmělý
hrad v rumy kles', jej zřím, jak v rumech stojí.

A já se probudila. V jizbu moji
se jitro smálo. — Sladké kouzlo rána!
Přede mnou práce moje rozdělána,
to sen byl pouze, sáhla jsem si k hlavě,
tam strháno cos bylo, sny o slávě
se jako stíny šklebily mdle na mne,

mé představy a illuse — vše klamné!
Já cítila, kdos zlomil moji sílu,
můj vzlet, mou odvahu! Ku svému dílu
já nemohla se vrátit, sotva snesla
jsem pohled na ně, zdrcena jsem klesla
jak obviněna na své duši z vraždy.

Já vstala — ale otrávena navždy.

Ty, Kriste, víš teď, s jakou resignací
se vláčím denně k této svojí práci,
o které vím, že napřed odsouzena,
že zmaru propadne! Ó, jaká cena
to života a snů a dum a touhy!
A všecko, všecko marný trud a pouhý,
mé dílo dobu příští neuvidí,
neslétne k němu vlídné slovo lidí,
mé jméno zapadne, jak dílo shoří
A přece, Kriste, pluji v tomto moři,
jež pode mnou své děsné vlny choulí.
Jdu za svým cílem s odsouzence koulí
na každé noze a na rukách s pouty.
Zřím zmarem naplněné všecky kouty,
znám osud svůj, neklnu svému věnu,
jsem zdrcena, vždyť takto stih' jsi ženu,
jdu opřena o myšlénky té holi,
že co mne takto trápí, rve a bolí,
též stihne lepší než jsem jinak zase,
že bídný prach jsme v prostoru a čase,
že každý, kdo tu hledá, badá, tvoří,
v tmy budoucna se v nejistotu noří,
že každý na zdařbůh své dílo dává

ať dřív či později v plen, že všecka sláva
je illuse a v naše sny a chtění
že nežli živly člověk lepší není,
že bludičkou cit, každá vůle třtinou.
Tak postavy tkám, které jistě zhynou,
jdu bez útěchy žitím, v smutku, sama,
vím pouze, že můj ideal mne zklamá.

XLIV.

SHAKESPEARE NA VSI.

(Jiřímu Brandesovi.)

Shakespeare na vsi.

Ach, vše jest šťastně za ním konečně!
To město zahaleno v stálou mhu,
ten hlučný přístav, krčmy v předměstí,
ty chmurné paláce a kathedrály,
ten falešný dvůr i to divadlo,
kde králem byl a bohem — pro luzu,
ten potlesk bouřný i ten tichý škleb,
s nímž Závist chodí bledá outěžkem,
ty pitky s druhy tam u »Mořské panny«,
kde rolničkami smíchu třásl vtip,
ty dumy žalosti a zoufalství,
v nichž Hamlet lkal a sešílel král Lear,
ta »tmavá lady« i ty plavé dívky,
jichž obraz často prolétal mu sny.
To vše jest za ním. Střás' to s beder svých
jak tíživý sen, jako těžkou můru,
a na březích rodného Avonu
teď chodí v klidu. Chvíli přemítá
a usmívá se tiše pod sebe,
jak ten, kdo vyhrál velký žití los,
byl básníkem a teď jest mudrcem.

*

Zde každou stezku zná i každý keř,
zde v olších na křepelky líčil hoch
svá tenata — dál v lese pytlačil;
tam první tajnou schůzku s dívkou měl,
tou stezkou denně později chodíval
k své nevěstě. — Vše zří to jako v snu.
Ty zvony dnes mu stejně znějí v sluch,
když kostelní se stáčí uličkou
ku svaté Trojici, kde jednou též
mdlý poutník na vždy berlu odloží
i klobouk svůj, plášť s škeblí okrasou.

Však zatím žije pouze přírodě.
Jak čeť by knihu odloženou zas,
tak zvolna její listy probírá,
od puku prvního, jímž mladý Máj
se v okna dívá hlohem růžovým,
až k žloutnoucímu listu slednímu,
jenž jako slední »s bohem« splývá v zem.
Zří dojatý na starou moruši,
již vlastní rukou sázel před lety.
V Avonu ryby chytá v břízách skryt
a v olších pozoruje, kterak pták
odnáší mládi pokrm v zobáčku,
co pastvec dále tváře nadýmá,
na venkovskou si hraje píšťalu.
A jindy se zas toulá ulicemi,
jež v slunci dřímají. Tu zdraven jest,
tam děkuje, tam chodce osloví,
neb zná je všecky, tomu kmotrem byl
a tomu kdysi svědkem při svatbě,
a dovede se o všem bavit s nimi,
vše koření svým bodrým humorem,

znáť lidu práci, jeho pot i trud
a k všemu usmívá se dojemně.
Jak vše to za ním! Teď jen pije klid
a plným douškem, jejž si zasloužil.

Ať sláva duje v jiných pozouny,
co dnes mu po tom? Má svou zahradu
a kolik poupat na růži jest víc,
je důležitější, než kolegův
zda prošel kus či propad' hlomozně.
Snad jeřábů co pozoruje šik
ku jihu k moři tiše veslujících,
zas vyšel nový patisk jeho hry,
zle znetvořen a připsán jinému,
co cizí zboží zdobí jeho jméno.
Ach, hlouposti! On patří k západu,
jenž stmívá se, a z houstnoucích již mlh
a z červánků se snaží vypátrat,
as jaké zítra bude povětří.

Tak v dumy zabral se, co s věže zvon
se rozleh' krajem. V sklon se chýlí den
a lehký mrazík běží po těle,
čas domů jít . . . V tom slyší rozhovor.
To známé hlasy jsou . . . Co chtějí zde
v té zátočině u přihrblých vrb,
kam zašel si, by s dumou svou byl sám?
Sluch rukou přicloní a patří v dál.
Kde vzali se tu Jonson s Draytonem,
ti staří hoši? Ano, jsou to oni,
zná dobře smích ten, zná i hlasů spád.
»Zde William! Kam jsi to zabloudil?

Již celý Stratford námi prohledán,
čas v krčmu jít, již čeká společnost,
tvůj pohár čeká u starého stolu
i s vrhcáby — dnes posedíme si!«
A vítá staré druhy přívětiv,
sta vzpomínek se v nitru probouzí,
sta případů a divných dobrodružství,
jež při číši se hlásí o slovo.

Jde s nimi rád. Od svaté Trojice
zvon ještě kvílí. V oknech gotických
plá živé, žhavé zlato západu
a po náhrobcích těká jeho dědů
a otců, sousedů, v jichž středu kdys
též bude spát — leč nesmrtelný sen.

Zvon dozněl Zhasla světla. Mlhy tůň
i chodce zhltila. A byla noc.

XLV.

MIKLUHO MACLAY.

Mikluho Maclay.

Port Constantin 26. IX. 1871.

Již naposled se vlajka zachvěla
mu v pozdrav na stožáru »Vítěze«,
a mohutná loď rázem zajela
v to valné, šeré moře bez meze.

Sám tedy, sám! Jak viděl obrysy
té prchající lodi v obzoru,
stesk v odvahu se jeho přimísí,
kus jeho srdce tkví v tom praporu,

Jenž mizí vlečkou v dál a jest již bod.
Je volat zpět, zda síly k tomu měl?
Je dělí v krátku spousta valných vod,
on tady sám a kolem nepřítel.

Co neznáme, to vždy nepřítel jest,
ne podnebí, ne hvozd a pláň, v nich zvěř,
ne vítr, ani slunce, dráha hvězd,
ne noci samota a snivá šeř,

Leč pouze člověk ztajen za nimi . . .
Jak najde zde jej? Tak se zadíval
do tichých mlh, jichž flory šerými
se koráb víc a více zakrýval,

Až znikl zcela. Dlouhé, teskné ach!
se vydralo mu z hrudi naposled,
zrak upjat v dálku, tam, kde na vlnách
mřel matnou ryhou lodi jeho sled.

Zřel k obloze pak. — Čistá, jasná tak
jak doma snivá, barvy holubí,
po břehu kolem otáčel svůj zrak,
pod nohou cítil pohyb paluby.

Však liché zdání — stál zde sám a sám,
kus dál tam z trámů srouben čekal dům,
svět zvolna ukláněl se v náruč tmám
a z moře vln zněl jednotvárný šum.

A bleskem letěl jeho hlavou v tom
ten dálný svět, jejž opustil tak rád
za tuto poušť, ten hvězdný nad ní dóm,
za snivé samoty té smírný chlad.

Zřel velkých měst v té chvíli shon a ruch
a život klubů, ulic, kaváren,
hluk chodců, vozů hřímal v jeho sluch
jak ztlumený a přece jasný sen.

A všecko sjelo náhle v hlubinu.
Co větší úleva zde nebo tíž?
Sám přírody zde věčné na klínu
dál lidstva jest, by člověku byl blíž.

Teď jedno mátlo jej. Jak slula loď,
jež sem jej dovezla v tu cizí zem?
Ach, hříčky slov, jak přítěž v dál je hoď,
to náhoda jen — slula »Vítězem«!

Zda tak se vrátí? — Není symbol snad
to krásné jméno? — Co tu víme? — Nic!
Jej zamrazilo . . . Rychle domů, spát . . .
Vždyť chtěl to sám, líp nemyslit zde víc.

*

29. IX. 1871.

Dnes poprv mezi divý vyšel lid,
bez zbraně vyšel s knihou v ruce jen,
motýla pozoroval lesk a třpyt,
jak na třtině se houpal zavěšen.

Chechť podezřelý v trávě zněl a škleb,
jich nedbal, kráčel dále cestou svou,
u cesty kdos mu hrotem mířil v leb,
šíp kolem něho lít' jak náhodou.

On všeho nedbal, dále kráčel tich,
tu domorodců nahých pět či šest
jej zastavilo, v tvářích šklebný smích,
on slyšel hlasně v toulcích šípů chřest.

Za kabát zatáhnul jej jeden chlap,
on k tomu ani neodvrátil tvář,
zřel klidně v řeky prchající slap
a v západního slunce mroucí zář.

Tam naháčů se cenil celý sbor,
sta posuňků a v každém zloby hrot,
on patřil klidně k štítům dálných hor
i v tiché pláně mlčících kol vod.

A úkosem jen postřeh' nedbale,
jak v houští mizí, v černých tvářích žas,
a když se octnul strmé na skále,
jich zapomněl již, v srdci svátku jas.

Tam dočkal hvězd a když vzplál jižní kříž,
v svou chatu navracel se v noc a klid,
byl svému srdci, svému cíli blíž,
nad knihou divem byl mu lampy svit.

A myslil si: Oč lepší vášně jsou
v tom velkém dálném světě vzdělaném?
Tak útočí, tak se nám v cestu strou,
tak drze — zbaběle, když vzdorujem.

Jak divochů těch zástup zmizí hned,
co jejich oštěp a co jejich šíp?
Co pokušení jich a škleb a hnět?
Svou sílu cenit učí nás jen líp.

A prchnou jak těch domorodců mrak . . .
Své chaty dvéře nechal dokořán
a hvězd když promyk protkal jeho zrak,
jich souhlas cítil — všeho zde jest pán!

*

V nemoci 5. XII. 1872.

Sám v středu pouště v chatě z trámů jen
ve přístrojů svých středu, s málem knih,
noc tak nejistá zítřejší jak den —
ve hlavě horečné vír předtuch zlých.

Jen s myšlenkou na pokrok vědy své,
bez illusí, bez nadějí, vždy sám . . .
Co tisíc vášní jiné jinde rve! . . .
Ó, zná je, ziskuchtivost, chlipnost, klam!

To všecko, všecko míti za sebou,
čím otravuje každá vzdělanost,
zde příroda jen s drsnou velebou
a člověk, který nezná hřích ni ctnost,

Jenž k němu jde vždy nedůvěry pln
a syna měsíce snad hledá v něm.
Jak z dálky slyšet hukot mořských vln! . . .
Dát s bohem všemu a dát s bohem všem!

A nyní nemoc. Sám to vyvolil,
sám za živa se takto ve hrob klad',
jen o krok dál v své vědě — slední cíl —
a v posled měl ty divochy své rád.

Ó, hrdino ty pravý! Věř, náš věk
že nemá větších! K tomu dojít však,
ký zdeptán musí býti předsudek
a jaký život musí býti vrak!

Vše zváženo, vše odměřeno již
a za vším shledáno to němé nic
a ve všem mdloba, únava a tíž
a ňader vzdech a slza zřítelnic.

Pak vítej ticho stepí divokých,
pak nebezpečí, hosta nezlekáš,
zní hudbou vlání travin vysokých,
kříž jihu nad nimiž jest věčná stráž.

A lidojedů úskok, spád a mrav,
vše zábavou mu v přísné práci jest,
na svět vzpomene jen, když není zdráv
a střechy skulinou zří promyk hvězd.

Nechť umře, jedno ví, že stejně stát
Pic Kantův bude jeho nad rovem
a jižní hvězdy stejně budou plát
nad žitím, jež jest zbytečným jen snem.

Deska votivní.

(Místo epilogu.)

Již rostou stíny, den se krátí valem
a stavba má se v hrot svůj vrší málem.
Chrám, vím to, trochu bizarního slohu.
Však jednomu jsem obětoval bohu,
ať v masku dobra se či pravdy halil,
a jedné bohyni já žertvu pálil,
tož kráse. Klidně knihu uzavírám
a na své dílo v život zpátky zírám.
Co ještě říci chci, co v symbol skryto,
čím ještě chví se srdce touhou zpito,
co doufá duch, ač skoro je to málo,
co oplakává, co mne život stálo,
v co věřím ještě, ruka roztržitá
zde v posled v řadu obrazů tká, chytá
jak metóp rysy mezi hlavní sloupy.
— — — — — — — — —
Jen jestli někdo v tento můj chrám vstoupí?

OBSAH.

Strana

I. Lamech 7
II. Setkání 15
III. Noe a Satan 19
IV. Kdo vinen? 25
V. Zkušenosti Vicvamitry 37
VI. Iolas 43
VII. Smrt Chironova 49
VIII. Circe 61
IX. Strach 69
X. Eros a Moira 79
XI. Iodamie 91
XII. Aristaeos 95
XIII. Epimetheus 105
XIV. Achilles na Skýru 119
XV. Pygmalion 123
XVI. Kreusa 131
XVII Eryphila 143
XVIII. Pomsta Amfionova 157
XIX. Xantippa 177
XX. Předchůdce 181
XXI. Claudia Procula 195
XXII. Šimon Cyrenský 205
XXIII. Volba 209
XXIV. Sen svatého Pavla 219
XXV. Julius Mansvetus 225
XXVI. Nápis rajské brány 233
XXVII. Zda spí Bůh? 237
XXVIII. Čtvřicítka Haruna al Rašida 243
XXIX. Alborak 249
XXX. Amfortas 261
XXXI. Frà Dolcino 265
XXXII. Host 279
XXXIII. Prsten 291
XXXIV. Tajemství Velkého pátku 295
XXXV. Slina 305
XXXVI. Romance o bradatém králi Václavu a sličné lazebnici Zuzaně 311
XXXVII. Žižka před Prahou 317
XXXVIII. Veritas omnia vincit 323
XXXIX. Burchiello 329
XL. Vyslanec 339
XLI. Zastávka v lese 347
XLII. Evangelisté Quemadera 353
XLIII. Anna Strésorová 361
XLIV. Shakespeare na vsi 371
XLV. Mikluho Maclay 377
Deska votivní (Místo epilogu) 383

PG 5038 F8A17 1895 díl 31

Frida, Emil Bohuslav
Souborné vydání básnických spisů

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

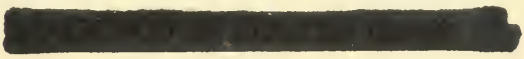

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

NAKLADATELSTVÍ
J. OTTO
KNIHTISKÁRNA

JOS. PFEIFFER, PRAHA 1190-II.
TOVÁRNA NA ZBOŽÍ KNIHAŘSKÉ